

SIIVETÄS

NRO 66

2017

38. VSK

Lintuharrastajan oma kauppa

lintuvaruste

Lintuvaruste Oy, Koetilantie 1 B 3, 00790 Helsinki
www.suomenlintuvaruste.com,
lintuvaruste@birdlife.fi, p. 09-386 7856

PÄÄKIRJOITUS

Viikonlopun hidas aamu, kahvikuppi ja vilkkaasti liikennöity lintulauta – kenellekään ei tarvinne perustella, miten mukavaa lintulaudan vilinää on seurata. Ilmastonmuutos ja tehometsätalous muokkaavat linnustoamme harmittavaan suuntaan – metsätaisten ja muiden vanhoista metsistä riippuvaisten lajien määrät vähenevät. Surullista kyllä, myös talviruokinta vaikuttaa metsiemme ahdingossa oleviin lajeihin samansuuntaisesti. Lisätutkimus olisi tarpeen, jotta ruokinnan hyvät ja huonot vaikutukset niin metsien kuin kaupunkien linnustoon saataisiin selville, ja osattaisiin muokata ruokintatapoja useampia lintuja palvelevaksi auttamismuodoksi. Yksi keino auttaa metsien lajeja olisi, että suomalaiset lintujen ystävät sijoittaisivat osan tuosta noin 10 miljoonasta ruokintaan käyttämästään eurosta metsien suojeluun, hakkuutapojen päivittämiseen ja toisaalta ilmastomuutoksen torjuntaan ja siihen sopeutumiseen.

Toinen keino – ja huomattavasti edullisempi sellainen – olisi saada nuoret ja lapset heittämään älylaitteensa retkirepun pohjalle termarin ja eväsläpöjen syleilyyn, ja ottamaan käteensä kiikarit. Monet Pohjois-Savon kaupunkikeskuksissa asuvat nuoret ovat yllättävän ja huolestuttavankin kaukana luonnosta. Luonto- ja lintutietämys ei kulje enää perintönä kuten ennen. Kiikareiden ja kameran kanssa konntaamisen sijaan maallakin asuvan nuoren kiinnostus suuntautuu enenevässä määrin sinisenä hohtavaan ruutuun. Toisaalta älysoveluksissa piilee myös mahdollisuus – niiden kautta voimme houkuttaa lapsia ja nuoria luonnon ja lintujen pariin, vaikka lintukirja, kiikari ja tuttu lintutietäjä monelle se ainoa oikea tapa onkin. Käänteentekevä muutos nuoren ajatusmaailmassa voikin olla hyvin pienestä kiinni: jännittävä kummitähti kanssa lintutornissa vietetty yö pöllöjen huhuilua kuunnellen tai lintusovellus, jota voi sitten ylpeänä esitellä ja opettaa naapurin lintusedälle.

Meidän tehtävämme on viedä lapsia ja nuoria luontoon, ja tehdä retkistä heille jopa koukuttavia, jotta myös tulevaisuudessa lintu- ja luontoyhdistyksillä riittää tekijöitä, jäseniä ja vakioireittien laskijoita. Otetaanpa tämän lintuvuoden tavoitteeksi houkuttaa jollekin retkelle niitä omia tai miksei naapurinkin sohvatimaleita mukaan!

Piia Ratava

Kuikan hallituksessa toista vuotta istuva kolmen pienen puukiipijäisen äiti, erä- ja luonto-opas, ympäristökasvattaja ja yrttihoitajaopiskelija.

Tilhet. NIILU ISOTALO

SISÄLTÖ

Kannen kuva:
Helmipöllö.
JUKKA TUOVINEN

Pääkirjoitus	3	• Kanallinnut	25
Vuosikymmen pihabongausta		• Lokit, kyyhkyt, tikat ja varpuslinnut	26
Pohjois-Savossa	4	• Harmaahaikara ja merimetso	30
Koskikaraprojekti talvella 2016/17		• Yölaulajat	31
Pohjois-Savossa	6	• Katsaus harvinaisuuksiin	36
Aimo ”Ami” Hartikainen in memoriam	9	Raasion rengastusvuosi 2017	40
Vasikkasaaren hitteläjä – viiksitimali	10	Kiuruveden Ponginperä	42
Pohjois-Savon lintuvuosi 2017	12	Haminalahden veljekset ja linnut	43
• Muuttajataulukko	13	Lumen kiikarointia	46
• Vesilinnut	16	Taesto ja talvipinnaralli	47
• Kahlaajat	18	Yksi kesäinen lintupäivä	48
• Petolinnut	23	Punasotkat pulassa	50

Hömötiainen.
ILKKA MARKKANEN

Sini- ja talitiaiset.
ILKKA MARKKANEN

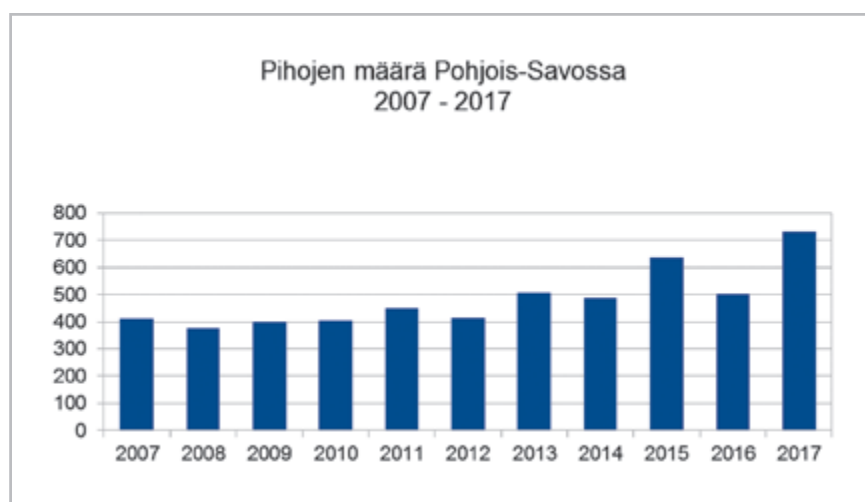
Vuosikymmen pihabongausta Pohjois-Savossa

Liisa Tolvanen

Tammikuun loppuun ajoittuvaa pihabongausta on toteutettu jo 11 kertaa. Tapahtuman suosio on kasvanut lähes vuosittain ja 2017 Pohjois-Savossa oli tarkkailu yli 700 pihassa. Havaintoja kertyi tasaisesti ympäri maakuntaa.

Havaittujen lajien määrä on vuosikymmenen aikana vaihdellut 41–51 välillä. Kaikkiaan vuosien saatossa on alueella havaittu pihabongauksessa 65 eri lajia. Suurimmat yksilömäärät on vuosittain havaittu talitiaisista ja seuraavaksi keltasirkuista.

Vuosikymmenen ajanjaksolla tapahtuneita havaittujen yksilömäärien muutoksia on seuraavissa kaavioissa suhteutetuilla taulukoilla, missä 2007 vuoden havainnot ovat saaneet suhdeluvun 100 ja seuraavien vuosien havain-

tojen yksilömääriä on verrattu siihen. Taulukko ei kerro havaittuja määriä vaan suhteellisen muutoksen kunkin lajin sisällä vuoteen 2007 verrattuna.

Kuluneiden vuosien aikana yksi suurista menestyjistä myös Pohjois-Savossa on ollut harmaapäätikka. Havaintojen määrä pihabongauksissa on ollut koko ajan kasvussa kiihtyvällä vauhdilla.

Kuluneen vuosikymmenen aikana varpusen ja pikkuvarpusen esiintymisessä on havaittavissa laajalla alueella tapahtunut muutos. Pikkuvarpusen levinneisyysalue on laajentunut ja kanta on kasvanut merkittävästi. Varpusen kohdalla havaintomäärät ovat lievässä laskussa ja trendit näyttävät jatkuvan samansuuntaisina.

Viherpeippoja vaivannut trikomonoosi romahdutti kantaa 2010–2012 aikana. Viime vuosina kannan määrä näyttää vakiintuneen alle puoleen vuoden 2007 tasosta.

Talvisissa tiaishavainnoissa on tapahtunut jonkin verran vaihteluja. Pihabongattujen töyhtötiaisten määrässä on havaittavissa suurimmat muutokset. Talvilintulaskentojen mukaan töyhtötiaiskanta on jatkanut hidasta laskua koko vuosikymmenen. Töyhtötiaisia esiintyi kuitenkin pihabongauksessa 2017 merkittävästi useammilla pihalla kuin viitenä edellisellä vuotena.

Hömötiaisten määrän vähenemistä on tapahtunut, mutta pihabongauksien mukaan 2017 olisi tapahtunut käänne parempaan. Tulevat vuodet näyttävät jatkuuko hyvä suunta. Talvilintulaskentojen tulokset eivät tätä käännettä vielä vahvista.

Sinitiaisten määrän on oletettu runsastuneen, mutta talvilintulaskennat ja myös pihabongausten tulokset osoittavat kannan pysyneen vakaana viimeiset 5 vuotta, ja kasvu näyttää ainakin Pohjois-Savossa hieman taittuneen. Euroopan tasolla kannan ennustetaan kasvavan. Kuusitiaisen esiintymiskäyrän muoto pihabongauksessa on sinitiaisen esiintymisen kanssa yhtenevän muotoinen. Kuusitiaisenkin Euroopan kannan ennustetaan kasvavan.

Pihabongaus tuottaa hyvää materiaalia ja mitä suuremmalla joukolla havaintoja talteen keräämme, sitä luotettavampaa niistä saatava tieto on. Jo näiden kuluneiden vuosien ajalta on lähi-alueemme talvilinnustossa tapahtunut merkittäviä muutoksia. Muutokset talvilinnustossa tulevat jatkumaan, joten muutoksien havainnointi, havaintojen analysointi ja syntyvän tiedon jakaminen olkoon meidän kaikkien linnuista kiinnostuneiden tehtävä myös tulevaisuudessa.

Koskikaraprojekti talvella 2016/17 Pohjois-Savossa

Markku Ukkonen

Koskikara. MATTI OLLIKAINEN

Koskikara oli BirdLife Suomen vuoden 2016 projektilaji, jonka pesimäkantaa selvitettiin pesimäkaudella 2016 koko valtakunnassa ja vastaavasti talvella 2016/17 työn alle otettiin talvehtivan karakannan selvitys. Myös kuukalaisia ohjeistettiin talviseen karakartoitukseen maakunnassamme. Tavoitteena oli käydä mahdollisen monella virtakohteellamme ajalla 4.–12.2.2017 ja havainnoida karoihin keskittyen norojen sula-alueet mahdollisimman kattavasti. Projektin kimppuun käytiin meillä hyvällä aktiivisuudella ja tämä raportti kokoaa saadut tulokset niiden havaintoilmoitusten pohjalta, jotka havainnoijat kirjasiivat Tiira-havaintotietokantaan.

Menetelmät

Yhdistyksen sähköpostilistalla julkaistiin tammikuussa 2017 luettelo virtakohteista, joilla oli tavattu karoja 2000-luvun talvina. Näitä kohteita oli kaikkiaan 165. Ohjeistuksena oli yrittää käydä etsimässä karoja mahdollisimman monella luettelon kohteella ja vierailla myös muilla havainnoijien retkeilyalueilla tiedossa olevilla sulanoroilla. Koska hankkeelle osoitettu aikaikkuna oli kapea eivätkä sääolotkaan suosineet projektiviikolla, sulakohteillamme havainnoitiin myös em. projektiviikon ulkopuolella aktiivisesti. Siksi olen ottanut mukaan havainnot ajalta 1.1.–15.3. Ylivoi- maisesti suurin osa havainnoista on kuitenkin tammikuun lopulta ja helmikuulta. Joulu- lukuussa karat eivät ole vielä välttämättä vakiintuneet talvehtimissulilleen ja maaliskuun lopulla karat alkavat siirtyä pesimä- alueilleen. Loppupalveen mennessä vähäisem- mät virtapaikat ovat yleensä ehtineet jäätyä keräten karoja virtaisemmille pai- koille, mikä helpottaa jonkin tietyn alueen talvehtivien karojen löytämistä.

Kaikkiaan ilmoituksia kertyi 216 sula- kohteelta (taulukko 1), joista osa oli hel- posti kiikaroitavia virtapaikkoja, osa pitkiä puro- ja jokiosuuksia, jotka vaativat tuntien komppaamista hiihtäen tai lumikenkäillen. Pisimpinä taulukon inventointikohteina olivat Kaavin Sivakkajoki (5,3 km) ja Kaa- vin Syrjäjoki (5,1 km). Suurin osa taulu- kon kohteista oli yksittäisiä koskia ja virta- paikkoja, jotka havainnoitiin mm. kohteita sivuavilta teiltä ja kohteen ylittävältä sillal- ta. Inventoitua sulaa uomaa oli yhteensä noin 85 km:n matka (eniten Kaavi 22 km ja Kuopio 14 km), kun laskin, että piste- mäisestä kohteesta (esim. silta) havainnoi- taessa virtakohdetta havainnoitiin keski- määrin 100 m molempiin suuntiin ellei ilmoituksen yhteydessä mainittu sula- alueelle muuta pituutta. Lisäksi pitempien jokipätkien kompauksessa parustettiin kilometritolkulla jäätyään ehtineitä uomajaksoja sulapaikkojen välimaastoissa. Osa tarkastettavista kohteista oli havain- nointihetkellä kokonaan jäässä. Nämä jäätyneet kohteet eivät sisälly taulukon 1 lukuihin.

Vain osa etukäteen ohjeistetuista koh- teista ehdittiin kolata, mutta toisaalta tsekattiin paljon ohjeistusluettelon ulko- puolisia kohteita. Myös ne kohteet, joilla ei havainnoinnista huolimatta tavattu karoja, pyydettiin ilmoittamaan. On kui- tenkin mahdollista, että kaikkia näitä tar- kastettuja nollasulia ei osattu tai jaksettu kirjata Tiiraan.

Aktiivisuudesta huolimatta luonnollises- ti paljon kohteita jäi tarkistamatta jo vai- kean saavutettavuuden takia. Esimerkiksi Ylä-Savossa jäi koluamatta kymmeniä ki- lometrejä sulana olleita, hiihtourakointia vaatineita erämaisempia jokipätkiä, jotka olivat ehdottoman potentiaalisia karames-

toja. Vastaavia ”tietömiä” noroja jäi havainnoimatta paljon muuallakin maa- kunnassamme. Karojen nappaamista hankaloitti ja potentiaalisten sulakohteiden määrä lisäsi myös se, että talven lauhuuden vuoksi pienempiäkin puroja oli sulina vielä loppupalvesta. Karoja myös löydettiin pie- niltäkin puroilta.

Tarkimmin alueellamme hiihdettiin ja lumikenkäiltiin Kaavin ja Siilinjärven virtapaikat ja puroryteiköt eikä karttatar- kastelun perusteella näissä kunnissa jäänyt havainnoinnin ulkopuolella kovinkaan montaa potentiaalista puronoroa. Sen si- jaan entuudestaan tiedetyistä ”hyväkarai- sista” kunnista mm. Rautalammin kohteet jäivät syystä tai toisesta heikolle havain- noinnille. Myös Kuopion länsiosassa jäi odotettua enemmän kohteita havainnointi- paitsioon. Yksittäisenkin ison joen (esim. Pielaveden Lampaanjoki, Rautalammi Tyy- rinvirta) poisjäänti tai heikko havainnointi vaikutti todennäköisesti huomattavasti jon- kin kunnan karasummaan.

Koskikara oli myös talvella 1981/82 ja 1982/83 BirdLife Suomen edeltäjän, Lintu- tieteilisten Yhdistysten Liiton valtakun- nallisena projektilajina. Pohjois-Savossa karoja kartoitettiin tuolloin erityisesti Jan- ne Taskisen toimesta (Taskinen 1982, 1983). Hänen kartoitustyönsä oli erittäin tehokasta käsittäen talvella 1981/82 inven- toinnit yli 400 sulalla. Lukuun sisältyi myös lehdistötiedottamisen tuloksena hänelle ilmoitetut karasulat karahavaintoi- neen. Osa em. sulista havainnoitiin usem- paan kertaan joulu- ja maaliskuun välisenä aikana ja talvehtivien karojen määrässä otettiin huomioon suurin ko. talven aikana inventointikäynnillä laskettu määrä. Tä- mänkertaisen selvityksen tuloksia on ver- rattu tämän 1980-luvun projektiin tuloksiin.

Tulokset

Talvehtivia karoja havaittiin yhteensä 282 yksilöä 133 sulakohteella (taulukko 2). Eniten karoja löydettiin Kaavilta, jossa myös etsintä oli tehokkainta. Kaikki maakuntamme kunnat olivat saaneet alueelleen talvehtivan karan. Aiempien talvien havaintotietoihin tukeutuen ainakin Rautalammin karamäärä jäi selvästi alakanttiin, mikä selittynee projektitalven puutteellisella havainnoinnilla alueella. Myös Kuopion kohdalla etukäteisveikkaus kunnan karasummasta oli todettua selvästi suurempi.

Sulakohteista nollahavainto saatiin 86 kohteella, 84 kohteella tavattiin vain yksi kara, 20 kohteella talvehti kaksi karaa, 16 kohteella oleskeli 3–4 karaa ja vähintään viiden karan sulakohteita oli vain kymme-

nen. Keskimäärin karoja tavattiin 1,3 yksilöä/tarkastettu sulakohte. Sulakilometrillä touhusi keskimäärin 3,3 karaa. Eniten karoja pulahteli Tervon Äyskosken-Huuhantajankosken äärellä (20 yks., josta Huuhantajankoskella 19 yks.) ja muita vähintään viiden karan paikkoja olivat Kaavin Sivakkajoki (16 yks.), Iisalmen Runnin Saarikoski (13), Kaavin Syrjäjoki (9), Iisalmen Runnin kylpylä (8), Kaavin Rauvanjoki (7), Leppävirran Konnuskosket (6), Siilinjärven Pöljänjoki (6), Sonkajärven Haapakoski (6) ja Sonkajärven Luomajoki (5 yks.). Nämä virta-alueet ovat kuuluneet aiempinakin vuosina maakuntamme tärkeiden koskikarasulien joukkoon.

Taulukossa 2 on esitetty myös kunnittaiset arviot talvehtivien karojen määrästä talvella 2016/17. Arvio perustuu hanketälve-

na havaittujen karamäärien lisäksi myös karttatarkasteluun todennäköisesti sulana olleiden jokien esiintymisestä. Huonommalle havainnoinnille jääneen Rautalammin arviossa on turvauduttu myös lähitalvien karahavaintojen antamiin vihjeisiin. Arvioin, että Pohjois-Savossa talvehti talvella 2016/17 450–750 koskikaraa. Eniten karoja läträsi todennäköisesti Kaavin ja Kuopion sulilla, mutta karaisimpien kuntien kastiin lukeutunevat myös Tervo, Rautalampi ja useimmat Ylä-Savon kunnat. Ylä-Savon (mm. Kiuruvesi, Vieremä, Sonkajärvi, Rautavaara) talvikannan arvioni voi olla pahemminkin pielessä, kun olen joutunut puristamaan tämän puro- ja jokirikkaan alueen karamääräarviota paljolti myös karttatarkastelun pohjalta. Korpijokiahan alueella piisaa runsaasti ja karoja

Taulukko 1

kunta	tarkastettujen sulakohteiden määrä
Iisalmi	12
Kaavi	33
Keitele	3
Kiuruvesi	11
Kuopio	33
Lapinlahti	17
Leppävirta	8
Pielavesi	10
Rautalampi	6
Rautavaara	8
Siilinjärvi	12
Sonkajärvi	15
Suonenjoki	7
Tervo	3
Tuusniemi	5
Varkaus	5
Vesanto	1
Vieremä	27
yhteensä	216

Taulukko 1. Koskikarakartoituksessa 1.1–15.3.2017 tarkastettujen virtakohteiden määrä Pohjois-Savon eri kunnissa. Yksittäinen kohde voi olla joen yksittäinen virta-alue (esim. Raimänkосki) tai pitempi sula puro- tai jokikokonaisuus (esim. Pöljänjoki). Taulukko ei sisällä niitä tarkastettuja kohteita, jotka olivat kokonaan jäässä jo nsimmäisellä havainnointikäynnillä.

Taulukko 2. Havaittu koskikarojen määrä kunnittain talvella 1981/82 (Taskinen 1982) ja 2016/17 sekä kunnittainen arvio talvikannasta talvella 2016/17.

Taulukko 3. Talvehtivien koskikarojen määrä muutamilla vertailukelpoisemmin havainnoidulla sulakohteella talvella 1981/82 ja 2016/17.

Taulukko 2

kunta	talvella 1981/82 havaittu yksilömäärä	talvella 2016/17 havaittu yksilömäärä	arvioitu talvikanta talvella 2016/17
Iisalmi	4	29	20–50
Kaavi	52	61	70–80
Keitele	10	3	10–20
Kiuruvesi	17	8	20–40
Kuopio	87	35	50–70
Lapinlahti	25	7	20–30
Leppävirta	29	12	20–40
Pielavesi	44	6	20–40
Rautalampi	50	13	30–50
Rautavaara	27	7	20–40
Siilinjärvi	20	16	20–30
Sonkajärvi	46	24	30–50
Suonenjoki	14	11	20–40
Tervo	41	25	30–50
Tuusniemi	6	8	10–30
Varkaus	0	6	10–20
Vesanto	0	1	10–20
Vieremä	14	10	30–50
yhteensä	486	282	450–750

Taulukko 3

kohde	yksilömäärä 1981/82	yksilömäärä 2016/17
Kaavi		
Melttunen–Kuivalaisvirta	11	5
Kaavi Sivakkajoki	9	16
Kaavi Rauvanjoki	5	7
Kiuruvesi/Pielavesi Isokoski	7	1
Kuopio Kallavesi–Palosenjärvi	6	4
Kuopio Pieksänkосki	6	1
Kuopio Saittajoki	6	3
Kuopio Savikoski	5	1
Kuopio Viannankосki	7	4
Leppävirta Konnuskосket	10	6
Rautalampi Nokisenkoski	8	4
Siilinjärvi Pöljänjoki	8	6
Sonkajärvi Haapajärvi–Päsmäri	10	6
Sonkajärvi Myllykoski	5	1
Tervo Huuhantajankосki–Äyskoski	23	20
Tervo Liesjoki	6	3
yhteensä	132	88

Koskikara. ILKKA MARKKANEN

saattoi talvehtia seudulla huomattavasti arvioitua enemmän. Kuopion keikkumista kararunsauskärjessä selittää osittain kunnan koko (viidesosa maakuntamme pinta-alasta), joskin enemmänkin odotin suuren kunnasta karoja löytyvän. Myös Kuopion havainnoinnissa oli puutealueita, joten kunnan karamäärä saattoi olla arviotani selvästi suurempi karttatarkastelukompensoinnista huolimatta.

Tulosten tarkastelu

Rengaslöytöhavainnot osoittavat, että Etelä- ja Keski-Suomi ovat Fennoskandian pohjoisosissa pesivien karojen talvehtimisaluetta (Valkama ym. 2014). Edellisessä tarkemmassa karainventoinnissa talvella 1981/82 Pohjois-Savosta löydettiin 486 karaa 152 sulalta (Taskinen 1982). Seuraavana talvena samoilta karapaikoilta tilastoitettiin vain noin 300 karaa. Tässä selvityksessä karasumma oli 58 % talven 1981/82 karamäärästä. Talven 1981/82 takseeraustehokkuus oli todennäköisesti parempi päätellen jo havainnoitujen sulien määrästä.

Ailahteleavuutta ja eroja talvehtivien karojen määrissä selittänevät myös mahdollinen vaihtelu pesimätuloksessa Fennoskandiassa sekä talven ankaruus meillä. Koskikarat ovat purokaroja, jos talvi antaa myöten. Talvella 2016/17 havaittu aiempaa selvästi alhaisempi karamäärä saattoi osittain selittyä talven olosuhteilla. Talvi 1981/82 on saattanut olla erilainen, ehkä ”talvisempi”, ja voinut siten sumputtaa karoja isommille sulille ja siten paremmin näkyville. Nyt karoja tavattiin myös vähäpätöisillä puroilla ja aiempaa selvitystalvea suurempi osa karoista saattoi olla siten ”piilossa” tällaisissa kohteissa, joiden tsekkaamiseen nyt ei ollut resursseja. Myös koskiympäristössämme tapahtuu muutoksia vaikuttaen vertailuun; mm. Lapinlahden (ent. Varpaisjärven) Itäkosken rakentaminen edellisen

karaselvityksen jälkeen hävitti ko. kunnan merkittävimmän karakosken, jossa parhaimmillaan vietti talveaan toistakymmentä karaa. Toisaalta karainventointien kautta voidaan seurata koskiluonnon muutosten seurauksia.

Taskinen (1982) havaitsi keskimäärin 3,2 karaa/sula, nyt karoja löytyi 1,3 yksilöä/sulakohde. Talven 1981/82 selvityksessä oli mukana enemmän Ylä-Savon isoja jokia ja myös Rautalammin nykyisinkin hyviksi tiedetyt karasulat kammattiin todennäköisesti paremmin kuin nyt. 1980-luvun selvityksessä havainnointit ajoittuivat myös pitemmälle ajalle (havainnointi 15.12–15.3.) ja monille sulille tehtiin useampia käyntejä, mitkä seikat myös voivat vaikuttaa vertailtavuuteen selvityskertojen välillä.

Taskinen (1982) arvioi Pohjois-Savossa talvehtivan vuosittain 400–600 karaa, mikä vastaa tämänkertaisen selvityksen pohjalta tehtyä nykyistä talvikanta-arviota. Talven 2016/17 arviossa on painotettu enemmän karttatarkastelua, mikä ”tasoittaa” näiden kahden selvityksen karamääräeroja. Voitaan päätellä, että talvehtivien karojen määrissä ei ole tapahtunut ainakaan suuria muutoksia vajaan neljänkymmenen viime vuoden aikana. Voi myös olla, että aiemmassa selvityksessä esitetty talvikannan arvio oli liian varovainen.

Vertailtaessa karamääriä muutamalta virralla ja joelta, jotka kohteen ”helpouden” tai tarkan läpikäynnin vuoksi on havainnoitu todennäköisesti vertailukelpoisella tavalla talvella 1981/82 ja 2016/17 (taulukko 3), huomataan, että talvella 1981/82 havaittu karojen yhteismäärä oli selvästi suurempi kuin tässä selvityksessä. Vain Kaavin Sivakkajoella ja Rauvanjoella todettiin nyt enemmän karoja kuin talvella 1981/82. Tämä vertailu antaisi viitteitä talvikantamme taantuvaan suuntaukseen. Toi-

saalta talvet eivät ole olosuhteiltaan veljeksiä keskenään ja talvi 1981/82 on mahdollisen ”talvisuutensa” vuoksi saattanut kerätä karoja paremmin taulukossa mainituille hyville karapaikoille. Sulille tehtiin myös useampia käyntejä talvella 1981/82 ja tilastoihin otettiin käyntien paras karamäärä.

Parhaimmat talviset karakosket voivat houkutella koskikaraa myös pesimään maakunnassamme, joten lumettomanakin aikana hyvillä virtapaikoilla liikkuesssa kannattaa pitää koskikara mielessä. Pohjois-Savosta on tiedossa toistaiseksi vain yksi pesimähavainto (Kuopio Nilsä Piek-sänjoki v. 1953) ja yksi muu pesimäajalle sijoittuva havainto (Leppävirta Oravikoski Mertajoki v. 1963)(Taskinen 1983, Ruokolainen & Kauppinen 1999).

Koskikaran seuranta

Mutu on huono todellisuusmittari ja faktaa saadaan kasaan vain ryynnäimällä maastossa. Myös koskikara ansaitsee seuranta-panostusta, vaikka Fennoskandian pesimäkanta lieneekin toistaiseksi suhteellisen vakaa. Suomessa laji on v. 2015 uhanalaisuusarvioinnissa luokiteltu pienehkön pesimäpopulaatiomme vuoksi vaarantuneeksi lajiksi (Tiainen et al. 2016). Eräiden paikallisyhdistysten alueilla talvikaroja on pidetty silmällä säännöllisillä karakartoituksilla. Pohjois-Savossa vastaava seuranta olisi myös paikallaan.

Talvi on hiljaista lintuaikaa, jolloin karapuroille on helppo irrottautua muista (olemattomista?) linturiennoista. Pakkasta tosin voi olla, mutta kunnan lintujamppa ei voi pelätä pakkasia. Kaikkia karapuroja ei ole järkevää yrittää hoitaa vaan seuranta on toteutettava otosmenetelmällä. Jokaisesta kunnasta on löydettävissä 5–10 sellaista koskea tai jokea, jotka ovat riittävän helpoja havainnoida vakiodusti esimerkiksi teiltä tai silloilta käsin tai kompata hiihtäen. Puolet kunnan kohteista on syytä olla pienempiä uomia, jotka saattavat jopa jäätyä normaalin talven mittaan, mutta jotka lauhempina talvina sopivat karojen talvehtimissuliksi. Toinen puoli seuranta-paikoista pitää olla isompia virtoja tai sisältää sellaisia koskipaikkoja, jotka pysyvät auki pakkastalvinakin. Näin vähennetään talven ankaruuden vaikutusta tuloksiin, koska lauhatalvina kaikki karat eivät välttämättä tule isoille sulille, mutta pakkastalvina pienempien norojen jäätyminen pakottaa ne siirtymään isommille koski-alueille. Seurantakohteiden valinta on järkevintä tehdä kunnassa toimivien harrastajien toimesta, jolloin kustakin kunnasta saadaan parhaiten harkittu kohdesetti seurantaan. Havainnointiajaksi optimaalisin

olisi keskitalvi tammikuun puolivälistä helmikuun puoliväliin.

Tällä tavoin Pohjois-Savoon muodostuu helposti noin 150 karakohteen seuranta-verkosto. Kuntaa kohden riittää pari kolme aktiivista hoitamaan havainnoinnin. Tietysti kuka tahansa – ja tämä on toivottavaakin – voi käydä karaillessa valituilla kohteilla seuranta-aikana. Varmaan monella aktiivilla riittäisi aikaa jeesata naapurikunnan puolella, kun on vauhtiin päässyt. Havainnoinnin voi myös vakioda siten, että kukin kohde havainnoidaan vain kertaalleen hyvissä olosuhteissa. Seurannan toistaminen joka toinen vuosi vuosittaisen urakoinnin sijasta helpottaisi seurantapuuhaa lisää. Myös tulosten kokoaja välttäisi vuosittaisten yhteenvetojen laatimistyön. Edellä yhteenvedetty talven 2016/17 kartoitus antaa hyvän pönkkätuen seurantajatkolle. Ruokolainen & Kauppinen (1999) mainitsevat luettelon merkittävimmistä karapuroistamme, ja luettelon voi ottaa suunnitelluavuksi oman kunnan ja mahdollisesti naapurikuntienkin seurantakohteiden valintaa miettiessä. Lisäksi talven 2016/17 retkeilykokemusten pohjalta voikin alkaa työstää sapluunaa oman kunnan seurantakarailuun. Aloitusta vaille valmis projekti siis, sanoi savolainen.

Kiitokset

Hanketalven 2016/17 karakartoitukset eivät olisi onnistuneet ilman maastoon uskaltautuneita kiikarin ulkoiluttajia. Talviseen retkeilyyn ja karahavaintojensa ilmoittamiseen osallistui ilahduttavan iso joukko harrastajia, yhteensä 121 henkilöä. Kaikille mukana olleille kiitos aktiivisuudesta.

Kirjallisuus

- Ruokolainen, K. & Kauppinen, J. 1999: Kuopion ja Pohjois-Savon linnusto. – Kuopion luonnontieteellisen museon julkaisuja 5. 343 s.
- Taskinen, J. 1982: Pohjois-Savon koski-karat talvella 1981/1982. – Siivekäs 3: 41–46.
- Taskinen, J. 1983: Karakarikoilta kootua. – Siivekäs 4: 100.
- Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehtikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015. – Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus. 49 s.
- Valkama, J., Saurola, P., Lehtikoinen, A., Lehtikoinen, E., Piha, M., Sola, P. & Velmala, W. 2014: Suomen Rengastus-atlas. Osa II. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. 784 s.

Aimo "Ami" Hartikainen in memoriam (16.10.1951–25.7.2017)

Vuodenkierto on ehtinyt heinäkuun loppupuolelle. Syysmuutolla oleva kahlaajaparvi on pysähtynyt Siilinjärven Raasion lietteille. Niiden mukana tulee myös suruviesti. Aimo "Ami" Hartikainen on poissa.

Ami oli kiinnostunut hyvin monipuolisesti luonnosta. Lintujen lisäksi häntä kiinnostivat myös perhoset ja tähdet. Keväisillä pöllöretkillä ääntelyn ollessa vaisua, saatettiin tutkia välillä tähtikuvioita ja haettiin niille nimiä. Muuton ollessa vaisua tutkailtiin välillä vaikkapa kiviä, jotka olivat hänelle tuttuja työnsä kautta.

Amin luonto- ja lintuharrastus käynnistyi 1960-luvulla Lahden lukiossa. Se oli aluksi perhosten keräilyä ja pikkuhiljaa kuvioon tulivat mukaan myös linnut. Lukion loppuvaiheessa hän alkoi kiinnostua geologiasta niin paljon, että päätti lähteä opiskelemaan sitä.

Opiskelujen jälkeen Amilla oli muutamia lyhyempiä työpestejä, kunnes 1970-luvun lopulla Kuopioon muuton myötä lintuharrastus aktivoitui. Hyvin pian muuton jälkeen hän tuli mukaan lintuyhdistyksen toimintaan, joka oli siihen aikaan nimeltään Pohjois-Savon lintumiehet. Aluksi hän toimi aktiivisena rivijäsenenä, mutta pikkuhiljaa hänestä tuli myös hallituksen jäsen. Vuosina 1987–92 Ami oli aluksi perusjäsen, mutta toimi hallituskautensa aikana myös taloudenhoitajana ja lopuksi varapuheenjohtajana. Ami kiinnostui myös yhdistyslehden toimitustyöstä. Hän oli mukana Siivekkään toimituksessa vuodesta 1990 eteenpäin muutaman vuoden ajan. 1990-luvun lopulla Ami oli luonnollisesti mukana Pohjois-Savon linnusto-kirjan kirjoittajakaartissa.

Amin lintuharrastus oli aluksi normaalia retkeilyä. 1980-luvulla harrastukseen tulivat mukaan talvilintulaskennat. Kuopion Puijonsarven reitti aloitettiin vuonna 1985 yhdessä Jaakko

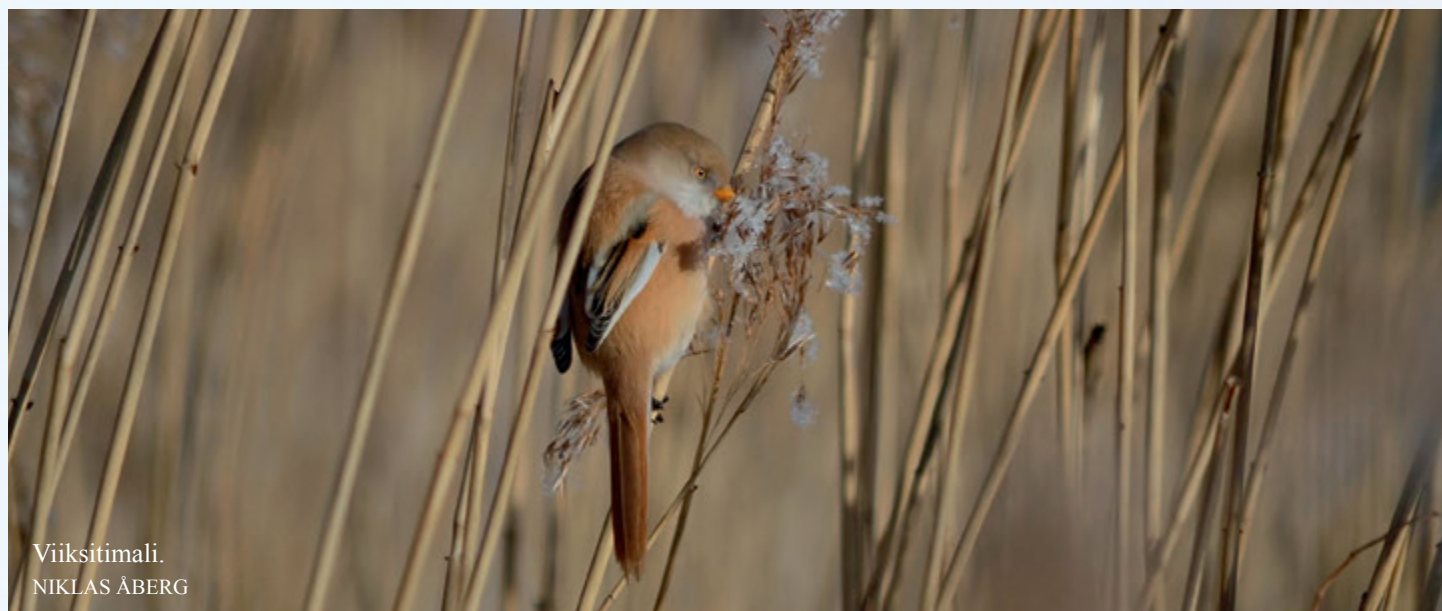
Kettusen kanssa. Tämä reitti on edelleenkin yksi pisimpään lasketuista reiteistä Pohjois-Savossa. Viime vuosina laskentarinkiin on tullut mukaan Markkasen Ilkka. Yksi tärkeä harrastuksen osa-alue oli yhdistyksen järjestämät erilaiset pinnakisat, joissa Ami oli aina innokkaasti mukana. Erityisesti häntä kiinnostivat talvipinnarallit ja Tornien taistot. Lisäksi osallistumisintoa riitti aikoinaan järjestettyihin kevään pinnakisoihin ja jopa kahteen alkukesän polkupyöräpinnakisaan sekä syyspinnakisoihin.

Ami kiinnostui myös bongauksesta ja retket veivät ympäri Suomea. 2000-luvulla hän kiinnostui päiväpinnosta ja kiinnostus jatkui aivan viime vuosiin saakka. 1990-luvulta alkaen harrastusta värittivät myös useat ulkomaanmatkat. Kiinnostuksen kohteena olivat lähinnä Euroopan maat sekä Turkki.

Ami oli optiikan suhteen hyvin periaatteen mies. Hänen ensimmäiset Zuiho-merkkiset kiikarit olivat kovassa käytössä parin vuosikymmenen ajan. Vasta 90-luvun alussa hän malttoi vaihtaa modernimpiin kiikareihin. Silloinkin Zuihot olivat monesti mukana varakii-kareina. 1990-luvun alussa hän osti myös ensimmäisen kaukoputkensa. Sekin oli käytetty 1980-luvun Kowa. Vasta 2000-luvun alussa hän päätti hankkia itselleen huippuoptiikkaa. Swarovskin putken rinnalla oli toki retkillä mukana edelleen vanha Kowa varaputkena.

Ami lahjoitti Kuopion luonnontieteelliselle museolle keräämänsä merkittävän yli 6000 näytettä sisältävän perhoskokoelman sekä merkittävän määrän lintu- ja hyönteiskirjallisuutta. Retkikaverit muistavat Amin innokkaana retkeilijänä, joka myös välillä suhtautui harrastukseen hiukan vakavammin. Nyt Amin pinnalista on kuitenkin täynnä.

*Eelis Rissanen, Jaakko Kettunen,
Ilkka Markkanen*

Viiksitimali.
NIKLAS ÅBERG

Vasikkasaaren hittilaji – viiksitimali

Asta Lähdesmäki

Niko Puumalainen havaitsi Kuopion sataman edustalla Vasikkaaren ruovikossa 26.2.2017 kaksi erikoisen ja kauniin väristä pikkulintua, sai niistä kuvan ja tunnisti myöhemmin viiksitimaliksi. Näin hän kirjoitti itse sähköpostissa: ”Niin se oli kiva yllätys eilen tuo lintu. En itse tosiaan ole lintuharrastaja mutta satuin vain näkemään nätin linnun kaislikossa ja kokeilin ottaa kuvan.”

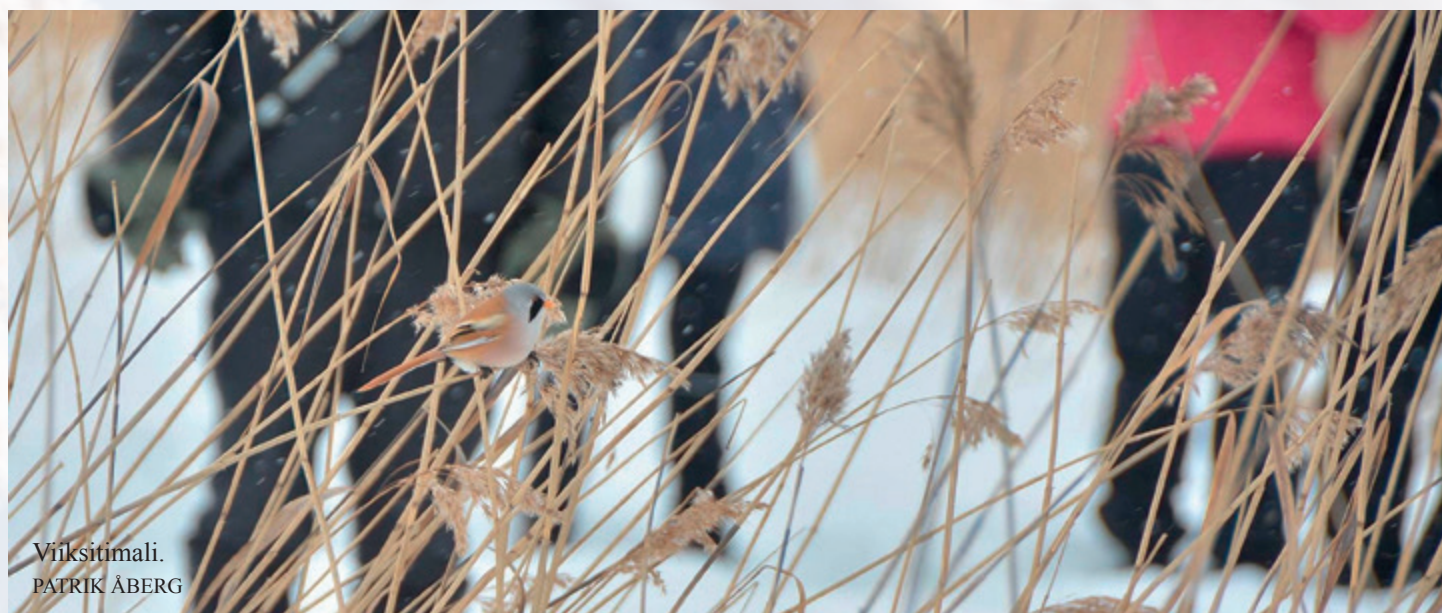
Jos ajatellaan paikkaa, jonka vieressä kulki retkiluistelureitti ja latuja ja liikkui

paljon väkeä, niin tämä oli erittäin hauska lintujen ja ihmisten kohtaaminen. Oletettavasti paikalla on liikkunut myös lintuharrastajiksi itseään tituleeraavaa väkeä, mutta tarvittiin yksi utelias, joka ei ajatellut, että sinitinttejähän siellä varmaan on...

Pohjois-Savon ensimmäiset viiksitimalit löysi **Juha Poutanen** silloisen Maanigan pitäjän Patalahden laajasta ruovikosta lopputyksyllä 1998. Parhaimmillaan siellä pörräsi 14.11.1998 peräti 25 timalia. Niitä oli muutama jäljellä vielä vuoden 1999

alkupäivinä. Tuon timalivaelluksen aikana yksi lintu löytyi myös Siilinjärven Iso-Järlän ruovikosta ja pariskunta Varkauden Mulalta.

Vasikkasaaren viiksitimalit viihtyivät pienessä ruovikossa 28.3. saakka välittämättä mitään sataman luistelu- ja hiihtoväestä sekä innokkaista bongaaajista. Timalit aiheuttivat laajan ihailija- ja kuvaaja-vaelluksen Kuopion edustalle. Uutisoinnin ansiosta paikalle lähdettiin ympäri maakuntaa ihmettelymatkalle, ihan ns. taviksena.

Viiksitimali.
PATRIK ÅBERG

Viiksitimali.
ANNE MOILANEN

Viiksitimalit.
ILKKA MARKKANEN

Vesilinnut. JUKKA TUOVINEN

Käytetyt lyhenteet

k	koiras
n	naaras
1 kn	1 koiras ja 1 naaras
p	paikallinen
m	muuttava eli matkalennossa
N	lennossa pohjoiseen
S	lennossa etelään
E	lennossa itään
W	lennossa länteen
	(väli-ilmansuunnat vastaavasti)
kiert.	kiertelevä
Ä	laulava tai soidinääntelevä
Än	laulava ja nähty
ä	muuten ääntelevä, äänihavainto
n-puk	naaraspukuinen
jp	juhlapuku
tp	talvipuku
vp	vaihtopuku
pull	untuvapoikanen
juv	1. täydellinen puku
ad	aikuispuku
1kv	amana vuonna syntynyt lintu
2kv	edellisenä vuonna syntynyt lintu
yks.	yksilö, yksilöä
a	parvi;
	a5 = viiden parvi
	5a = viisi parvea
	100 m (5a) = yhteensä sata muuttajaa viidessä parvessa
us	useita
A/B	lajilleen määrittämätön hanhi
Anser	lajilleen määrittämätön harmaahanhilaji
Branta	Branta-suvun hanhi

Käytetyt kuntalyhenteet

Iis	Iisalmi	Rva	Rautavaara
Kaa	Kaavi	Sii	Siilinjärvi
Kei	Keitele	Son	Sonkajärvi
Kiu	Kiuruvesi	Suo	Suonenjoki
Kuo	Kuopio	Ter	Tervo
Lap	Lapinlahti	Tuu	Tuusniemi
Lep	Leppävirta	Var	Varkaus
Pie	Pielavesi	Ves	Vesanto
Rau	Rautalamppi	Vie	Vieremä

Pohjois-Savon lintuvuosi 2017

Eelis Rissanen

Lintuvuoden 2017 osalta jatketaan samalla tavalla kuin muutamana edellisenä vuotena. Katsauksessa käsitellään vain ne lajit, joiden esiintymisen osalta on selkeästi jotain kommentoitavaa. Tavoite on kirjoittaa muista lajeista koosteita pidemmältä ajanjaksolta.

Alkuvuosi 2017 oli normaalia leudompi. Helmikuu oli sen sijaan kylmä. Sää lämpeni maaliskuuhun ja koko kuukausi oli leuto. Tästä eteenpäin kevät eteni hitaasti ja huhti-toukokuu olivat viileitä. Lumet sulivat vasta toukokuun puolella ja jäiden lähtö viivästyi monella järeällä toukokuun puoliväliin saakka. Kesäkuu oli kolea. Kesän pesinnät onnistuivat monen lajin osalta heikosti, kun heinäkuukin oli vielä normaalia viileämpi. Elokuu oli hiukan normaalia lämpimämpi. Syksy oli kaiken kaikkiaan hyvin sateinen. Pihlajanmarjoja saatiin todella runsaasti ja niitä riitti koko talven ajan. Syksyllä jäi pelloilla paljon viljaa puimatta ja tämän ansiosta näkyi paljon keltasirkkuja ja peippolintuja. Peippolintuja jäi tämän tiimoilta myös runsaasti talvehtimaan. Lumi satoi aikaisin ja sitä oli selkeästi normaalia enemmän koko talven ajan. Talvi tuli oikeastaan jo lokakuun lopulla.

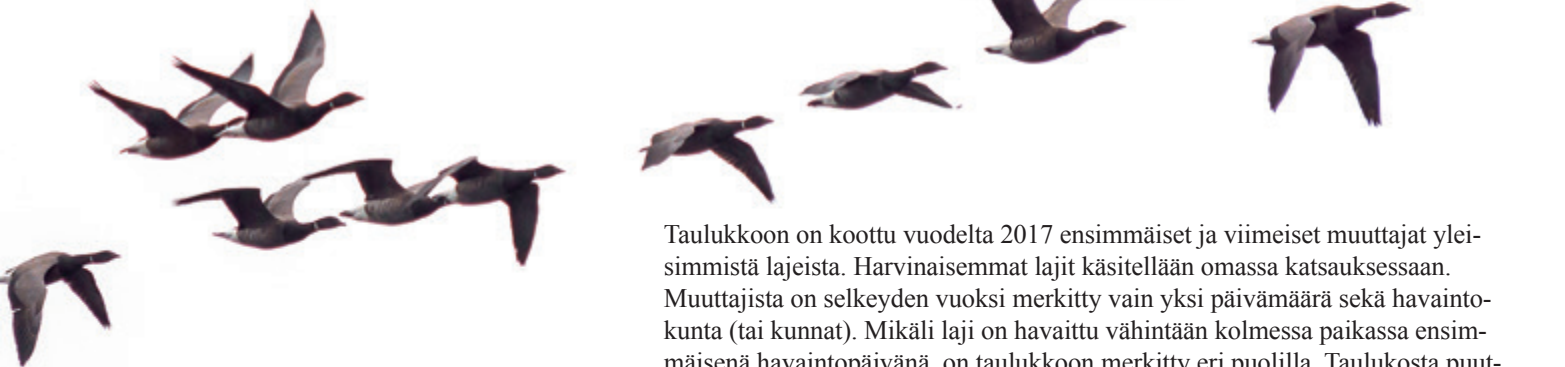
Eri lajien kohdalla käydään läpi olennaisimmat lintuvuoden asiat. Katsauksen luettavuuden takia osio on jaettu erilaisiin ryhmiin. Kevään ensimmäisistä ja syksyn viimeisistä muuttajista löytyy myös tuttu taulukko.

Katsaukset perustuvat pelkästään lintutietopalvelu Tiiran havaintoihin. Vuonna 2017 ilmoitettiin Tiiraan 35 916 havaintoa. Havaintojen määrä on noin 15% suurempi kuin muutamina viimeisinä vuosina.

Havaintojen osalta käytetään tuttuja lyhenteitä, jotka on listattu lyhennelaatikkoon. Kuntalyhenteet ovat myöskin jo aiempina vuosina standardoidut, joissa on otettu huomioon kuntaliitokset. Uutena kuntaliitoksena Juankoski liittyi vuoden 2017 alusta Kuopioon.

Muuttajataulukko 2017

Aarne Hagman ja Eelis Rissanen

Sepelhanhet. AARNE HAGMAN

* Saapumis- tai myöhäisyyssennätys

** kevään viimeinen ja syksyn ensimmäinen

muuton alkua tai loppua ei voitu määrittää

Taulukkoon on koottu vuodelta 2017 ensimmäiset ja viimeiset muuttajat yleisimmistä lajeista. Harvinaisemmat lajit käsitellään omassa katsauksessaan. Muuttajista on selkeyden vuoksi merkitty vain yksi päivämäärä sekä havaintokunta (tai kunnat). Mikäli laji on havaittu vähintään kolmessa paikassa ensimmäisenä havaintopäivänä, on taulukkoon merkitty eri puolilla. Taulukosta puuttuvat molempien vuosien osalta laulujoutsen, sinisorsa, telkkä, kanahaukka, varpushaukka, mustarastas, räkättirastas, peippo, tikli ja vihervarpunen. Näiden lajien osalta muuton eteneminen on hankala hahmottaa. Vuonna 2017 oli hankaluuksia määrittää varsinkin syysmuuton osalta joidenkin vesilintujen muuton päättymistä. Tähän vaikutti selkeästi erittäin vaihteleva jäättilanne järvillä. Samoin oli myös ongelmia määrittää rastaiden ja joidenkin pikkulintujen syysmuuton päättymistä runsaan pihlajanmarjatilanteen vuoksi.

pikkujoutsen	1.5.	Rau	31.10.	Sii
metsähanhi	23.3.	Sii	30.10.	Sii
tundrahanhi	17.4.	Rau	26.10	Tuu
merihanhi	5.4.	Kuo	13.10.	Kuo
kanadanhanhi	2.4.	Suo	1.12.	Kuo
valkoposkihanhi	6.5.	Var	30.10.	Kuo
sepelhanhi	ei keväthavaintoja		14.10.	Var
ristisorsa	17.4.	Rau	5.10.	Sii
haapana	10.4.	eri puolilla	4.11.	Kuo
harmaasorsa	7.4.	Var	ei syyshavaintoja	
tavi	5.4.	Var	18.10.	Sii
jouhisorsa	9.4.	Iis	11.10	Kuo
heinätavi	1.5.	Kuo	20.8.	Kuo
lapasorsa	13.4.	Kuo	9.10	Kuo
punasotka	24.4.	Var	ei syyshavaintoja	
tukkasotka	4.4.	Iis	22.11.	Tuu
lapasotka	7.5.	Kuo	22.11.	Lap
alli	4.4.	Lap	6.–7.12.	Sii
mustalintu	5.4.	Rau	25.11.	Tuu
pilkkasiipi	25.4.	Var	2.–5.12.	Var
uivelo	23.3.	Var	17.11.	Kuo
tukkakoskelo	26.4.	Var	31.10.	Sii
isokoskelo	13.3.	Kuo	##	
kaakkuri	21.4.	Var	31.10.	Sii
kuikka	11.4.	Var	4.12.	Sii
silkkiuikku	5.4.	Var	18.11.	Kuo
härkälintu	25.4.	Var	19.10.	Iis
mustakurkku-uikku	27.4.	Kuo	29.7.	Kei
merimetso	21.4.	Rau	##	
kaulushaikara	3.4.	Rau	5.10.	Sii
harmaahaikara	4.5.	Var	18.10	Kuo
mehiläishaukka	19.5.	Suo	6.10.	Sii

haarahaukka	29.4.	Kuo	14.8.	Kuo
ruskosuohaukka	5.4.	Var	25.9.	Tuu
sinisuohaukka	5.4.	Kiu, Rau	15.10	Kuo
hiirihaukka	16.3.	Sii	14.10.	Kei
piekana	22.3.	Ter	31.10	Sii
sääksi	5.4.	Rau	1.10.	Lap
tuulihaukka	1.4.	Rau	17.10.	Kiu
ampuhaukka	11.3.	Sii	16.11.	Sii
nuolihaukka	23.4.	Kuo	24.9.	Kuo
muuttohaukka	21.4.	Kuo	13.10.	Kuo
luhtakana	6.5.	Var	ei syyshavaintoja	
luhtahuitti	22.5.	Kuo	19.7.	Sii
ruisrääkkä	24.5.	Iis	6.10.*	Kuo
nokikana	5.4.	Kuo, Lap	19.9.	Lap
kurki	29.3.	Lap	11.11.	Kuo
meriharakka	6.4.	Kuo	7.9.	Sii
pikkutylli	15.4.*	Lep	1.9.	Sii
tylli	4.4.*	Sii	25.9.	Sii
kapustarinta	10.4.	eri puolilla	5.10.	Sii
tundrakurmitsa	13.5.	Kuo	13.10.	Kuo
töyhtöhyypä	16.3.	Sii	18.9.	Kuo
isosirri	12.5.*	Kuo	29.8.	Sii
pulmussirri	ei kevähavaintoja		11.9.	Sii
pikkusirri	19.5.	Sii	25.9.	Sii
lapinsirri	12.5.	Sii	11.9.	Sii
kuovisirri	17.5.	Sii	13.9.	Sii
suosirri	13.5.	Sii	5.10.	Sii
jänkäsirriäinen	21.5.	Suo	14.7.	Sii
suokukko	3.5.	Sii	18.9.	Kuo
jänkäkurppa	7.5.	Sii	17.10.	Kuo
taivaanvuohi	5.4.	Rau	25.10.	Kuo
lehtokurppa	4.4.	Pie	29.10.	Kaa
mustapyrstökuiri	22.4.	Sii	29.7.	Sii
punakuiri	11.5.	Kuo	8.8.	Kuo
pikkukuovi	29.4.	Kuo, Iis	28.7.	Sii
kuovi	6.4.	Iis	28.8.	Sii
mustaviklo	30.4.	Suo	2.9.	Kuo
punajalkaviklo	10.4.	Sii	14.8.	Sii
valkoviklo	25.4.	Var	9.9.	Rau
metsäviklo	5.4.	Rau	8.9.	Sii
liro	28.4.	Kuo	13.9.	Son
rantasipi	25.4.	eri puolilla	11.9.	Kuo
karikukko	11.5.	Kuo	1.9.	Sii
vesipääsky	18.5.	Vie	11.9.	Sii
pikkulokki	28.4.	Kuo	27.8.	Kuo
naurulokki	3.4.	Var	6.10.	Lap
kalalokki	5.4.	Kuo, Var	20.12.	Var
selkälokki	24.3.	Kuo	3.10.	Tuu
harmaalokki	1.3.	Var	22.12.	Rau
merilokki	13.3.	Var	22.11.	Kuo
kalatiira	22.4.	Var	5.-20.10.*	Var
uuttukyyhky	12.3.	Kuo	19.9.	Lep
sepelkyyhky	21.3.	Kuo	20.10.	Sii
käki	6.5.	Var	4.9.	Kuo
sarvipöllö	2.3.	Sii	29.11.	Kuo
suopöllö	4.4.	Lap	18.10.	Suo

tervapääsky	9.5.	Kuo	5.10.	Kuo
käenpiika	6.5.	Rau	22.7.	Suo
kangaskiuru	6.4.	Sii, Kuo	17.9.	Suo
kiuru	15.3.	Kuo	30.10.	Kuo
törmäpääsky	6.5.	eri puolilla	11.9.	Sii
haarapääsky	2.5.	Lap	3.10.	Rau, Sii
räystäspääsky	26.4.	Pie	17.9.	Kuo
metsäkirvinen	2.5.	Suo, Tuu	30.10.*	Kuo
niittykirvinen	4.4.	Kuo	30.10.	Kuo
lapinkirvinen	18.5.	Sii	17.9.	Kuo, Sii
keltävästäräkki	4.5.	Rvr	5.10.	Suo
västäräkki	24.3.	Iis	19.11.	Iis
koskikara**	23.4.	Ter	28.10.	Kaa
peukaloinen	4.4.	Tuu	16.11.	Lep
rautiainen	1.4.	Var	19.11.	Rau
punarinta	14.3.	Suo	14.11.	Kuo
satakieli	18.5.	Var	ei syyshavaintoja	
sinirinta	14.5.	Rvr	25.9.	Sii
leppälintu	6.5.	Kuo, Suo	6.10.	Sii
pensastasku	30.4.	Lap	23.9.	Lap
kivitasku	29.4.	Kuo, Iis	2.11.*	Kuo
sepelrastas	28.4.	Sii	12.11.	Kaa
laulurastas	7.4.	Sii	7.11.	Kuo
punakylkirastas	5.4.	eri puolilla	17.12.	Kuo
kulorastas	26.3.	Suo, Sii	29.10.	Kuo
pensassirkkalintu	26.5.	Sii, Lap	8.8.	Kuo
viitasirkkalintu	10.6.	Var	10.7.	Kuo
ruokokerttunen	18.5.	Var	20.9.	Sii
luhtakerttunen	10.6.	Lep	5.7.	Lep
viitakerttunen	23.5.	Kuo	15.8.	Rau
kultarinta	25.5.	Kuo	30.6.	Kuo
mustapääkerttu	13.5.	Rau	##	
lehtokerttu	21.5.	Var, Sii	13.9.	Rau, Sii
hernekerttu	9.5.	Kuo	24.9.	Rau
pensaskerttu	18.5.	Kuo	13.9.	Kuo
idänuunilintu	30.5.	Kuo	11.8.	Sii
sirittäjä	12.5.	Kuo	13.7.	Kei
tiltalti	16.4.	Kuo	14.10.	Kuo
pajulintu	3.5.	Rau	9.10.	Kuo
harmaasieppo	15.5.	Suo	19.10.	Var
pikkusieppo	20.5.	Kuo	18.8.	Kuo
kirjosieppo	3.5.	Kuo, Sii	9.10.	Iis
kuhankeittäjä	25.5.	Suo	23.10.	Sii
pikkulepinkäinen	20.5.	Kei	26.9.	Kuo
mustavaris	14.3.	Kuo, Var	ei syyshavaintoja	
kottarainen	16.3.	Kuo	##	
järripeippo	31.3.	Lep	##	
hemppo	26.3.	Kuo	13.3. (27.12.)	Kuo, (Kuo)
punavarpunen	4.5.	Ves	3.9.	Kuo
lapinsirkku	6.4.	Rau	5.10.	Sii
pulmunen	11.3.	Kuo, Rau	1.12.	Son
peltosirkku	28.5.	Kuo	ei syyshavaintoja	
pohjansirkku	27.4.	Iis	16.9.	Tuu, Kaa
pajusirkku	5.4.	eri puolilla	19.10	Kuo
Korjaus vuoden 2016 muuttajataulukko				
kalatiira	22.4.	Var		

Laulujoutsenet.
ANNE MOILANEN

VESILINNUT

Jyrki Uotila

Valkoposkihanhi.
MARKKU UKKONEN

JOUTSENET JA HANHET

Laulujoutsen *Cygnus cygnus*

Kevään kerääntymistä mukava havaintosarja Kiu Ryönänjärveltä: 12.4. 350 p, 14.4. 398 p, 15.4. 436 p, 16.4. 474 p ja 22.4. 211 p. Syksyn massoista vastaava havaintosarja Kiuruvedeltä, mutta nyt Ponginperältä: 2.10. 90 p, 4.10. 137 p, 17.10. 500 p, 18.10. 772 p, 21.10. 700 p, 22.10. 720 p, 25.10. 700 p ja 29.10. 642 p.

Metsähanhi *Anser fabalis*

Kevään lepäilijähuippu oli puolet edellisvuodesta, 23.4. Kuo Patajärvi 503 p. Nyt lepäilijöitä riitti aina toukokuun loppuun asti ja paras toukokuinen ilmoitus oli, 11.5. Sii Keskimäinen 250 p. Kesällä Lapinlahdella havaittiin poikue kahdella paikalla: 10.6. Salakkasuolla nähtiin emot kolmen poikasen kanssa ja 1.7. Kiukoonjoella emo kahden poikasen kanssa. Syksyn paras muutto kuitattiin Kuo Puutossalmella 8.10. 545 S.

Tundrahanhi *Anser albifrons*

Kevätesiintyminen oli tavallista runsaampi ja eniten hanhia nähtiin Kuo Lapinjärven alueella, missä koko toukokuun alkupuolen oli toistakymmentä tundrahanhea, enimmillään 14.5. 39 p. Vajaan viikon kuluttua (20.5.) paikalla oli vain 2 tundrahanhea ja kevätliikehdintä oli ohi. Myös syksyllä lajia nähtiin totuttua runsaammin niin paikallisia kuin muuttavia. Suurin muuttoryntäys tapahtui 11.10., jolloin ilmoitettiin seuraavat lukemat: Kuo Pisankoski 409 m, Kuo Riistavesi 740 m ja Vrk Könönpelto 200 m.

Kanadanhanhi *Branta canadensis*

Pari hieman suurempaa poppoota: 6.5. Kuo Kangaslahti 16 p ja 24.9. Kuo Riistavesi 11 p.

Sepelhanhi *Branta bernicla*

Syysmuutolla (17.9.–14.10.) nähtiin noin 2500 lintua. Parhaat muutot ynnättiin perinteisesti Kuo Puutossalmella, 21.9. 520 m ja 2.10. 550 m.

Valkoposkihanhi *Branta leucopsis*

Kevätesiintyminen meni havainto- ja yksilömäärien suhteen edellisvuoden malliin, tosin sillä erolla, että nyt nähtiin muutama yli 200 linnun lepäilijälössi, kun vuonna 2016 maksimi oli vain 118 p. Kyseiset suokkipaikat olivat Kuo Alapitkantie 316 p, Lep Länsi-Saamainen 210 p, Kuo Riistavesi 280 p ja Kuo Haatala 250 p. Kuopiossa pesi taas yksi valkkari pari saaden 4 poikasta maailmalle. Syksyllä muutto venähti tavallista pidemmälle ajalle, sillä ilmoituksia muuttoparvista tippui Tiiraan syyskuun alusta (4.9.) lähes lokakuun loppuun (21.10.) asti. Muuton huippu ajoittui kahteen päivään. 20.9. Kuo Pisankoskella muutti 4782 valkkaria (20 a), mutta jäikö stajji kesken, kun sama ukko kuittaili vapoja neljältä muultakin paikalta (n 2000). Kaa Telkkävaaralta ilmoitettiin 3600 m (10 a) ja Rau Kerkonkoskella nähtiin puutarhahommien ohessa 4070 vapoja. Parhaat lukemat ynnättiin kuitenkin Kiu Ryönänjoella (8150 m) ja Kuo Puutossalmella (14850 m). Seuraavana päivänä (21.9.) meno jatkui ainakin Kaa Telkkävaaralla (4037 m) ja Kuo Puutossalmella (9900 m). Kuo Pisankoskelta ilmoitettiin vain 810 m ja Kuo (Nil) Kukkurinmäen 8 tunnin stajji antoi vain 1200 m. Lokakuun alussa (2.10.) Kaa Telkkävaaralta tuli vielä yksi kunnan ilmoitus, 2.10. 4255 m, mutta muuten muutto alkoi hiipua ja pääasiassa ilmoitettiin vain lepäileviä vapoja. Huippuna 1.10. Maaningan pelloilta ilmoitetut 6700 paikallista (3000+2500+800+400) ja 13.10. Kuo (Maa) Myllymäellä nähdyt 5500 hanhea (sekä muuttavia että paikallisia peltoparvia).

SORSAT

Haapana *Anas penelope*

Muuton huiput keväällä ja syksyllä muiden vessujen kanssa samoihin aikoihin: 5.5. Sii Keskimäinen 200 p ja Kuo Lapinranta 160 p, 21.9. Kuo Puutossalmi 250 m.

Tavi *Anas crecca*

Suurimmat kerääntymät toukokuun alkupäivinä: 2.5. Kuo Hyttilä 500 p, 3.5. Rau Rastunsuo 440 p ja 5.5. Sii Keskimäinen 500 p.

Jouhisorsa *Anas acuta*

Pari muuttorypistystä syksyltä: 3.9. Sii Vehkamäki 75 m ja 21.9. Kuo Puutossalmi 65 m.

Heinätavi *Anas querquedula*

Oli todella vähissä ja nähtiin vain muutamalla paikalla: Kaa Kortteinen (1/1), Kuo Patajärvi (1/), Kuo Lapinjärvi-Vesajoki (1–2/), Kuo Palonurmi (1/1) ja Kuo Pöksänlampi (1/).

Lapasorsa

Leppoisesti kaksi lokakuista ilmoitusta: 1.10. Sii Pyylampi 1 p ja 9.10. Kuo Puutossalmi 1 m.

Punasotka *Aythya ferina*

Vain keväthavaintoja ja yksilömäärä oli 37.

Tukkasotka *Aythya fuligula*

Ainut talvihavainto 3.12.–11.12. Kuo Pisankoski 1 p.

Lapasotka *Aythya marila*

Vrk Tyyskässä, koko joulukuun oleillut lintu nähtiin vielä 1.1. Keväällä havaittiin neljällä paikalla: 7.5.–10.5. Kuo Pöksänlampi 1 k p, 16.5. Son Saukkosuo 3/3 p, 18.5. Suo Koskelovesi 1/1 p sekä 12.5.–13.5. Tuu Naavanen 11/9 p. Syyshevaintoja lähes 50.

Alli *Clangula hyemalis*

Keväthavaintoja 18, joista runsaslukuisin oli 22.5. Kuo Ollinselän 100 p. Syyshevaintoja noin 50. Parhaat muutot Kuo Puutossalmella: 21.9. 380 m ja 2.10. 373 m. Vuoden viimeinen alli haahuili Sii Siltasalmella 6.12.–7.12.

Mustalintu *Melanitta nigra*

Kevätkaudella havaittiin noin 50 kertaa ja syksyllä hieman useammin, eli 60 kertaa. Suurin lukema oli 21.9. Kuo Puutossalmen 130 m.

Pilkksiipi *Melanitta fusca*

Talvihavaintoja Vrk Pirtinvirralta (1 siirret-

Allit. ILKKA MARKKANEN

ty ja 1 villi), Iis Kihlovirralla (2 lintua) sekä Rau Tyyrinvirralta, jossa 2.12. oli 15 linnun parvi, mutta seuraavana päivänä vain yksi naaraspuukuinen lintu. Keväältä ilmoituksia kertyi puolen tusinaa ja syksyltä parikymmentä. Syksyn paras muutto, 21.9. Kuo Puutossalmi 281 m.

Isokoskelo *Mergus merganser*

Ainut talvihavainto: 5.12. Vrk Pirtinvirta 1 k p.

Tukkakoskelo *Mergus serrator*

Pari leppoisaa muuttokuittia Kuo Puutossalmelta 21.9. 42 m ja 8.10. 58 m.

KUIKAT JA UIKUT

Kuikka *Gavia arctica*

Lepäilijämäärät toisella sadalla Vrk Lehto-

niemessä 2.5.–9.5, enimmillään 4.5. 185 p. Vuoden viimeinen talven puolella: 4.12. Sii Siltasalmi 1 m.

Kaakkuri *Gavia stellata*

Joulukuun alkupäivinä Vrk Pirtinvirran hoidossa ollut lintu nähtiin 4.12. asti. Pesintöjä varmistettiin tasan yksi. Syyskuussa Kuo Puutossalmelta ilmoitettiin kaksi parempaa muuttoa: 20.9. 29 m ja 21.9. 25 m.

Härkälintu *Podiceps griseigena*

Vuoden viimeinen jäi talven puolelle: 5.12. Kuo Sinikivi 1 p.

Silkkiiukku

Kallansilloilla (Kuo) suurin kevätmassa 4.5. 133 p. Syksyllä viimeiset myöhäilijät jäivät talven puolelle: 2.12.–4.12. Vrk Hurukslahti 1–2 p ja 5.12. Kuo Mustavirta 1 p.

Härkälintu. NIILLO ISOTALO

Meriharakka *Haematopus ostralegus*

Kevätmuuton avauksena 6.4. Kuo Kallansillat 1 p. Yli 10 linnun kevätkeräntymä nähtiin viidellä paikalla (Kuo, Lap, Vrk) ripoteltuna pitkin huhtikuuta; suurimpina potteina 16.4. Vrk Huruslahti 18 p, 24.4. Kuo Kallansillat 16 p ja 26.4. Vrk Taipale 20 p. Kaikkiaan huhtikuulta ilmoitettiin tavanomaista enemmän havaintoja havaintojen keskittyessä Vrk keskustan seuduille, Kuo Kallansiltojen – Sii Toivalan akselille ja Lap Linnansalmelle. Toukokuusia havaintoja kertyi oikeastaan vain reviereilleen asettautuneista linnuista ja ainoana arktikaan vihjaavana massiivisempina havaintona 1.5. Sii Vehkamäki 5 m + 16 p.

Pesimähavaintoja (pesä tai maastopoikaset) ja revierihavaintoja (pysyvästi oleskelevat linnut ja varoittelevat linnut) saatiin aiempia vuosia lukuisemmin, yhteensä 19 paikalta: Kuo 7 (Kumpusaari, Jänneniemi, Kallansillat, Kelloniemi, Itkonniemi, Maaninka Hussolansaari, Nilsia Palonurmi), Iis 4 (Nerohvirta, Salmenranta–Ahmonsaari, Paaslahti Riettulanranta, Koljonvirta), Lap 4 (Linnansalmi–Kunnanranta, Korpjärvi Itälampi, Korpinen Korpisaari, Kärämäki), Sii 1 (Rissala), Son 1 (Patavirta Rikkalampi), Vie 1 (Kaarteenmäki Kaarteensalmi) ja Vrk 1 (Huruslahti). Lisäksi muita kesä–heinäkuun havaintoja 10 paikalta (Kuo 3, Vrk 2, Iis 1, Kei 1, Lap 1, Lep 1, Sii 1). Elokuulta yhteensä 8 havaintoa pesimäpaikkojen tuntumasta, suurimpana lössinä 6.8. Vrk Leunanmäki a12 kiert. Syyskuun ainoana ja samalla vuoden viimeisenä havaintona 7.9. Sii Kolmisoppi Varpaisjärventie 2 m.

Kapustarinta *Pluvialis apricaria*

Ensimmäiset tulijat näyttäytyivät 10.4. maakuntamme eteläreunalla (Rau, Suo, Vrk). Huhtikuun meno oli vielä hissuttelua eri puolilla maakuntaa kiikaroituine 1–24 yksilön kööreineen. Parvikoot alkoivat kasvaa toukokuun ensimmäisen viikon aikana ja kuukauden puolivälissä päästiin muutamien paikoin oikein kunnolla kapulatunnelmaan: 15.5. Suo Suontee Liminka 740 p, 15.5. Kuo Juankoski Pyöräkkä 1000 p, 16.5. Lap Lintulahti 1000 p, 16.5. Kuo Riistavesi Keihäsniemi 600 p, 16.5. Kuo Riistavesi Keskimäinen 800 p ja 17.5. Kuo Maaninka Maaninkajärvi 1000 p. Tämän toukokuun puolivälin piikin jälkeen parvikoot laskivat nopeasti ja 20.5. jälkeen nähtiin enää kolme yli sadan linnun (120–

150 yks.) keräntymää ja kevätmuuton päättäjaiseksi tulkittaneen 1.6. Suo Suontee Liminka 2 p.

Kesä- ja heinäkuulta revieriksi tulkittavia havaintoja kirjattiin vain viideltä paikalta: Rvr 3 (Tiilikka Hamunen, Tiilikka Honkasuo, Lievisenmäki Silmänsuo), Pie 1 (Lantereensuo) ja Son 1 (Saukkosuo). Lisäksi yksi kesäkuun puolivälin havainto peltolinnusta Suo Suihkolasta.

Syysmuuton aloituksena 20.7. Kuo Maaninka Vesajoki 9 ad + 3 1kv p. Elo- ja syyskuussa levähtäjäparvet pysyivät totutun vaatimattomina, mutta yli 30 linnun parviin törmättiin sentään neljällä paikalla, suurimpana 28.9. Kiu Lepistönperä 40 kiert. Lokakuulta enää neljä havaintoa, vihoviimeisenä 5.10. Sii Musti a32 m. Syysmuuton havaintosummaksi saatiin 368 p+m, mikä on tavanomaista selvästi parempi syyssumma.

Tundrakurmitsa *P. squatarola*

Heikko tundrakurmitsavuosi – keväältä havaintoja kuudesta yksilöstä ja syysmuutolta 22 tunkusta. Kevätlinnut: 13.–15.5. Kuo Maaninka Lapinranta 1 p, 20.5. Kuo Puutossalmi 2 m NW, 30.5. Kuo Riistavesi Keskimäinen 1 m N ja 31.5.–1.6. Kuo Nilsia Pirttipuro 2 p. Syysmuutto sujui näin: 8.–23.8. Sii Raasio 1 ad p, 9.9. Kuo Rautaniemi 1 1kv m S, 11.–13.9. Sii Raasio 1 1kv p, 17.9. Kuo Juankoski Vuotjärvi 1 ä kiert, 17.9. Sii Pöljä Kärängänmäki 1 ä m, 17.9. Kuo Puutossalmi 6 m, 20.9. Kuo Putossalmi 10 m SW ja 13.10. Kuo Nilsia Kukkurinmäki 1 m S.

Töyhtöhyppä *Vanellus vanellus*

Kevään startti 16.3. Sii Vehkamäellä hyppäkvartetin lepatellessa lumimaiseman yllä etelän suuntaan. Seuraavat saapujat tavoitettiin 19.–20.3. neljältä paikalta. Laji yleistyi maaliskuun loppuun mennessä ja ennen kuukauden vaihtumista 5–25 linnun airueita nähtiin eri puolilla maakuntaa. Huhtikuun ensimmäisen viikon aikana hyppät valloittivat jo ”joka kolkkan”. Parhaina muuttoina ja keräntymänä tuolta viikolta 4.4. Sii Vehkamäki 342 m, 5.4. Suo Tapiola 140 p, 5.4. Rau Rastunsuo 95 m + 130 p ja 6.4. Sii Vehkamäki 150 p. Takatalvinen lumisade kasasi hyppiä 9.–12.4. värjöttelemaan järven jäille ja sulapaikoille: mm. Rau Rastunsuo 106 p, Sii Jälä 80 p ja Vehkamäki 166 p, Son Sukeva Iskolan pellot 90 p sekä Suo Suontee Li-

minka 115 p. Kylmäksi jämähtänyt huhtikuun jatko piti hyppäjoukkoja aloillaan tämänkin jälkeen ja hyppäkeräntymät pääsivät kunnolla hajaantumaan pelto-reviereilleen vasta huhtikuun viimeisen viikon aikana.

Pesinnät käynnistyivät kevätkylmistä huolimatta kuitenkin melko normaalisti toukokuun alkaessa ja ensimmäiset hyppäpoikaset pinkoivat pelloilla touko–kesäkuun vaihteessa. Samaan aikaan alkoi perinteinen kesäparvien keräntyminen pelloille, joskaan isoja kesäkeräntymä ei tänä vuonna ilmoiteltu; kookkaimpina kesäkuujengeinä 14.6. Suo Suihkola 40 p, 17.6. Lap Linnansalmi 35 p ja 20.6. Kuo Maaninka Vesajoki 68 p. Heinäkuun puolella keräntymät kasvoivat lisää nuorten lintujen alkaessa liittyä porukoihin ja lintujen alkaessa valua syysmuutolle: mm. 16.7. Kuo Maaninka Tavinsalmi 150 p, 20.7. Kuo Maaninka Vesajoki 115 p ja 23.7. Lap Kunnanranta 60 p. Elokuussa tavattiin vielä parin kymmenen linnun potteja siellä täällä – suurimpana 8.8. Kuo Maaninka Patajärvi 75 p. Kuitenkin syyskuun alkaessa peltoalueemme olivat tyhjentyneet hyypistä ja syyskuulta ilmoitettiin enää vain kuusi lintua.

Pikkutylli *Charadrius dubius*

Kolean huhtikuun myötä kuukauden loppuun mennessä oli päästy näkemään vasta kolme lintua. Kuitenkin ensimmäisen uskalikko rikkoi 15.4. entisen saapumisennätyksen pudottautuessaan varmuuden vuoksi kaatopaikkalämpöjen turvaan Lep Riikinnevalle. Toukokuussakaan ei päästy kuitaamaan keräntymä vaan tavatut linnut olivat joko reviereilleen asettautuneita lintuja tai yksittäisiä muuttomatkalaisia.

Aikavälillä 20.5.–15.7. tavattiin 14 paikalla kaikkiaan 18 pikkutylliparia (Iis 4, Kuo 4, Suo 4, Sii 2, Lap 1, Lep 1, Son 1, Tuu 1). Pesintöjä (= maastopoikaset) em. paikoilla varmistui yhteensä 7. Syysmuutto lienee käynnistynyt heinäkuun aikana, mutta lajin syysesintymisen jäi hyvin vaiheeksi. Parhaanakin lentokykyisten lintujen keräntymänä 14.7. Sii Raasio vain 8 ad p. Raasion syyskauden (29.6.–1.9.) summaksi karttui vain 102 p sisältäen myös maastopoikasia. Muualta heinäkuun puolivälin jälkeisiä syyshavaintoja saatiin vain viidestä linnusta (Kuo 3, Iis 1, Suo 1).

Tylli *C. hiaticula*

Kylmän kevään seurauksena massiivinen kevätesiintyminen, joka käynnistyi uudella saapumisennätyksellä: 4.4. Sii Raasio 1 p. Ilmeisesti sama yksilö tavattiin paikalla myös 10.–12.4. Seuraavia saatii odotella 23.4. saakka ja huhtikuun puolella lajin edustajia kirjattiin muistiin kaikkiaan vain neljä yksilöä. Toukokuun alussa käynnistyi pitkälle kesäkuuhun jatkunut tylliralli, jonka aikana nähtiin hyviä kerääntymiä monilla muillakin paikoilla kuin vain Raasiossa. Ajanjakson 1.5.–15.6. havaintosummaksi ynnäytyi peräti 807 p (Kuo 390, Sii 261, Vie 92, Suo 28, Kei 11, Iis 7, Lap 7, Son 6, Kiu 3, Rau 2). Tällaisiin lukemiin yltäviä kevätsummia ei ole tehtailtu maakunnastamme kertaakaan aiemmin. Parhaimpia kasoja muutamilta paikoilta: Kuo Maaninka Vesajoki 14.5. 61 p ja 15.5. 25 p, Kuo Maaninka Lapinranta 14.5. 26 p ja 17.5. 21 p, 30.5. Kuo Maaninka Tavinnemi 19 p, 14.5. Kuo Nilsia Palonurmi 11 p, 2.6. Kuo Nilsia Keski-Siikajärvi 16 p, Sii Raasio 18.5. 30 p ja 4.6. myös 30 p, 28.5. Sii Jälä 13 p, Vie Rikuli 15.5. 45 p ja 21.5. myös 45 p, 21.–22.5. Suo Suontee Liminka 14 p sekä 28.5. Kei Hyödynkylä 11 p.

Sii Raasiossa tavattiin kesäkuun puolivälistä heinäkuun lopulle lähes päivittäin 1–5 yksilöä, joiden pysyvä oleskelu ja soidinhavainnot vihjasivat pesintään joko Raasiossa tai läheisellä Mustin alueella. Pesintäepäilyä lisäsivät 23.7. Raasiossa havaitut 3 ad + 2 1kv p. Kesäoleskelijoiden takia syysmuuton käynnistymisen toteaminen oli hankalaa; joka tapauksessa ensimmäinen muuttolennossa havaittu syyslentu kirjattiin 27.7. Parhaina syysmuuttokeräntyminä Sii Raasio 16.8. 47 p, 19.8. 60 p ja 30.8. 28 p. Syyskuulla vähintään 10 linnun päivälukuja saatiin kuutena päivänä, parhaana 2.9. Sii Raasio 21 p. Viimeiset syys-tyllit noukittiin 25.9. Raasiosta, jossa syys-havaintosummaksi ajalta 1.7.–25.9. saatiin 531 p+m. Raasion ulkopuolelta syyshavaintoja ilmoitettiin yhteensä 22 tyllistä (Sii 11, Suo 6, Kuo 2, Kaa 1, Rvr 1, Vie 1) ajanjaksolla 27.8.–24.9. Ensimmäinen syysnuorukainen – Raasion heinäkuisen nuorukaisen jälkeen – kirjattiin 11.8. Raasiossa ja viimeinen vanha lintu kiikaroitiin 12.9. niin ikään Raasiossa.

Pikkukuovi *Numenius phaeopus*

Ensimmäiset tulijat ehtivät maakuntaan nipin napin ennen vappua. Kevätkylmyys laimensi muuttajien etenemishalua ja toukokuun mittaan pikkukuoveja parkkeerasi maisemiimme kevään etenemistä odottelemaan enemmän kuin normaalisti. Kevätmuuttajiksi tulkittujen havaintosumma, 310 p+m aikavälillä 29.4.–3.6., kasvoikin

suuremmaksi kuin aikoihin. Pikkuparvia nähtiin toukokuun aikana monin paikoin ja isoimmat lepäilijäporukat olivat ihan näyttäviä: 10.5. Kuo Ritisenlahti 16 p, 11.5. Ves Vesijärvi 16 p ja 14.5. Kuo Jänneniemi 15 p.

Pesimäpaikkahavaintoja kertyi tavanomaisesti. Aikavälillä 20.5.–15.7. revii-rivainnoiksi tulkittavia tapaamisia kirjattiin 12 paikalla vähintään 15 linnusta/parista (Rvr 9, Kuo 3, Vie 2, Son 1). Syysmuuton alkamiseen vihjaavia havaintoja alettiin tehdä kesäkuun lopulla. Pikkukuovivuotemme päättyi jo 28.7., jota ennen ehdittin nähdä myös muutamia hyväkokoisia syysmuuttoparvia: Rvr Kangaslahti 5.7. 41 p ja 8.7. 25 p, 7.7. Tuu Viitamäki a15 m W sekä 9.7. Kuo Maaninka Patalahti 11 m.

Kuovi *N. arquata*

Kevään ensimmäiset saapuivat normaalissa aikataulussaan huhtikuun ekalla viikolla. Kevään olematon eteneminen huhtikuussa piti kuovijoukkoja parvissa huhtikuun lopulle saakka ja maakuntamme pohjoiskantilla jopa toukokuun puolelle asti. Niinpä kymmenien lintujen parvia löytyi monin paikoin, mikä innosti myös havainnoijia ilmoittelemaan löydöistään. Suurimpina kerääntyminä huhtikuun ensimmäiseltä puoliskolta 11.4. Kuo Maaninka Tavinsalmi 80 p, 12.4. Lap Akkalansalmi 110 p ja 13.4. Suo Tapiola 75 p. Lepäilijäparvet kasvoivat huhtikuun toisella puoliskolla ja näistä kerääntymistä massiivisimpina 21.4. Kuo Maaninka Tavinsalmi 220 p, 21.4. Kuo Maaninka Kinnulanlahti 180 p, 22.4. Kuo Muuruvesi Alatalo 150 p ja 23.4. Kuo Maaninka Lapinjärvi yhteensä 390 p. Kii-vaimpina muuttolina Kuo Maaninka Pyssymäki 19.4. 182(25a) m, 21.4. 324(46a) m ja 22.4. 194(24a) m. Muuttoparvet alkoivat vähitellen hävitä vasta toukokuun alkupäivinä. Toukokuun suurimpana summaukse-
na 6.5. Son Saukkosuo 140 p.

Viileä kesän alku myöhästyi myös pesintöjä. Syysmuutolle valmistautuvia parveilijoita alkoi ilmaantua pelloille juhanuksen alla ja ensimmäinen muuttopulssi ajoittui keskimääräistä myöhemmäksi, kesäkuun viimeiselle viikolle: 26.6. Kuo Nilsia Ahmapuro 55 p, 27.6. Kei Talasniemi 80 p ja 27.6. Rau Kerkonkoski 114(6a) m. Heinäkuulla tehdyt havainnot koskivat enää yksittäisiä lintuja ja yksittäisiä poikueita eikä muuttavistakaan ilmoitettu viittä lintua suurempia päiväsummia. Heinäkuun hiljaisuus kuovipelloilla saattoi olla myös viite huonosta pesimätuloksesta viileän kesän kurimuksessa. Toinen loivempi ja maastomme tyhjentänyt muuttosesonki ajoittui elokuun puolivälin ympärille, mistä parhaimpina noteerauksina 12.8. Lap Kor-

pijärvi 15 p, 13.8. Sii Raasio 9 1kv p ja 23.8. Kuo Nilsia Kangaslahti 30 p. Kuovivuotemme tyssäsi jo elokuulle; viimeisenä ilmoitettuna 28.8. Sii Raasio 1 N.

Mustapyrstökuiri *Limosa limosa*

Yhtä lintua lukuunottamatta kaikki tilastoinnit kevätlinnuista. Keväthavaintoja kertyikin tavanomaista enemmän (yht. 33 yks.), mikä saattoi johtua kahlaajien kevätmuuttoja jumittaneista kylmistä keleistä. Merkille pantavaa oli myös havaintopaikkatäplien maantieteellinen jakauma havaintoalueemme kartalla, joka muistutti haulikolla roiskaistua taulua: Kuo 12 yks., Sii 6, Lap 5, Suo 4, Kaa 2, Iis 1, Kiu 1, Lep 1 ja Vrk 1. Kevään ensimmäisenä 22.–26.4. Sii Jälä 1 p, joka oli varustettu luku-renkaalla. Vähintään kahden yksilön havainnot seuraavasti: 27.4. Kuo Maaninka Mustavirta 2 p, 28.4. Suo Suihkola 2 p, 1.5. Sii Vehkamäki 2 p Juurusveden jäällä, 4.5. Kaa Kortteinen 2 p, 8.5. Kuo Maaninka Keskimmäinen 2 p ja 17.5. Kuo Maaninka Lapinranta 3 p. Kevään viimeisenä 19.5. Kuo Nilsia Nilakka 1 p. Ainoana syyspuolelle sijoittuneena havaintona 22.–29.7. Sii Raasio 1 1kv p.

Punakuiri *L. lapponica*

Kolea toukokuu yleensä tiputtaa punakui-reja näytille maisemiimme ja niin kävi nytkin. Ajanjakson 11.–20.5. havaintosummaksi ynnäytyi 338 p+m (Kuo 195, Suo 103, Sii 20, Iis 13, Vie 3, Lap 2, Tuu 1, Vrk 1). Isoimmat joukkiot: 11.5. Kuo Keihäsjärvi 30 kiert, Kuo Maaninka Lapinranta 13.5. 42 p ja 14.–15.5. 35 p sekä 16.5. Suo Suontee Liminka 32 p. Syysmuutolta neljä havaintoa: Sii Raasio 23.7. 1 kiert ja 29.7. 2 ad p, 8.8. Kuo Maa Patajärvi a9 m SW sekä 9.9. Kuo Maaninka Haatala 18 p.

Karikukko *Arenaria interpres*

Havaintoja vähintään yhdeksästä karikukosta, mikä on ihan kelpo vuosisumma. Kaikki havainnot: 11.5. Kuo Riistavesi Keskimmäinen 1 m NE, 12.5. Kuo Maaninka Vesajoki 2 p, 14.5. Iis Peltomäki Luodelahti 2 p, 15.5. Kuo Nilsia Palonurmi 1 p, 15.–16.5. Kuo Maaninka Hussolansaa-ri 1 p, 22.5. Kuo Maaninka Vesajoki 1 p sekä Sii Raasio 29.8. 1 1kv p ja 1.9. 1 p (mahdollisesti sama kuin 29.8.).

Isosirri *Calidris canutus*

Tavanomainen isosirrivuosi neljällä havainnolla, jotka tosin kaikki eri paikoilta: 12.5. Kuo Maaninka Lapinranta 2 ad hetken p, 16.5. Iis Sourunsalo 2 ad p nousten, 1.6. Son Patavirta Rikkapuro 1 ad p ja 29.8. Sii Raasio 3 ad p.

Suosirrit. ILKKA MARKKANEN

Suokukko *C. pugnax*

Kylmän huhtikuun seurauksena ensimmäiset kevätmuuttajat tavattiin vasta vapun jälkeen. Kylmyys hydytti myös suokukkojen kevätkiirettä ja toukokuun mittaan kookkaita levähtäjäparvia tavattiin tavallista useammalla paikalla; yli sadan linnun summia saatiin laskea aikavälillä 12.–23.5. kaikkiaan 14 kohteella. Päämuuton terävin huippu osui toukokuun puolivälin jälkeiseen viikkoon, jolloin lintuisimmilla paikoilla päästiin kiikaroimaan mukavankokoisia ryppäitä, joista kookkaimpina 18.5. Sii Jälä 250 p, 18.5. Kuo Maaninka Kylmäsuu 600 p, Kuo Maaninka Lapinranta 20.5. 400 p ja 22.5. 215 p sekä 20.5. Kuo Riistavesi Risuranta 400 p. Touko- ja kesäkuun vaihteessa nähtiin pieniä kevätporukoita vielä monin paikoin. Kevätmuuton peränpitäjinä kuitattaneen 6.6. Kuo Maaninka Vesajoki 10 p.

Selkeitä pesintään kytkeytyviä havaintoja ei ilmoitettu. Ainoana muuttokausien väliin sijoittuvana naarashavaintona 20.6. Kuo Nilsia Palonurmi 1 n p. Havainto 14.6. Kuo Maaninka Patalahti 1 k p saattaa koskea ensimmäistä ilmoitettua syysmuuttajaa, joskin Patalahden alue sopii myös suokukon pesimäympäristöksi. Syysmuuttokaudella 20.6.–18.9. havaintosummaksi kehkeytyi vain 234 p+m (Sii 149, Kuo 63, Rvr 12, Suo 7, Rau 3). Raasionkin syyssumma 147 p on siellä altaan heikoimpien syyssummien joukossa. Lajin heikkojen syysmuuttojen sarja sai siten jatkoa edellisvuosiin, joten lajin kannankehityksen suunta ei tällä perusteella näytä kovin

valoisalta. Parhaatkin syyskeräntymät nolon pieniä: Sii Raasio 25.7. 14 p ja 10.8. 13 p sekä 8.8. Kuo Maaninka Patajärvi 15 p. Viimeinen ad-koiras määritettiin 15.7., viimeinen ad-naaras 13.8. ja ensimmäinen 1kv-lintu vasta 2.8.

Jänkäsirriäinen *C. falcinellus*

Jälleen erinomainen sirriäiskevät; kevään havaintosummalla 248 p (Kuo 149, Sii 72, Vie 16, Son 10, Suo 1) ajalta 21.5.–6.6. laitettiin entiset kevätsummaennätykset päreiksi. Lukuisimmat porukat: 27.5. Vie Rikuli Saukkola 15 p, Kuo Nilsia Palonurmi 29.5. 20 p ja 30.5. 42 p, 31.5. Sii Raasio 14 p sekä Kuo Nilsia Keski-Siikajärvi 1.6. 21 p ja 2.6. 18 p. Syysmuutolta vain kaksi havaintoa: Sii Raasio 4.7. 1 p nousten ja 14.7. 24 p nousten N.

Kuovisirri *C. ferruginea*

Laji on aina ollut vähätharvinaisuus ja niinpä nytkin havaintoja vain kahdeksi yksilöksi tulkitusta kevätmuuttajasta: 17.–19.5. Sii Raasio 1 p ja 4.–5.6. Kuo Nilsia Palonurmi 1 p.

Syysmuutto noudatteli tuttua kaavaa; havaintoja ajalta 15.7.–13.9. ja vain Sii Raasion ja Mustin altailta. Sen sijaan syysmuuttajien havaintosumma (81 p; Raasio 67, Musti 14) jäi selvästi tavanomaista alhaisemmaksi. Parhaat päivät: 19.7. Raasio 21 ad p sekä 20.7. Raasio 16 p ja Musti 14 p. Muina päivinä ei ylletty yli viiden yksilön levähtäjämääriin. Viimeinen ad-lintu plokattiin 22.8. ja eka 1kv-lintu noukittiin 28.8.

Lapinsirri *C. temminckii*

Kevätmuutto pyörähti käyntiin toukokuun puolivälin alla, minkä jälkeen lintuja tavattiin lähes päivittäin kesäkuun alkupäiviin saakka. Kevään (12.5.–5.6.) havaintosummaksi saatiin 213 p (Sii 196, Kuo 8, Suo 5, Vie 4), joista 192 p nokitettiin Sii Raasiossa. Raasion parhaina lukemina 20.5. 23 p, 1.6. 20 p ja 3.–4.6. 22 p.

Syysmuuttokin oli lähes puhtaasti Sii Raasion heiniä; aikavälin 14.7.–11.9. havaintosummaksi taputeltiin 113 p, joista 111 p Raasiossa. Ainokaisina syyshavaintoina muualta Suo Lintharju 16.7. 1 p ja 21.7. 1 p. Syyskauden havaintosumma ei ollut hääppöinen, mutta sentään hieman parempi kuin kahtena edellisvuosina. Raasion parhaimpina kuitauksina 18.7. 9 p, 22.7. 9 p ja 27.8. 10 p. Viimeinen ad-lintu poimittiin 13.8. ja ensimmäisen 1kv-linnun ilmaantumista ei ilmeisesti jaksettu tarkkuutella.

Pulmussirri *C. alba*

Tässäpä kaikki ilmoitetut ja havaintopaikana Sii Raasio: 19.8. 1 p, 22.8. 1 ad p, 23.8. 1 p, 1.9. 2 1kv p ja 10.–11.9. 1 1kv p. Tällaiseen lajin havaintoniukkuuteen on totuttu v. 2013 jälkeen, kun läheisen Mustin altaan vapaampi havainnointi ei ole ollut mahdollista em. vuoden jälkeen. Myös kuluvalla vuosisadalla valtaosa maakuntamme pulmussirreistä on putkeiltu Mustin altaalla. Mustin ja Raasion ulkopuolelta tiedossa on 2000-luvulta vain kaksi pohjoissavolaista pulmussirrihavaintoa (Lap v. 2003 ja Rau v. 2006).

Suosirri *C. alpina*

Ennätyksellinen suosirrikevät, jonka taustoitajina toimivat kahlaajamuuttoa jarruttaneet pudotuskelit koleine vastatuuliseen ja sateiseen toukokuun loppupuoliskolla. Keväthavaintosummasta tuli suurin kautta aikain; ajalla 13.5.–6.6. tilastoitiin päivittäiset paikkakohtaiset maksimiluvut summaamalla kaikkiaan 727 suosirriä (Sii 367, Kuo 170, Vie 137, Iis 39, Son 6, Lap 5, Kei 1, Suo 1, Rvr 1). Meno kulminoitui toukokuun puolivälin jälkeisellä viikolla, jolloin kirjattiin suurimmat lössit: Vie Rikuli Saukkola 15.5. 55 p ja 21.5. 82 p sekä Sii Raasio 17.5. 41 p, 18.5. 96 p ja 19.5. 71 p. Yli 20 levähtäjän määriä löydettiin samalla viikolla lisäksi vielä viideltä muulta paikalta. Muuttotahti rauhoittui selvästi toukokuun viimeisellä viikolla hii-puen lisää kesäkuun puolelle siirryttäessä. Kesäkuulta havaintoja enää 37 kevätmuuttajasta.

Syysmuutto starttasi kesäkuun puolella, kun Sii Raasiassa nähtiin 26.6. 4 p ja 29.6. 1 p. Jatkoa seurasi heti heinäkuun alussa, mutta reippaampaa rutistusta todistettiin aikuisten osalta vasta kuukauden loppupuoliskolla ensimmäisen muuttopulssin osuessa 20.7. tuntumaan ja toisen eloisamman vaiheen ajoittuessa heinä-elokuun vaihteeseen. Nuoriso rynnisti sitten kuu-kautta myöhemmin. Syysnäytelmän pääareenana oli jälleen kerran Sii Raasio, josta parhaina paloina em. muuttohuipuista 18.7. 38 ad p, 19.7. 50 ad p, 23.7. 40 ad p, 24.7. 53 ad p, 25.7. 100 ad p, 1.8. 131 ad p, 2.8. 312 ad p nousten, 29.8. 3 ad + 78 1kv p, 31.8. 70 p ja 2.9. 90 p. Viimeinen ad-lintu määritettiin 12.9. ja eka 1kv-lintu tilastoitiin vasta 23.8. Raasion ulkopuolelta vain 9 syyshavaintoa yht. 86 yksilöstä (Kuo 55, Sii 29, Suo 1, Rau 1), joista eniten 20.9. Kuo Puutossalmi a50 m S, mikä oli samalla päätöshavainto suosirrivuodelle. Syyskauden havaintosummasta muotoutui ihan komea; ajalta 26.6.–20.9. summattiin 1415 p+m (kesä 5, heinä 431, elo 733, syys 246), josta Raasion osuus oli siis 1329 p+m.

Pikkusirri *C. minuta*

Vaatimaton kevätesiintyminen – havaintosummana ajalta 19.5.–17.6. vain 15 p (Sii 10, Suo 4, Kuo 1). Parhaana kirjauksena 3.6. Sii Raasio 4 p

Syksyllä sentään hieman topakoitumista muuttajamäärissä. Kaikki syyshavainnot tehtiin Sii Raasiassa, jossa ajalla 11.7.–25.9. summattiin kaikkiaan kohtuulliset 214 p (heinä 60, elo 93, syys 61). Kolmenkymmenen vuoden takaisin ja tuolloin useampana syksynä toistuneisiin nelinumerisiin syyshavaintosummalukuihin jäi

kuitenkin reilusti matkaa. Pikkusirrien syysmuuttelu sujui ilman silmiinpistävempiä hässäkkäpäiviä. Vanhojen lintujen muuttokaudella levähtäjiä tavoitettiin lähes päivittäin, mutta päivittäiset määrät pysytelivät 1–5 yksilössä. Parhaita päiviä olivat 11.7. 9 p, 17.7. 10 p ja 24.7. 9 p. Nuorten lintujen kausi oli aavistuksen pirteämpi ja vilkkaimpia päiviä edustivat 26.8. 17 p ja 28.8. 14 1kv p. Viimeinen ad-lintu hiipparoi altaalla 23.8. ja ensimmäinen 1kv-lintu oli viitsitty ikämäärittää vasta 28.8.

Vesipääsky *Phalaropus lobatus*

Tavanomaista anteliaampi kevätmuutto myös vesipääskyllä; havaintosummaksi ajalta 18.5.–6.6. tulostui 165 p (Kuo 130, Vie 22, Sii 7 ja Son 6). Eniten kiikaroitavaa löytyi Kuo Maaningan Vesajoelta, josta parhaina lukuina 29.5. 9 p, 2.6. 13 p, 3.6. 22 p ja huippuna 4.6. 25 p. Suurimpina potteina muualta Kuo Nilsia Palonurmi 29.5. 8 p ja 2.6. 9 p sekä 30.5. Kuo Juankoski Vuotjärvi 8 p. Syysmuuton aikana onnistuttiin tavoittamaan vain yksi vesihyrrä: 10.–11.9. Sii Raasio 1 1kv p.

Rantasipi *Actitis hypoleucos*

Paluu pesimäseuduille käynnistyi huhtikuun lopulla hieman kitkutellen, sillä ennen huhtikuun päättymistä sipi nähtiin vain neljällä paikalla. Toukokuun ekan viikon aikana havaintoja kertyi ensitulijoista eri puolilta maakuntaamme, mikä kertoi lajin yleistymisestä ko. viikon aikana. Perinteisesti sipit eivät ole harrastaneen isompia keväisiä joukkokokoonntumisia ja nytkin parhaimmatkin kerääntymät vaatimattomia: 5.5. Rau Tyyrinvirta 6 p, 8.5. Kuo Joutenjärvi 6 p ja 14.5. Ter Hautomäki Kopola 8 p. Muut toukokuun havainnot koskivat 1–5 linnun tapaamisia paikassaan.

Syysmuutolle lähdöt sujuvat vaivihkaa ja muuton käynnistymistä on siten vaikea huomata. Ainoana jytkevä syysmuutokerääntymänä 16.7. Ter Hautomäki Kopola 22 p, mikä kertoo lajin poismuuton käynnistyneen heinäkuun puoliväliin mennessä. Elokuun jälkimmäiseltä puoliskolta ilmoitettiin havainnot enää kuudesta linnusta ja syyskuulta neljästä myöhäilijästä.

Metsäviklo *Tringa ochropus*

Kolmen keväisen ensitiedustelijan saapumista 5.–7.4. seurasi kahden viikon tottaallinen metsäviklohiljaisuus, sillä seuraavat lajin edustajat ilmoitettiin nähdyksi vasta 19.4. Tämän jälkeenkin muuton eteneminen nikotteli, joten lajin kevätmuutto oli kokonaisuudessaan myöhässä normaalia aikataulustaan. Muuton sesonkivaihe ajoittui huhti- ja toukokuun vaihteeseen, jolloin kohtuukokoisia kerääntymiä todet-

tiin monin paikoin peltotulvilla. Parhaimpina kasautumina 28.4. Lap Nerkoonniemi Raivio 23 p, 29.4. Suo Lekkerniemi Juntti 29 p ja 4.5. Lap Karvasalmi Levälahti 22 p sekä parhaana muuttona 29.4. Kuo Maaninka Pyssymäki 25 m. Hajaantuminen lumistaan sulaville pesimäsoistumille tapahtui toukokuun ensimmäisen puoliskon kuluessa ja pesimälaskentojen perusteella ainakaan merkittäviä kannanmuutoksia aiempiin vuosiin verrattuna ei ollut tapahtunut.

Syysmuutossa metsäviklo on melkein yhtä salamyhkäinen kuin rantasipi ja linnut häviävät maisemista varsin huomaamattomasti. Nytkään ei tullut tietoon kunnollisia kerääntymiä ja Sii Raasionkin maksiminoteeraukseksi jäi 23.7. 5 p. Elokuulta kertyi havaintoja enää vain 10 linnusta. Syyskuun ainoa ja vuoden viimeinen havainto – 8.9. Sii Musti 1 p nousten – on huomion-arvoisen myöhäinen.

Mustaviklo *T. erythropus*

Keväältä ennätyksellisen paljon havaintoilmoituksia ja aikavälin 30.4.–21.5. havaintosummaksi saatiinkin ennätykselliset 896 p+m. Vähintään 20 yksilön kerääntymistä kertyi 14 ilmoitusta ja komeita yli 40 linnun laumojakin löytyi seuraavat viisi: 13.5. Rau Rastunsuo 60 p, 14.5. Iis Peltomäki Luodelahti 82 p, 14.5. Iis Koukunjoki Selkäsalmenniitty 64 p, 14.5. Sii Raasio 41 p ja 15.5. Vie Rikuli Saukkola 58 p.

Alkukesäisiä norkoilijoita ei tavattu. Syysmuutto sujui monta kertaa kevyemmällä otteella kuin kevätmuutto. Syysmuuton aloituksena 13.6. Kuo Nilsia Palonurmi 1 m SW ja ennen muuttokauden päättymistä 2.9. syysmuuttavia mustavikloja oli kirjattu yhteensä vaatimattomat 18 p+m (Sii 16, Kuo 2; kesä 1, heinä 9, elo 7, syys 1). Eniten 12.7. Sii Raasio 3 p.

Valkoviklo *T. nebularia*

Jos edellisenä keväänä podettiin lähes valkoviklokatoa, niin tarkasteltava kevät tarjosi vastaavasti kunnan valkoviklorevitteilyä. Kuten muillakin kahlaajille kylmät kevätkelit pitivät valkoviklojenkin muuttohaluja kurissa ja perinteisille lintumestoillemme pääsi kasaantumaan näyttäviä kerääntymiä, ja monin paikoin muuallakin pyöri tavanomaista isompia porukoita, joista raportoitiin kiitettävästi. Kevään (25.4.–18.5.) havaintosummaksi paisui 2550 p+m (eniten Kuo 1270, Sii 256, Kei 161), jollaiseen määrään ei ole taidettu päästä koskaan aiemmin. Kevään aloitus varovainen ja vappuun mennessä oli päästy näkemään vasta vain noin 65 tulijaa. Tästä meno vilkastui nopeasti ja ensimmäisiä 30–40 linnun potteja laskettiin heti vapun

jälkeen. Huippuvaihe ajoittui toukokuun 10. päivän tienoille. Ko. ajankohdan kookkaimpina kokoontumisina 7.5. Lep Metsälä 60 p, 8.5. Kuo Haminalahti Kasperintie 70 p, 8.5. Kuo Nilsia Keski-Siikajärvi 84 p, 10.5. Kei Lappamäki 58 p sekä Kuo Maanigan Vesajoen–Lapinrannan sarja: 7.5. 61 p, 9.5. 79 p, 10.5. 105 p, 11.5. 127 p, 12.5. 123 p, 13.5. 90 p ja 14.5. 84 p. Keräntymät hävisivät nopeasti toukokuun puolivälin jälkeen ja viimeisiksi kevätmuuttajiksi tulkittiin 18.5. Sii Raasio 1 p + 3 m.

Reviirejä (soidintava lintu ja/tai varoitteleva lintu) ilmoitettiin toukokuun lopun ja heinäkuun puolivälin väliseltä ajalta lähes jokaisesta maakuntamme kunnasta yhteensä 39 (eniten Rvr 6, Lap 5, Kaa 4, Son 4 ja Sii 4). Ensimmäisenä syysmuuttajana 21.6. Kuo Sotkanniemi 1 m SW. Syysmuutto ei tarjonnut yllätyksiä, pikemmin niukkuutta – syysmuuttokauden havaintosummana esim. Sii Raasiassa, jossa lajin syysmuutto tilastoitiin kattavasti, ajalla 29.6.–29.8. vain 160 levähtäjää (kesä 1, heinä 100, elo 59). Parhaina päivinä Raasiassa 4.7. 10 p, 13.7. 14 p+m, 14.7. 15 p+m ja 15.7. 15 p+m. Vuoden viimeisenä ja syyskuun ainokaisena havaintona 9.9. Rau Rastunsuo 1 p.

Liro *T. glareola*

Liron kevätmuutto oli lähes toisinto valkoviklon muutosta, joskin yksilömäärät olivat vieläkin suurempia ja muuttokausi kesti toukokuussa pitempään. Kevään havaintosumma ajalta 28.4.–1.6. massiivinen 3340 p+m (eniten Sii 1133, Kuo 776 ja Iis 375). Huhtikuulta ilmoitettiin havainnot vain seitsemästä linnusta viideltä paikalta. Muutto jatkui vaisuna 6.5. saakka, minkä jälkeen meno vetristyi ja parin päivän päästä monella paikalla alettiin vihkoihin paukutella havaintoja jo 30–60 liron keräntymistä. Kevätmuuton huipentumasta nautittiin toukokuun puolivälissä, josta koimeimpina lepäilijäsummauksina 13.5. Rau Rastunsuo 143 p, 14.5. Iis Koukunjoki 190 p ja 15.5. Vie Rikula Saukkola 100 p. Samaa saumaan osui myös kevään paras muutto: 14.5. Sii Vehkamäki rökälemäiset 882(62a) m. Tämän parin päivän rypistysvaiheen jälkeen muutossa alkoi jo jäähdytelyvaihe, jolloin keräntymissä päästiin parhaimmillaankin vain 10–25 linnun lukemiin. Jälkihuippuna kuitenkin vielä yksi hyvä muutto ja kelpo keräntymä: 20.5. Kuo Puutossalmi 259(22a) m ja 21.5. Vie Rikuli Rikulinjoki 150 p. Viimeisenä muuttoporukaksi tulkittuna 1.6. Kuo Nilsia Palonurmi 7 p.

Pesimäaikaisia reviiirihavaintoja (soidintava ja/tai varoitteleva lintu) ei ilmoitettu ensimmäistäkään! Kuitenkin kesähavaintoja ajalla 3.–24.6. saatiin seitsemältä paikalta ilman viitteitä reviiiripidosta. Syysmuuton aloitukseksi tulkittuna 30.6. Kuo Maaninka Tavinsalmi 5 p nousten. Heti heinäkuun alussa vähäinen aloitushuippu: Sii Raasio 3.7. 25 p ja 4.7. 35 p. Aikuisten lintujen muuton selkeä sesonkivaihe heinäkuun puolivälissä: Sii Raasio 14.7. 335 p+m, 15.7. 44 p+m, 16.7. 114 p+m ja 17.7. 200 p. Nuorisohuippu heinä- ja elokuun vaihteessa ja elokuun alussa jäi selvästi vaatimattomammaksi; parhaina päivinä Sii Raasio 29.7. 30 reng, 31.7. 39 reng, 3.8. 36 reng, 5.8. 26 p, 10.8. 46 p ja 13.8. 28 p. Vuoden lirotteltut oli melkein paketoitu elokuun puoliväliin mennessä, sillä elokuun jälkimmäiseltä puoliskolta tilastoitiin enää 19 p ja syyskuulta 2 p+m, joista viimeisenä 13.9. Son Saukkosuo 1 p. Syysmuuttokauden (ajalla 30.6.–13.9.) havaintosummana 1432 p+m, josta Sii Raasion osuutena 1355 p+m.

Punajalkaviklo *T. totanus*

Kevään airueina 10.4. Sii Raasio 1 p ja 11.–13.4. Lap Linnansalmi 1 p. Seuraavia saatiinkin odotella 21.4. saakka. Havaintoja kevätlinnuista kertyi edelliskevään tavoin erityisesti Kuo Maanigan Tavinsalmen ja Lapinjärven seuduilta sekä Sii Raasiosta ja Lap Linnansalmen ja Nerkoonniemen alueilta. Samoissa maisemissa kirjattiin myöhemmin myös suurin osa pesimäaikaisista havainnoistamme. Kaikki kevät-havainnot koskivat 1–4 lintua havaintopaikassaan ja havaintoja kertyi tasaisesti huhtikuun loppupuoliskolta ja toukokuulta ilman mitään esiintymishuippuja. Kevään (ajalla 10.4.–25.5.) havaintosumma oli tavanomaiset 81 p (Kuo 40, Sii 22, Lap 10, Iis 2, Rau 2, Vie 2, Kaa 1, Suo 1, Tuu 1).

Reviirihavaintoja (pysyvästi oleskeleva lintu, soidintava tai varoitteleva lintu) ilmoitettiin kuudelta paikalta: Kuo Maaninka Hussolansaari, Vesajoki ja Lapinranta, Sii Raasio ja Kolmisoppi Tuli-Koivunen sekä Vie Välihaa Haajainen. Lisäksi kesäkuiset havainnot kolmelta iisalmelaiselta paikalta (Runni, Peltomäki, Parkatti) ilman selkeitä vihjeitä pysyvämmästä oleskelusta. Syysmuuton avauksena 8.7. Kiu Tikkala 1 m S. Heinäkuun puolivälin jälkeen punajalkahavaintoja saatiin vain 22 linnusta – luvun sisältäessä myös em. pesimäaikoilla aiemminkin havaittuja lintuja –, joten syysmuutto sujui todella vaatimattomissa merkeissä. Punajalkavuoden päätöksenä ja elokuun ainoana havaintona 14.8. Sii Raasio 3 p.

Jänkäkurppa *Lymnocyptes minimus*
Keväthavaintoja yhteensä 15 yksilöstä (Kuo 8, Sii 3, Iis 2, Rvr 1, Tuu 1) ajalla 7.5.–27.5. Yksi keräntymä: 20.5. Kuo Nilsia Pirttipuro 6 p. Pesimäajalta ei ilmoitettuja havaintoja. Syysmuuttajia löydettiin ajalla 6.9.–17.10. Kaikkiaan näytille kompattiin 14 minikurppaa (Sii 8, Kuo 5, Son 1), 1–2 yksilöä tapaamiskerrallaan.

Lehtokurppa *Scolopax rusticola*

Kevään ekana nokituksena 4.4. Pie Tikkalanniemi 1 p. Jo pian tämän jälkeen metsäkurppia tavattiin myös hämäräajan soidinlennossa. Huhtikuun ensimmäisen kolmen viikon havaintopaikoissamme oli selvä eteläpainotus ja ensimmäinen yläsavolainen (Kiu Ryönänjoki) kurppa ilmoitettiin vasta 22.4. Kaikki huhti-, touko- ja kesäkuulla tehdyt havainnot koskivat 1–3 yksilöä tapaamispaikassaan ja valtaosa näistä linnuista nähtiin soidinlennossa. Ilmoitetuista linnuista viimeinen soidinlentävä kurppa lepatteli 17.7. Lap Mäntylahdessa. Poikuehavaintoja ei ilmoitettu ensimmäistäkään. Viimeiset lehtokurpat nähtiin lokakuussa; kuukauden saldona 9 yksilöä ja viho-viimeisenä havaintona 29.10. Kaa Niini-vaara 1 p.

Taivaanvuohi *Gallinago gallinago*

Kevään korkkaus 5.4. Rautalammillä kahdeksan ensitulijan voimin. Huhtikuun alkupuolen kylmyys ei innostanut taivaanvuohiakaan rynnimään alueellemme ja laji yleistyikin vasta 20.4. alkaen. Huhtikuun lopun ja toukokuun alkupuoliskon koleudessa lukuisille peltolätäkköalueille kertyi muiden kahlaajien sekaan myös hyväkoisia pukkiorukoita, joista muhkeimpina 25.4. Kuo Maaninka Patajärvi 25 p, 27.4. Sii Aappola 28 p, 5.5. Kuo Nilsia Syvärilä 24 p, 6.5. Kuo Nilsia Palonurmi 30 p, 8.5. Kaa Miettälänmäki Kalajoen pellot 24 p, 13.5. Lap Juurikka 64 p, 14.5. Kuo Nilsia Palonurmi 44 p ja 17.5. Kuo Maaninka Hyttilä 30 p. Muuton sesonkikausi oli siis tavanomaista pitempi ja ajoittui selvästi tavanomaista myöhemmäksi, mitkä selittynevät säätekijöillä.

Pesinnät sujuivat vähäisestä havaintoilmoittelusta päätellen ilman epätavallisuuksia. Sateinen ja viileä loppukesä petasi syyskuulle peltotulvia, joille passasi keräntyä tankkailemaan ennen poistumista etelän suunnille. Isoimpia syyskeräntymiä edustivat 14.9. Sii Aappola 35 p, Rvr Kangaslahti Rasinpuro 15.9. 32 p ja 17.9. 27 p sekä 26.9. Kuo Nilsia Palonurmi 20 p. Lokakuun alkupäiviltäkin havainnot vielä kolmesta 11 yksilön jengistä. Vuoden päätöksenä 25.10. Kuo Nilsia Palonurmi 3 p.

PETOLINNUT

Kalevi Rutonen ja Seppo Räsänen

Kohti parempia aikoja. Näin voisi lyhyesti luonnehtia petolintuvuotta 2017 Pohjois-Savossa. Nousuvuoden merkit olivat selvästi nähtävissä, vaikka monen lajin osalta parhaiden vuosien tilanteeseen olikin vielä matkaa. Joukosta erottui merikotka, jonka havaintomäärät kasvoivat reilusti entisestään. Myös hiiripöllöstä, helmipöllöstä ja varpuspöllöstä tehtiin edellisvuotta runsaammin havaintoja. Havainnot vähenivät taas selvästi maakotkalla, huuhkajalla ja viirupöllöllä. Huuhkajan alamäki jatkui jo kolmatta vuotta peräkkäin.

Vähäisiä maakotkahavaintoja selittää jo toinen peräkkäinen huono pesimävuosi maakotkan ydinalueella Pohjois-Suomessa, mistä nuoret linnut lähtevät talven viettoon eteläisiin ilmansuuntiin. Helmipöllön reviirimäärät kasvoivat ja pesinnätkin onnistuivat edellisvuotta paremmin. Pöllöt olivat keväällä äänessä etenkin Kuopion seutuvilla sekä Koillis- ja Sisä-Savossa.

Myöhäinen jättäenlähde viivästytti sääksen pesinnän aloitusta jopa kahdella viikolla. Monet parit keskeyttivät pesinnän tai jättivät tyystin väliin. Paikoitellen pesinnät onnistuivat kuitenkin jopa hyvin.

KOTKAT

Maakotka *Aquila chrysaetos*

Maakotkan esiintyminen oli hyvin vaatimatonta. Maakunnassa havaittiin vain 28 maakotkaa. Pääosa havainnoista syys-lokakuussa. Havainnoista 18 koski muuttavaa yksilöä, eniten Kaa, Kuo Nil ja Sii. Huonon pesimämenestyksen vuoksi nuoria lintuja oli liikkeellä vähän. Vanhat kotkat pysyttelevät ainakin normaalitalvina revieillä.

Merikotka *Haliaeetus albicilla*

Merikotkahavaintoja tehtiin runsaasti. Havaintoennätykset laitettiin jälleen kerran uusiksi. Muuttavien lintujen määrissä saadaan yksilömäärät melko tarkkaan selville. Paikallisten lintujen ja kiertelijöiden määrät ovat vain arvioita, koska päällekkäisiä havaintoja on vaikea todeta. Merikotkahavaintoja tehtiin 161 muuttavasta yksilöstä sekä arviolta 140 paikallisesta. Lintuja kerääntyi hyvin ruokamaille kuten Kuo Kallansilloille ja Sii Raasioon vuoden mit-

Mehiläishaukka.
MARKKU UKKONEN

taan kymmenittäin. Eniten merikotkia oli muutolla syksyllä, jolloin havaittiin 79 lintua (Kuo, Kuo Maa, Kuo Nil ja Sii). Paras muuttopäivä 22.11 Kuo Puutossalmi 7m. Kevätmuuttajia taas oli liikkeellä 12.3 Kuo Nil 5m.

HAUKAT

Seppo Räsänen

Piekana *Buteo lagopus*

Ensimmäinen havainto 22.3. Ter Korosmäki 1p. Koko vuonna havaittiin ennätysmäärä 844 yksilöä, joista kevätmuutolla huhti-toukokuussa 652 p, m tai kiert. Suurimmat kertymät 29.4. Kuo Maaninka Pyssymäki 91 m ja Kuo Maaninka Patajärvi 41 m. Muuttohuippu näyttäisi sattuneen huhtikuun viimeiselle ja toukokuun ensimmäiselle viikolle. Pesintöjä ei havaittu.

Syksyn havaintoja kertyi jälleen reilusti vähemmän, 192 p, m tai kiert. Suurin kertymä 11.10. Kuo Riistavesi Keskimäinen 32 m.

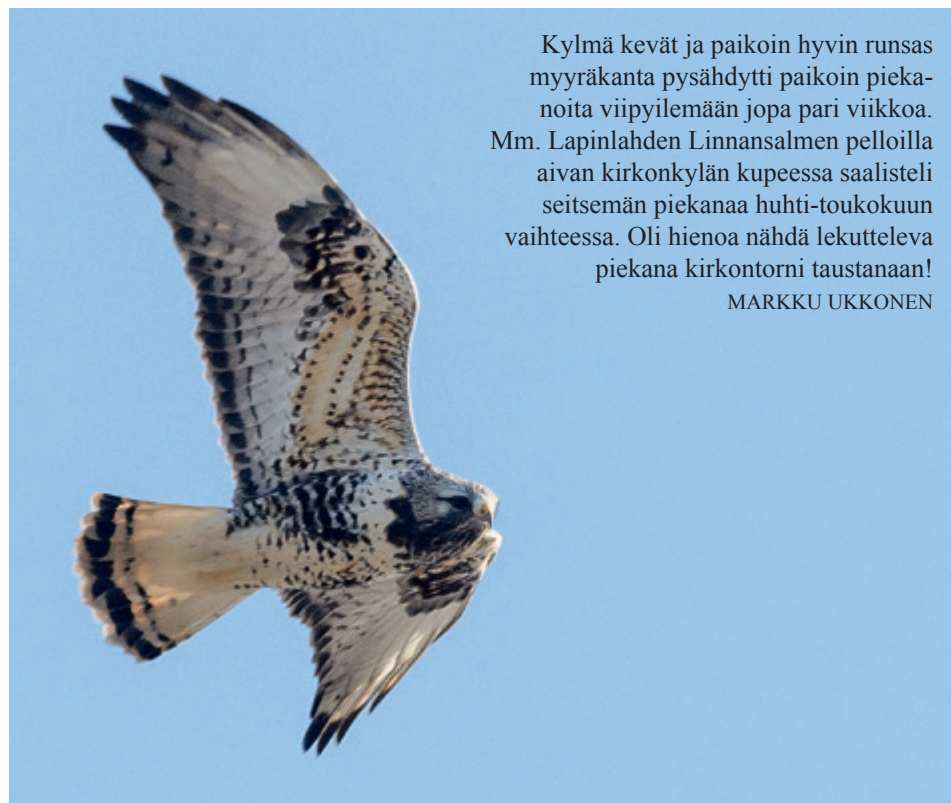
Muuttohaukka *Falco peregrinus*

Koko vuonna havaittiin ennätysmäärä, kaikkiaan 37 yksilöä. Ensimmäinen havainto 21.4. Kuo Maaninka, Pyssymäki 1p. Vuoden viimeinen havainto 13.10. Kuo Maaninka Myllymäki 1p.

Hiirihaukka *Buteo buteo*

Vuoden ensimmäinen havainto Sii Vehkamäki 2m. Maalis-toukokuussa havaittiin 227 yksilöä, joista 137m. Suurin kertymä 10.4. Sii Vehkamäki 10m.

Pesintöjä löytyi vain kuusi (Kaa 3, Pie, Rau ja Tuu). Lisäksi paikallistettiin 8 revii-

Kylmä kevät ja paikoin hyvin runsas myyräkanta pysähdytti paikoin piekanoita viipyilemään jopa pari viikkoa. Mm. Lapinlahden Linnansalmen pelloilla aivan kirkonkylän kupeessa saalisteli seitsemän piekanaa huhti-toukokuun vaihteessa. Oli hienoa nähdä lelutteleva piekana kirkontorni taustanaan!

MARKKU UKKONEN

riä eri puolilta maakuntaa. Pesivä kanta on edelleen alaimaissa verrattuna 20–30 vuoden takaiseen tilanteeseen.

Syysmuuttohavaintoja kirjattiin 84 yksilöstä ilman suuria kertymiä. Viimeinen havainto 14.10. Kei Myllypuro 1p.

Kanahaukka *Accipiter gentilis*

Koko vuoden havaintoja kertyi 224 p, m tai kiert., joista talvella tammi-maaliskuussa varsin paljon, 89 yksilöä.

Pesintöjä löytyi vähän, vain 10, joista Kaa 6. Ainakin Koillis-Savossa jokunen pari jätti pesimättä tai pesintä tuhoutui. Vähäiset kanahaukan pesintätulosta. Reviirejä paikallistettiin 13, joista Kaa 10. Syysjoulukuussa havaintoja 61 p, m tai kiert.

Varpushaukka *Accipiter nisus*

Tammi-maaliskuussa havaintojen määrä edellisvuosien tasolla, 67 yksilöä. Huhti-toukokuussa havaittiin 358 p, m tai kiert.,

reilusti enemmän kuin edellisinä vuosina.

Suurin kertymä 29.4. Kuo Maaninka Pyssymäki 18m+1p. Kevätmuuton huippu näyttäisi ajoittuneen huhtikuun loppupuoliskolle.

Yksi lentopoikue (Kaa) ja kuusi muuta pesintään viittaavaa havaintoja (Kaa, Kuo 2, Rau ja Sii 2).

Elo-joulukuussa havaintoja edellisvuosien tapaan runsaasti 307 p, m tai kiert. Suurin kertymä 15.9. Sii Vehkamäki 16m+1p.

Tuulihaukka *Falco tinnunculus*

Ensimmäinen havainto 1.4. Rau Rastunsuo 1p. Keväällä havaittiin runsaasti muuttavia, saalistavia tai reviiriään etsiviä ”lekuttelijoita”: Huhti-toukokuussa 361 p, m tai kiert. Pesintöjä varmistui eniten Pie 13. Kaiken kaikkiaan maakunnassa löytyi 45 reviiriltä 34 pesintää. Elo-lokakuussa havaittiin 87 yksilöä. Viimeinen havainto 17.10. Kiu Ponginperä 1 kiert.

SÄÄKSI

Ari Lyytikäinen

Pohjois-Savon kalasääskikannan kasvu jatkuu, pesimistulos keskinkertainen vuonna 2017.

Pesimiskaudella 2017 tarkastettiin maakunnan alueella 182 kalasääsken pesäpuuta. Asutuksi todettiin 134 pesää, 14 enemmän kuin edellisenä vuotena. Pesimistulos kuitenkin jäi huonommaksi. Kunnittain tarkasteltuna maakunnan tiheimmän kalasääskikannan alueita ovat Kuopio, Rautalampi, Pielavesi, Suonenjoki ja Sonkajärvi. Tälle alueelle ilmestyi taas muutamia uusia pesiviä pareja. Lievä kannan vahvistumisen jatkui Ylä- ja Koillis-Savon alueilla.

Pesimistulos (poikasten määrä/asuttu pesä) on tutkimuksen aikana vaihdellut noin välillä 1.5–1.8. Vuoden 2017 tulos 1.57 on selvästi pienempi kuin edellisen vuoden hyvä tulos 1.78. Se on kuitenkin lähellä 2010-luvun keskiarvoa. Havaittujen poikueiden määrä 103 on sama kuin vuonna 2016 ja poikasten määrä, noin 210, hiukan pienempi.

Tuloksessa on huomattavaa alueellista vaihtelua. Pielavedellä pesinnät tuottivat poikkeuksellisen hyvin poikasia, 2.27/pesintäyritys. Rautalammin reitin vesillä Rautalammin, Tervossa ja Suonenjoella tulos oli noin 1.5 poikasta/pesintä. Kuopiossa ja Sonkajärvellä tulos jäi hyvin huonoksi, vain 1.1–1.2 poikasta/pesintä. Pesimiskauden tuulinen ja sateinen sää ja myöhäinen jäiden lähtö ovat todennäköisesti vaikuttaneet pesinnän aloittamiseen, saalistusmenestykseen, haudonnan onnistumiseen ja pienten poikasten selviytymiseen. Keskeytyneitä pesintäyrityksiä todettiin jonkin verran tavallista enemmän ja tavallista myöhäisempiä pesintöjä mm. Sonkajärvellä ja Kuopion Vehmersalmella.

Pesien tarkastamisesta ovat kantaneet päävastuun Kalevi Rutonen, Ari Lyytikäinen ja Tapio Osala. Kari Oittinen on kiertänyt Rautalammin vesistöjen läntiset järvet. Vesa Hyryläinen on käynyt Paltamosta käsin Vieremän pesäpaikat ja osalla Sonkajärven pesistä. Seppo Räsänen on tarkastanut Kaavin pesät ja yhden uuden pesän Tuusniemellä.

Karjalan lennoston alueella sijaitsevalta Vehkamäeltä aukeaa 360 astetta stajattavaa ja se on lähellä petolintujen muuttolinjaa. Alueella käynti vaatii lennoston myöntämän henkilökohtaisen luvan ja sinne mentäessä ja poistuttaessa on ilmoitettava lennoston päivystyksessä.

JUHA KOPONEN

PÖLLÖT

Huuhkajan ahdinkoon ei tullut helpotusta. Havaintoja tehtiin 23 reviiriltä. Määrä oli vuosisadan huonoin ja 10 vähemmän kuin edellisenä vuonna. Huuhkajan reviirihuu-toa pääsi kuulemaan etenkin Lap, Sii ja Tuu huuhkajavuorilla. Pesälöytöjä tehtiin ilahduttavasti 5 (Kuo Jua, Kuo, Pie, Sii ja Ter). Yhden pesän pesintä keskeytyi. Poikasmäärät jäivät vaatimattomiksi, mikä selittyy huonona ravintotilanteena.

Hiiripöllöhavaintoja tehtiin eniten syksylä loka-marraskuussa harvakseltaan maakuntamme alueella. Eniten Iis, Kiu, Kuo, ja Tuu. Havaintoja mukavasti 86 paikallisesta pöllöstä, yhdestä reviiristä, yhdestä maastopoikueesta (Kuo) sekä pesästä (Suo).

Varpuspöllön havaintomäärät nousivat selvästi. Havaintoja 116 paikallisesta linnusta, 43 reviiristä sekä 10 pesästä. Reviirimäärä vuosisadan toiseksi suurin (2008 49 reviiriä). Varpuspöllön reviiriäntelyä kuultiin etenkin Kuo 10 Ä ja Sii 5 Ä. Varpuspöllön pesät löytyivät Iis, Kaa, Kuo, Sii ja Tuu. Poikasmäärät melko suuria, yksi jopa 9 poikasen pesä (Sii). Paikalliset linnut löytyvät yhä useammin talvisin ruokintapaikkojen läheisyydestä. Pöllöt oppivat hyödyntämään ruokinnan helppoa lintu-, myyrä- ja hiirisaalista.

Lehtopöllöstä vain 4 reviirihavaintoa, pääosin keväällä (Iis, Kuo Jua, Kuo ja Lep). Pesähavinto viimeksi vuodelta 2014.

Viirupöllön reviirimäärä laski edellisestä vuodesta. Kuitenkin 44 reviiriä on kohtuullisen hyvä. Puolet reviireistä sijoittuivat Kuo 12, Suo 5 ja Tuu 7 alueille. Pesien määrä (17) pysyi tavanomaisena. Eniten pesiä löytyi Pie 6, Kaa 5 ja Kuo Jua 2. Kaksi pesää tuhoutui munavaiheessa.

Lapinpöllöjä havaittiin ilahduttavasti 13 p, yksi reviiri (Kuo) ja yksi pesintä (Pie). Havainnot keskittyivät helmi-, loka- ja joulukuulle. Lapinpöllöjä tavattiin ennätysellisesti Pohjois-Karjalassa. Samaa porukkaa on luultavasti liikkunut myös Pohjois-Savossa.

Suopöllöhavainnot kasvoivat reippaasti. Nyt havainto 68 p, 4 reviiristä ja 2 pesinnästä (Nil). Pöllöjä esiintyi etenkin Kuo Maa, Kuo Nil, Lap ja Sii suunnalla. Ensimmäiset suopöllöt ilmaantuvat keväällä toukokuun alkupuolella. Pöllöt jättävät maakunnan lokakuuhun mennessä.

Suopöllö.
KAARINA HEISKANEN

Sarvipöllön esiintyminen oli myös myönteisessä. Paikallisia lintuja havaittiin 34, reviirejä 7 ja maastopoikueita 8 (Kuo Jua, Kuo, Kuo Maa ja Suo). Sarvipöllön ensihavainto keväällä tehtiin jo maaliskuun alussa. Etenkin leutoina talvina pieni määrä pöllöjä jää myös talvehtimaan alueellemme. Soidinääntä kannattaa kuunnella peltojen reunametsiköistä.

Helmipöllön soidinääntä kuultiin 160 reviirillä. Reviirimäärä vuosisadan toiseksi suurin. Vain vuonna 2009 reviirejä havaittiin enemmän (344). Reviirejä paikallistettiin eniten Kuo 43, Suo 40 ja Tuu 15. Runas reviirimäärä tuotti myös 29 pesälöytöä, nelinkertainen määrä edellisvuoteen verrattuna. Pesät löytyivät Pie (13), Kaa (5) ja Kuo Maa (4) pöntötysalueilta.

KANALINNUT

Jyrki Uotila

Teeri *Tetrao tetrix*
Vuodenvaihteessa havaittiin muutama kerääntymä: 4.12. Rau Rastunsuo 105 p, 1.1. Suo Jauhoma 62p ja 6.1. Rva Ylä-Luosta 70 p.

Riekko *Lagopus lagopus*
Koko vuodelta kertyi noin 30 havaintoa, joista lähes kaikki talvikaudelta (joulu-

maaliskuu). Lumettomalta ajalta ilmoitettiin vain 3 yksittäistä lintua toukokuun puolivälissä ja kaikki Vieremältä ja saman havainnoitsijan toimesta.

Fasaani *Phasianus colchicus*
Leppoisin kerääntymä: 19.2. Vie Mäntytie 15 p.

LOKIT, KYYHKYT, TIKAT JA VARPUSLINNUT

Jyrki Uotila

LOKIT

Pikkulokki *Larus minutus*

Yöllisen lumisateen mukana 11.5. Kuo Riistavedelle tupsahtanut 650 linnun lepäilijäjengi oli suurin kerääntymä.

Naurulokki *Larus ridibundus*

Kuo Kallansiltojen kevättruuhka ajoittui huhtikuun loppupuolelle: 22.4. 3100 p, 23.4. 3700 p, 24.4. 3450 p ja 27.4. 3900 p.

Kalalokki *Larus canus*

Kuo Kallansiltojen keväthuippu naurulokin kanssa samaan aikaan: 23.4. 680 p, 24.4. 656 p ja 27.4. 660 p. Maaninnan syyskerääntymät olivat tänä vuonna tavallista pienempiä, huippulukeman ollessa 10.9. 400 p. Mutta onneksi kalalokkeja riitti vielä talvenpuolelle kymmenkunta yksilöä ja vuoden viimeinen nähtiin 20.12. Vrk Huruslahdessa 1 p.

Selkälokki *Larus fuscus*

Kallansiltojen (Kuo) keväthuippu vuoden 2016 luokkaa ja tutun oloisina päivinä:

23.4. 201 p, 24.4. 236 p ja 27.4. 240 p. Viimeinen myöhäilijä nähtiin 3.10. Tuu Pienellä Vihtalahdella.

Harmaalokki *Larus argentatus*

Kevätmuutto käynnistyi 1.3 Vrk Pussilanjoella (13 p) ja Vrk Pirtinvirralla (1 p). Seuraavana päivänä (2.3) ekat 7 argaria oli ehtinyt jo Kuo Puutossalmelle. Määriltään kevät jäi tavallista heikommaksi, sillä suurimmat massat jäivät puoleen edellisestä: 20.3. Vrk Pussilantaival 650 p ja 28.3. Kuo Heinälamminrinne 650 p. Syyspuolen suurimman lukeman (2.12. Rau Tyyrinvirta 70 p.) pienuus selittyy olemattomalla kaatopaikkaretkelyllä.

Merilokki *Larus marinus*

Ihan kuin harmaalokki, myös merilokki oli edellisvuotta hankalampi. Keväällä yksilömäärä jäi alle kymmenen (Kuo ja Vrk). Ja syksyllä nähtiin vain 9.11.–20.11. 1 p Kuo Heinälammilla ja 22.11. 1 m Kuo Puutossalmella. Onneksi keskikesän havainto 24.6. Kiu Ryönäjoki 1 p piristää hieman vaisua vuotta.

Kalatiira *Sterna hirundo*

Pari mukavaa lössiä: 29.5. Kuo Kallansillat 120 p ja 3.6. Kuo Mustavirta 130 p. Vuoden viimeinen haahuili Vrk Pirtinvirralla vielä 20.10.

KYYHKYT

Uuttukyyhky *Columba oenas*

Keväältä mukavasti parikymmentä havaintoa mm.: 10.4. Lep Nikkilänmäki 4m ja 21.4. Son Pohjoismäki 1 m. Näiden lisäksi yksi keskikesän havainto 20.6. Kuo Vesajoki 2 p sekä kolme syyskuista lintua: 15.9. Sii Vehkamäki 2 m ja 19.9. Lep Nikkilänmäki 1 kiert.

Sepelkyyhky *Columba palumbus*

Talvehti onnistuneesti Suo Kimpanlamella.

Tervapääsky *Apus apus*

Kevään ekat (4) jo 9.5. Kuo Pöksänlamella ja vuoden viimeinen leppoisasti vasta 5.10. Kuo Julkulassa.

Kalalokit.
PETTERI OVASKAINEN

TIKAT

Käenpiika *Jynx torquilla*

Kuultiin totutut 30 piipittäjää. Lisäksi ilmoitettiin 4 varmistettua pesintää.

Harmaapäätikka *Picus canus*

Talvelta hulpeat 340 havaintoriviä ja yksilöitäkin kertyi noin 200. Pesät löydettiin sekä Lep Nikkilänmäeltä että Tuu Pieni Vihtalahdesta.

Valkoselkätikka *Dendrocopos leucotos*

Esiintyminen edellisvuoden malliin: talvela 15, keväällä 24 ja syksyllä 12 yksilöä. Kaavilla nähtiin lisäksi maastopoikanen.

Käpytikka *Dendrocopos major*

Elokuun alkupuolelta kaksi vaeltelukuitausta 9.8. Kuo Sorsasalo 94 m (W, WNW ja NW) sekä 11.8 Sii Raasio 143 m (WNW, W).

Pikkutikka *Dendrocopos minor*

Mukavat 15 talvihavaintoa, joista Iis Viitaaanjärven, Kuo Ruokovirran ja Lep Itkolampihan linnut nähtiin useampana päivänä.

Pohjantikka *Picoides tridactylus*

Talvelta ilmoitettiin noin 10 yksilöä. Pesät löydettiin Kaa Niinivaarasta ja Tuu Kivijärveltä.

VARPUSLINNUT

Metsäkirvinen *Anthus trivialis*

Syksyllä havaittiin tavallista myöhäisempi yksilö 30.10. Kuo Rautaniemessä.

Lapinkirvinen *Anthus cervinus*

Keväältä leppoisat 4 yksilöä: Sii Jälä 18.5.–20.5. 1 p, Kuo Pirttipuro 20.5. 1 p, Kuo Kangaslahti 21.5. 1 p ja Kuo Silmäsuu 25.5. 1 p. Syksyllä havaittiin normaalit 20 yksilöä.

Västaräkki *Motacilla alba*

Kevään eka ehti Iisalmeen jo 24.3.

Tilhi *Bombycilla garrulus*

Talvella tilhiparvia nähtiin runsaasti ympäri maakuntaa, mutta määrät jäivät pieniksi. Vain kerran päästiin toiselle sadalle 19.2. Kuo hautausmaa 105 p. Samanlaista pikkuparveilua riitti aina toukokuun puoliväliin asti. Kesällä havaittiin kolme maastopoikuetta Kaavilla. Syksyllä liikehdintä alkoi jo elokuussa, mutta vasta 13.10. päästiin kunnon lukemiin, Vie Mykänlampi 350 p. Etelämpänä määrät kasvoivat vasta marraskuussa: 2.11. Lap Artunkuja 1000 p, 15.11. Kuo satama 800 p, 30.11. Kuo keskusta 900 p. 7.12. Lap keskustassa

Käenpiika.
MARKKU UKKONEN

Pohjantikka.
MATTI OLLIKAINEN

nähty 1200 linnun parvi lienee uutta aaltoa, mutta talven myötä parvet alkoivat pienentyä.

Rautiainen *Prunella modularis*

Talvirallissa (3.12.) löytynyt rautiainen viihtyi Kuo Niiralassa 23.1. asti. Syksyllä yksi myöhästelijä: 19.11. Rau Kerkonkoski 1 p.

Punarinta *Erithacus rubecula*

Talvisia punarintoja ilmoitettiin peräti 4 yksilöä, joista yksi ruokintojen ulkopuolelta 3.1. Rau Rastunsuo 1 p. Muut olivatkin lintulautavieraita: 28.1. Sii Kasurila 1 p, 29.1. Kuo Tupatie ja 1.12.–9.2. Kuo Ryt-kyjärvi 1 p.

Sinirinta *Luscinia svecica*

Keväällä hieman normaalia enemmän eli 25 yksilöä ja syksyllä edellisvuoden malliin 30 yksilöä.

Leppälintu *Phoenicurus phoenicurus*

Kaksi lokakuista haahuilijaa: 5.10. Kuo Likolahti 1 p ja 6.10. Sii Vehkamäki 1 p.

Pensastasku *Saxicola rubetra*

Kevään eka nähtiin jo 30.4. Lap Ulman-salmella.

Kivitasku *Oenanthe oenanthe*

Keväältä ilmoitettiin pari mukavaa keräätymää, 16.5. Kei Sammalisranta 22 p, 16.5. Kaa Kortteinen 24 p ja 21.5. Suo Suontee

33 p. Syksyn viimeinen vasta 2.11. Kuo Mustavirta 1 p.

Mustarastas *Turdus merula*

Talvisia yksilöitä ilmoitettiin edellisvuotta-kin vähemmän, eli vain noin 100. Paras paikka oli perinteinen Kuo Päiväranta, jossa oli 17.12. ainakin 6 rastasta. Kevätmuutto alkoi vilkastua 14.3. kun Suo Kimpan-lammen ruokinnalle ilmestyi 18 mustarastasta. Muualla Savossa kaksinumeroisiin lukuihin päästiin vasta 5.4.

Räkättirastas *Turdus pilaris*

Talvelta kertyi havaintoja vain noin 20 yksilöstä ja vain kerran ilmoitettiin useampi lintu: 19.2. Kuo Särkiniemi 2 kiert.

Laulurastas *Turdus philomelos*

Syyspuolella pari mukavan myöhäistä: 7.11. Kuo Neulalahti 1 p ja 2.12.–4.12. Iis Kangas 1 p.

Punakylkirastas *Turdus iliacus*

Viimeiset syysmuuttajat nähtiin talven puolella: 2.12. Iis Runni 1 p, 15.12. Iis Kiviranta 1p ja 2.12.–17.12. Kuo Väinölänniemi 1 p.

Kulorastas *Turdus viscivorus*

Leppoisa kevätkeräätymä: 7.5. Tuu Kojanlahti 37 p.

Kultarinta *Hippolais icterina*

Kaikkiaan 10 laulajaa, joista 3 ilmoitettiin

useammalta päivältä. Kuo 5, Lep 3, Pie 1 ja Vrk 1.

Hernekerttu *Sylvia curruca*

Vuoden viimeinen oli 24.9. Rau Rastunsuolla rengastettu yksilö.

Mustapääkerttu *Sylvia atricapilla*

Kaksi talvista ukkoa. Toinen 1.12.–3.12. Kuo Särkiniemi ja toinen Kuo Päiväranta 1.12.–4.2. Lauleljoita edellisvuotta vähemmän eli noin 60. Kuo Halmejoella pieni 5 linnun keskittymä.

Idänuunilintu *Phylloscopus trochiloides*

Niinikään pientä alamäkeä kannassa, sillä laulajien määrä jäi alle 30.

Harmaasieppo *Muscicapa striata*

Vuoden viimeinen Vrk Lehtoniemessä 19.10.

Pikkusieppo *Ficedula parva*

Totutut 35–40 reviiiriä. Syysmuutolta kaksi ilmoitusta: 13.8. Kuo hautausmaa 1 p ja 14.8.–18.8. Kuo Pisankoski 1 (tai 2) p.

Kirjosieppo *Ficedula hypoleuca*

Vuoden viimeinen vasta lokakuussa: 9.10. Iis Pöllösenlahti 1 p.

Pyrstötiainen *Aegithalos caudatus*

Talvikuukausilta kertyi lähes 200 havaintoa pääasiassa ruokintapaikoilla käyvistä alle 20 linnun pikkuparvista. Syysliikhdintä selvästi edellisvuotta vaisumpaa:

syyskuussa n 30, lokakuussa n 20 ja marraskuussa 15 ilmoitusta.

Pähkinänakkeli *Sitta europaea*

Syksyllä Lep Museotiellä nähdystä linnuista (4) ainakin 2 näyttäytyi läpi talven ja vielä 18.4. paikalla kuultiin laulua. Muualta vain 3 havaintoa: 29.1. Kuo Syväniemi 1 p, 29.1. Lap Heinäahontie 1p ja 28.3. Suo Valkeisenkatu 1p.

Kuhankeittäjä *Oriolus oriolus*

Vain 6 havaintoa: Kuo 2, Lap 1, Sii 1, Suo 1 ja Tuu 1, joista Siilinjärven havis oli leppoisin myöhäinen: 23.10. Sii Siltasalmi 1 m.

Pikkulepinkäinen *Lanius collurio*

Syksyllä mukavan myöhäinen: 26.9. Kuo Peräsuontie 1 p

Isolepinkäinen *Lanius excubitor*

Totutut 40 talvilekkua.

Kuukkeli *Perisoreus infaustus*

Perinteisten paikkojen (Tuu ja Suo) ulkopuoleltakin tuli muutama havainto: 28.11.–6.3. Kuo Viitasenranta 3 p, 29.1. Kei Kiveläntie 2 p, 17.3. Kei Porttila 1 p, 30.7. Rva Lievisenmäki 1 p, 7.11. Iis Sopenmäki 1 p ja Kuo Reittiö, missä syksyn mittaan 4–6 kuukkelia ruokaili pihapiirissä.

Harakka *Pica pica*

Heti vuoden alkuun messevä kuittaus 1.1. Iis Peltomäki 110 p.

Pähkinähakki *Nucifraga caryocatactes*

Talvihakkeja tavallista enemmän: Kiu 2, Kuo 10, Sii 2 ja Suo 5. Kesäkuulta tippui 5 havaintoa: Kuo 3, Ter 1 ja Tuu 1, lisäksi Pie keskustassa havaittiin 20.7. 7 hakin porukka.

Mustavaris *Corvus frugilegus*

Vain hieman toistakymmentä keväthavaintoa 18 yksilöstä.

Korppi *Corvus corax*

Kaatopaikkamaksimi oli edellisvuoden suuruisen, mutta nyt 4.2. Iis kierrätyskeskus 150 p.

Kottarainen *Sturnus vulgaris*

Vain yksi talvihavainto 1.–3.12. Suo Päivölän viemäryömaalla oleillut lintu. Ja syksyllä havaittiin kunnan parvi (1000 p) 12.9. Kuo Haatalassa.

Pikkuvarpunen *Passer montanus*

Edellisvuoden suurparveen tehtiin pieninokitus: 8.11. Lap Alapitkä 110 p.

Peippo *Fringilla coelebs*

Talvelta kertyi havaintoja noin 30 yksilöstä. Kevätmuuton huippu 7.4. Rau Rastunsuo 5500 p.

Järripeippo *Fringilla montifringilla*

Vain yksi talvihavainto: 4.2. Tuu Soittu 1 p.

Tikli *Carduelis carduelis*

Talvelta tuli ilmoituksia vain noin 20 yksilöstä, joista mielenkiintoisimmat (3) nähtiin 18.12. Son Luomajoella.

Hemppo *Carduelis cannabina*

Koko vuodelta vain 25 havaintoa, joista puolet keväältä. Vain Sii Jälällä (30.4. 5 p ja 30.7. 4 p) ja Lep Riikinevalla (15.4. 7 p) nähtiin enemmän kuin 2 kerrallaan.

Tundraurpiainen *Carduelis homemanni*

Talvihavaintoja mukavan runsaasti: joulukuu 9, tammikuu 12 ja helmikuu 9. Ja keväällä havaintojen määrä lisääntyi: maaliskuu 22, huhtikuu 29. Kevään viimeinen ruokintaturpo nähtiin 1.5. Kaa Kortteisella. Syksyllä turpoilu alkoi 20.10. ja marraskuun loppuun mennessä tehtiin 40 kuitausta, joista 27 oli Rau Rastunsuon renkastusten (47 lintua) satoa.

Isolepinkäinen.
KARI HÄNNINEN

Keltasirkut.
PETTERI OVASKAINEN

HARMAAHAIKARA JA MERIMETSO

Jyrki Uotila

Harmaahaikara *Ardea cinerea*

Toukokuussa nähtiin vain 3 lintua (Vrk, Lap ja Kuo). Määrät alkoivat lisääntyä kesän edetessä ja kesäkuussa kuitattiin 6 lintua, heinäkuussa reilut 50 ja elokuussa noin 100. Siirryttäessä syksyyn määrät alkoivat vähentyä ja syyskuussa havaittiin vain reilut 60 lintua huolimatta vuoden suurimmasta parvesta 1.9. Rau Vaajasalmi 18 p. Lokakuulle jäi vielä tusinan verran haikaroita.

Merimetso *Phalacrocorax carbo*

Ei ainuttakaan talvihavaintoa ja keväälätkin vain 5 yksilöä (Rau ja Vrk). Syysesiintyminen alkoi jo 5.8. ja oli tavallista vaisumpi noin 30 yksilöllä, vaikka Kuo Nilsiästä ilmoitettiin kaksi leppoisaa muuttoparvea (8 ja 9 lintua).

Kirjosiipikäpylintu *Loxia leucoptera*
Perushuttua: Kaikkiaan 10 syyshavaintoa ja suurimmassa parvessa oli 9.7. 15 p Kuo Varvisaareissa.

Isokäpylintu *Loxia pytyopsittacus*
Koko vuodelta 21 havaintoa, joista 3 alkuvuodesta; 27.1. Rau Rastunsuo 1 m, 30.3. Rau Tiilikka 2 p ja 9.5. Kaa Niinivaara 2 p. Loput koskivat 20.5. alkanutta syyskiertelyä ja suurimmassa lössissä meni 25 lintua 24.8. Rau Vennamonkankaalla.

Punavarpunen *Carpodacus erythrinus*
Viimeinen syysmuuttaja oli 3.9. Kuo Pisankoskella nähty lintu.

Taviokuurna *Pinicola enucleator*
Kaikkiaan 10 talvihavaintoa, mukana muutama pikkuparvi: 2.12. Tuu Kulajoki 18p, 19.12. Tuu Vehmanen 23 p ja 12.2. Kuo Suovu 17 p. Syysvaeltelu alkoi 20.10. (Kaa, Lep, Rau ja Tuu) ja oli edellisvuotta vilkkaampi, sillä lokakuun loppuun mennessä tehtiin 21 kuittausta ja marraskuussa vielä reilut 50 havaintoa.

Nokkavarpunen
Coccothraustes coccothraustes
Vaihteeksi yksi talvihavainto 21.1. Kuo Suovuniemi 1 p. Toukokuussa – kesäkuun alussa nähtiin kuudella paikkaa (Kei, Lep, Rau ja Tuu). Kesäkuun puolivälissä Kuo hautausmaalta löytyi pesä. Loppuvuodesta vielä 4 havaintoa, kaikki Kuopiosta: 20.6. Niirala 1 p, 11.9. hautausmaa 1 p, 19.9. Savisaari 1p ja 8.11. Linnanpelto 1 p.

Pulmunen *Plectrophenax nivalis*
Alkuvuodesta (26.1.) ilmoitettiin Rau Rastulta muuttava pulmunen (S vai N??). Kevään suurin lepäilijämäärä 26.3. Rau Rastun 400p. Syksyllä tehtiin 18 havaintoa, enimmillään 5 linnusta, viimeisen ollessa 1.12. Son Petäys 1p.

Keltasirkku *Emberiza citrinella*
Talven aikana tehtiin useita ilmoituksia messevistä sirkkuparvesta Kuo Käärme-
lahdessa, enimmillään 350 p.

Peltosirkku *Emberiza hortulana*
Kuitattiin Tiiraan vain Kuo Peräsuontieltä, jossa lauleskeli kuukauden verran.

Pohjansirkku *Emberiza rustica*
Vain muuttoaikaisia havaintoja. Keväällä 8 ilmoitusta, joista 3 tehtiin ruokinnoilla. Syksyllä 14 ilmoitusta.

Yölaulajat Pohjois-Savossa 2016–2017

Hannu Kärkkäinen

Viitasirkkalintu.
ILKKA MARKKANEN

Yleiskuvaus

Katsauksen rakennetta on hieman uudistettu edellisvuosiin. Uudistamisen tavoitteena on ollut kerätyn tiedon laajempi analysoiminen sekä visuaalisen ilmeen lisääminen.

Katsausvuodet edustivat sääoloiltaan kahta hyvin erilaista vuotta, sillä vuoden 2016 kevät toukokuun osalta oli erittäin lämmin. Keväällä 2017 kevät odotti tulemistaan huhtikuun puoleen väliin ja toukokuukin oli pitkälle hyvin viileä säätilaltaan. Katsausvuosista voidaan nostaa esiin pari asiaa: viitakerttusen uusi saapumisennätys (-16) ja ruisrääkän myö-häisin havainto (-17).

Havaintomäärät lajeittain

Katsauslajien havaintomäärät nousivat vuonna 2016 +19 % (481 > 574 yks.) edellisvuoteen (2015) verrattuna erittäin lämpimän toukokuun ansiosta. Vain kolmena (3) vuonna 2000-luvulla on havaintomäärät olleet korkeampia (-00 / 738y, -13 / 704y ja -14 / 759y). Vuoden havaintomäärät olisivat voineet olla selvästi korkeampiakin, mikäli laulukausi ei olisi jäänyt suhteellisen lyhyeksi. Toki monet tekijät vaikuttavat asiaan.

Taulukosta 1 näemme, että havaintomäärien kasvusta huolimatta edellisvuoteen (2015) nähden vain kolme lajin osalta havaintomäärät kasvoivat. Nämä lajit olivat viitakerttunen +58% (+58y), ruisrääkkä +51% (+64y) ja kaulushaikara +15% (+12y). Koska nämä lajit ovat runsaslukuisempia lajeja katsauksessa, niin näiden määrien kasvut kompensoivat selvästi muiden seitsemän (7) katsauslajien havaintomäärien laskua. Nämä kolme runsainta lajia vastasivat 76% koko katsausvuoden summasta. Suurimmat pudotukset prosentuaalisesti ja määrällisesti tapahtuivat luhtakerttusen (-52%; -11y), luhtahuitin (-50%; -13y) ja viitasirkkalinnun (-25%; -6y) osalla (pl. rytikerttunen).

Vuoden 2016 lajitarkastelussa seuraavat seitsemän (7) lajia ylittivät 2000-luvun edellisvuosien (00–15) mediaanin: kaulushaikara, luhtakana, ruisrääkkä, satakieli, viitasirkkalintu, viitakerttunen, luhtakerttunen. Sen sijaan luhtahuitti ja pensassirkkalintu sekä havaitsematta jäänyt rytikerttunen eivät ylittäneet tarkastelun vertailumediaania.

Laji	Vuosi	Havaintomäärät yks.	Määrämuutos yks.	%-muutos ed.v.	Hav.m. Med. vv. 00-15 n=16
Kaulushaikara (Bot ste)	2015	80			65
	2016	92	12	15 %	
	2017	71	-21	-23 %	
Luhtakana (Ral aqu)	2015	11			4
	2016	10	-1	-9 %	
	2017	5	-5	-50 %	
Luhtahuitti (Por por)	2015	26			17
	2016	13	-13	-50 %	
	2017	6	-7	-54 %	
Ruisrääkkä (Cre cre)	2015	125			107
	2016	189	64	51 %	
	2017	103	-86	-46 %	
Satakieli (Lus lus)	2015	66			50
	2016	60	-6	-9 %	
	2017	30	-30	-50 %	
Pensassirkkalintu (Loc nae)	2015	26			27
	2016	24	-2	-8 %	
	2017	28	4	17 %	
Viitasirkkalintu (Loc flu)	2015	24			9
	2016	18	-6	-25 %	
	2017	5	-13	-72 %	
Viitakerttunen (Acr dum)	2015	100			152
	2016	158	58	58 %	
	2017	164	6	4 %	
Luhtakerttunen (Acr ris)	2015	21			8
	2016	10	-11	-52 %	
	2017	8	-2	-20 %	
Rytikerttunen (Acr sci)	2015	2			1
	2016	0	-2	-200 %	
	2017	1	1	100 %	
Kaikki lajit [10] Yht.	2015	481			427
	2016	574	93	19 %	
	2017	421	-153	-27 %	

Taulukko 1.

Vuoden 2017 havaintomäärät **laskivat** -27 % (574y > 421 y) edellisvuoden tasosta pitkittyneen kevään ja viileän alkukesän johdosta. Sää verotti kenties sekä saapuneiden lintujen määriä että havainnointiaktiivisuutta. Kuitenkin määrä on vain hieman alle 2000-luvun edeltävien vuosien mediaanin (med. 427y, 00–15, n=16). Tätä heikompia katsausvuosia löytyy seitsemän (7) 2000-luvulta. Vaikka havaintomäärät vähenivät, niin kolme (3) lajia lisäsivät hieman havaintomääriään: viitakerttunen ja pensassirkkalintu sekä jälleen havaittu rytikerttunen. Määrällisesti eniten vähenivät ruisrääkän (-86y), satakielen (-30y) ja kaulushaikaran (-21y) havainnot. Suurimmat pudotukset prosentuaalisesti tapahtuivat taas viitasirkkalinnalla (-72%), luhtahuilla (-54%), satakielellä ja luhtakanalla (-50%).

Vuoden 2017 lajitarkastelussa seuraavat kuusi (6) lajia ylittivät tai olivat samalla tasolla 2000-luvun edellisvuosien (00–15) mediaanin: kaulushaikara, luhtakana, pensassirkkalintu, viita-, luhta- ja rytikerttunen. Sen sijaan neljä katsauslajia (luhtahuitti, ruisrääkkä, satakieli ja viitasirkkalintu) eivät ylittäneet tarkastelun vertailumediaania.

Molempina katsausvuosina vain viitakerttusella havaintomäärät nousivat, kun taas viidellä (5) lajilla ne laskivat molempina katsausvuosina edellisvuoteen verrattuna: luhtakana, luhtahuitti, satakieli, viitasirkkalintu ja luhtakerttunen.

Laji	Vuosi	Saapumispäivä	Erotus ed.v.
Kaulushaikara (Bot ste)	2015	5.4.	
	2016	28.3.	-8
	2017	3.4.	6
Luhtakana (Ral aqu)	2015	21.4.	
	2016	15.4.	-6
	2017	6.5.	19
Luhtahuitti (Por por)	2015	25.4.	
	2016	30.4.	5
	2017	22.5.	22
Ruisrääkkä (Cre cre)	2015	22.5.	
	2016	16.5.	-6
	2017	24.5.	8
Satakieli (Lus lus)	2015	10.5.	
	2016	5.5.	-5
	2017	18.5.	13
Pensassirkkalintu (Loc nae)	2015	12.5.	
	2016	24.5.	12
	2017	26.5.	2
Viitasirkkalintu (Loc flu)	2015	25.5.	
	2016	22.5.	-3
	2017	10.6.	19
Viitakerttunen (Acr dum)	2015	27.5.	
	2016	8.5.	-19
	2017	23.5.	15
Luhtakerttunen (Acr ris)	2015	30.5.	
	2016	23.5.	-7
	2017	10.6.	18
Rytikerttunen (Acr sci)	2015	13.6. ⁽¹⁾	
	2016	x	
	2017	25.5.	(-19) ⁽¹⁾

Taulukko 2.

Saapuminen

Katsauslajien saapuminen alueelle on aina hyvin mielenkiintoinen yksityiskoh- ta katsausaineistossa. Vuonna 2016 läm- pimän kevään johdosta seitsemän (7) lajia saapuivat edellisvuotta **aiemmin**: viita- kerttunen (-19pvä), kaulushaikara (-8pvä), luhtakerttunen (-7pvä), luhtakana ja ruisrääkkä (-6pvä), satakieli (-5pvä) ja viitasirkkalintu (-3pvä). Näistä **viitakert- tunen** teki uuden **saapumisennätyksen**, kun se saapui 8.5. Tuu, Kumpusaari 1Ä. Saapumisennätys parani kahdeksalla (8) päivällä, sillä edellinen ennätys (16.5.) oli vuodelta 2010. Tiiran havainto-arkiston mukaan tämä oli samalla koko Suomen ensimmäinen havainto lajista kyseisenä vuonna. Tiiran mukaan laji havaittiin seu- raavana päivänä Kotkassa ja Hyvinkäällä ja 15.5. mennessä lajia oli havaittu Suo- messa jo 38 yksilöä.

Kaulushaikaran saapumispäivä oli varhaisin 2000-luvulla ja ainoastaan kah- tena vuonna laji on saapunut maaliskuus- sa 2000-luvulla: 2013 (30.3.) ja 2014 (31.3.). **Luhtakerttusen** saapumispäivä on kolmanneksi varhaisin, sillä ainoastaan kahtena vuonna laji on saapunut varhai- semmin: 2014 (18.5.) ja 2013 (19.5.). **Luhtakanan** saapumispäivä taas sivusi saapumisennätystään vuodelta 2007, kun se havaittiin 15.4. **Ruisrääkkä** saapui myös varhain (16.5.), sillä lajin saapumis- ennätys on 14.5. ja ainoastaan kaksi var- haisempaa ja yksi sivuava saapuminen on tilastoitu: 2001 (14.5.), 2002 (15.5.) ja 2013 (16.5.). **Satakieli** saapui myös var- hain, sillä 5.5. on toiseksi varhaisin saa- puminen tilastoissani. Ennätys on niinkin kaukaa kuin vuodelta 1910 (3.5.). **Viita- sirkkalinnun** saapumispäivä oli myös kol- manneksi varhaisin, sillä vain kahtena vuotena on laji saapunut aikaisemmin: 2013 (17.5.; e) ja 2014 (19.5.).

Kaksi (2) lajia saapuivat edellisvuotta **myöhemmin**: pensassirkkalintu (+12pvä) ja luhtahuitti (+5pvä). **Pensassirkkalin- nun** saapumisennätys on vuodelta 2015 (12.5.), mutta toiseksi varhaisin havainto on tehty 19.5. eli viisi päivää aiemmin kuin katsausvuoden havainto. Laji on tul- lut 2000-luvulla 24.4. mennessä 11 ker- taan, joten saapuminen on ollut 19.–24.4. välisenä aikana lajityypillistä. **Luhtahui- tin** saapumispäivä on kuitenkin suhteelli- sen varhainen, sillä vain kahtena vuonna 2000-luvulla laji on tullut huhtikuussa: 2015: 25.4. (ennätys) ja 2008 (28.4.).

Vuoden 2017 kolean kevään ja varsin viileän toukokuun alun johdosta kaikki lajit saapuivat edellisvuotta myöhemmin. **Pensassirkkalintu** saapui vain kaksi (2) päivää myöhemmin (26.5.) ja laji saapuu

lähes poikkeuksetta toukokuun viimeisellä kolmanneksella.

Noin **yhden (1) viikon edellisvuotta myöhemmin** saapuivat **kaulushaikara** (3.4.) ja **ruisrääkkä** (24.5.). Karaistuneena lajina kaulushaikara on saapunut 14 kertaa huhtikuussa 00–15 mediaanijakson aikana (n=16), mutta vain kolmena (3) vuotena katsausvuoden saapumispäivää aiemmin. Ruisrääkkä on saapunut aikaisemmin taas 12 kertaa 00–15 mediaanijakson aikana (n=16) katsausvuoden saapumispäivään verrattuna.

Satakieli (18.5.) ja **viitakerttunen** (23.5.) saapuivat noin kaksi (2) viikkoa edellis- vuoden saapumispäivää myöhemmin. Sa- takieli on saapunut vain kolmena katsaus- vuonna 2000-luvulla tätä myöhemmin (-00, -09 ja -11). Viitakerttusen saapumis- aika oli kuitenkin varsin varhainen edellis- vuoden ennätysaikaisesta saapumisesta johtuen ja lajilla palattiin hieman norma- limpaan saapumisaikaan, sillä 2000-luvulla ainoastaan kuutena (6) vuotena on tultu saapumispäivää aikaisemmin (-07, -10, -12, -13, -14 ja -16; n=17).

Neljästä (4) lajista tehtiin vuoden ensi- havainto noin **kolme (3) viikkoa edellis- vuotta myöhemmin**; **luhtakana** (6.5.), **luhtahuitti** (22.5.), **viitasirkkalintu** (10.6.) ja **luhtakerttunen** (10.6.). Luhtakanan saa- puminen oli tilastojen valossa melko keski- määräinen, sillä seitsemänä (7) vuonna (-05, -07, -08, -09, -14, -15 ja -16) laji on tullut aikaisemmin 2000-luvulla. Luhta- huitti taas saapui varsin myöhään 2000- luvun tarkastelussa, sillä ainoastaan vuon- na 2009 on laji havaittu tätä saapumispäi- vää myöhemmin (1.6.).

Viitasirkkalintu on saapunut 2000-lu- vulla (00–16, n=17) toukokuussa 11 kertaa ja kesäkuussa kuusi (6) kertaa. Tämä oli toiseksi myöhäisin havainto lajista 2000-luvulla, sillä ainoastaan heikon esiin- tymisen vuotena 2011 laji havaittiin vasta 30.6. ensimmäisen kerran.

Luhtakerttunen on saapunut taas 2000-luvulla (00–16, n=17) toukokuussa kahdeksan (8) kertaa ja kesäkuussa yhdek- sän (9) kertaa. Kuitenkin saapumispäivä on toiseksi myöhäisin 2000-luvulla, sillä laji on havaittu myöhemmin (14.6.) ainoastaan vuonna 2009. Viitasirkkalintu ja luhtakert- tunen viettävät talvea samoilla leveysas- teilla Etelä-Afrikassa, joten olisi mielen- kiintoista tutkia näiden saapumista alueel- lemme koko havaintodatasta. Pikaisella silmäyksellä havaitsin, että yhdeksänä (9) vuotena 2000-luvulla (03–07, 12–14 ja -16; n=17) lajien varhaisin saapumispäivä on kolmen (3) päivän sisällä toisistaan.

Kaaviosta 1 voi tarkastella katsauslajien kahden katsausvuoden saapumispäivien

välisiä eroja aikajanalla. Viisi (5) katsauslajia oli saapunut jo toukokuun puoleen väliin mennessä vuonna 2016, kun seuraavana vuonna vain kaksi (2) lajia oli havaittu samaan ajankohtaan mennessä.

Havaintojen ajallinen jakautuminen (kevätkausi)

Tämä on sisällöltään kokonaan uusi ajallinen tarkastelu yölaulajahavaintoihin. Tämä näyttää hyvin selvästi näiden kahden katsausvuoden erilaisuuden toisiinsa nähden. Taulukossa 3 ja 4 käsitellään vain **uusiksi tulkittujen yksilöiden ensihavainnot**.

Taulukosta 3 on luettavissa, että vuoden 2016 toukokuun loppuun mennessä oli kaikkien katsauslajien havainnosta tehty 62%, kun vastaava luku oli vuonna 2017 vain 19%.

Lajien välillä suurimmat prosentuaaliset erot vuosien välillä tässä tarkastelussa näyttäisi tulevan satakielille (78% toukokuun lopussa (=88%-10%)), viitakerttuselle (56% toukokuun lopussa) ja luhtakanalle (50% toukokuun lopussa). Luhtahuitti on ainoa poikkeus katsausvuosien välillä, sillä lajia oli havaittu ensimmäisenä katsausvuonna suhteellisesti (prosentuaalisesti) vähemmän toukokuun loppuun mennessä. Tosin tämä saattaa osittain johtua lajin pienestä havaintomäärästä.

Havaintojen ajallinen jakautuminen (syyskausi)

Taulukosta 4 on luettavissa, että katsauksen havainnoista heinäkuusta eteenpäin tulee enää noin 10%:a. Lisäksi nähdään, että ruisrääkkähavainnoissa heinäkuulla on suhteellisen merkittävä vaikutus vuoden havainnoissa. Näiden liikehdintä alkaa juhannukseen mennessä rehuniitoista johtuen. Vuoden 2016 heinäkuussa on tavattu kuusi (6) lajia, kun vastaavassa kuussa vuonna 2017 on havaittu seitsemän (7) lajia. Elokuussa 2016 havaittiin kaksi (2) katsauslajia ja vastaavasti 2017 kolme (3) lajia. Syyskuussa 2016 havaittiin vain kaulushaikara. Retkeily tuotti loka-kuussa havainnot kaulushaikarasta molempina vuosina ja vuonna 2017 onnistuttiin näkemään myös ruisrääkkä.

Lajikohtaiset vuosien erityispiirteet

Kaulushaikaran *Botaurus stellaris* ensimmäiset havainnot vuonna 2016 tehtiin seuraavasti: 28.3. Vrk, Ruokojärvi 1p.; 30.3. Kuo, Jänneniemi 1p; 1.4. Kuo, Maa, Lapinjärvi 1p. Uusia havaintoja kertyi kesäkuusta eteenpäin hyvin vähän. Heinäkuussa laji havaittiin vain kaksi kertaa, mutta elokuussa ei lainkaan! Lajin havaintomäärä (92y) oli kolmanneksi korkein 2000-luvulla (-05/106y; -14/101y).

Lajista tehtiin syyskaudella peräti kolme havaintoa: 2.9. Kuo, Riistavesi, Kuukka 1 kiert.; 27.9. Vrk, Ruokolahti 1 nous.; 2.10. Lap, Onkivesi, Kutupajunsaari 2p. Viimeinen havainto on varsin myöhäinen, sillä 2000-luvun aiempina vuosina laji on tavattu vain kahdena vuonna lokakuussa: -07 (2.10.) ja -09 (10.10). Lajin myöhäisin havainto on 14.10. (1999). Laajasti liikkuvana ja kauas kuuluvana lajin havaintomäärien laskeminen on melko haastavaa. Pyydänkin havainnoijia ystävällisesti Maaningan kohdalla erottelemaan Lapinjärven ja Keskimmäisen havainnot omille riveilleen.

Laji	Vuosi	n (v.)	maalis		huhti		touko		kesä	
			n	%	n	%	n	%	n	%
Kaulushaikara (Bot ste)	2016	92	2	2 %	35	38 %	47	51 %	4	4 %
	2017	71			17	24 %	33	46 %	19	27 %
Luhtakana (Ral aqu)	2016	10			3	30 %	6	60 %	1	10 %
	2017	5					2	40 %	2	40 %
Luhtahuitti (Por por)	2016	13			1	8 %	4	31 %	7	54 %
	2017	6					3	50 %	2	33 %
Ruisrääkkä (Cre cre)	2016	189					83	44 %	70	37 %
	2017	103					6	6 %	75	73 %
Satakieli (Lus lus)	2016	60					53	88 %	5	8 %
	2017	30					3	10 %	27	90 %
Pensassirkkalintu (Loc nae)	2016	24					12	50 %	8	33 %
	2017	28					4	14 %	18	64 %
Viitasirkkalintu (Loc flu)	2016	18					8	44 %	9	50 %
	2017	5							4	80 %
Viitakerttunen (Acr dum)	2016	158					99	63 %	53	34 %
	2017	164					11	7 %	143	87 %
Luhtakerttunen (Acr ris)	2016	10					2	20 %	8	80 %
	2017	8							6	75 %
Rytikerttunen (Acr sci)	2016	0								
	2017	1					1	100 %		
Kaikki lajit	2016	574	2	0,3 %	39	7 %	314	55 %	165	29 %
Kaikki lajit	2017	421	0		17	4 %	63	15 %	296	70 %

Taulukko 3 (kevätkausi). Havaittujen yksilöiden ensihavaintojen jakaantuminen lajeittain kuukausittain.

Laji	Vuosi	n (v.)	heinä		elo		syys		loka	
			n	%	n	%	n	%	n	%
Kaulushaikara (Bot ste)	2016	92					2	2 %	2	2 %
	2017	71			1	1 %			1	1 %
Luhtakana (Ral aqu)	2016	10								
	2017	5	1	20 %						
Luhtahuitti (Por por)	2016	13	1	8 %						
	2017	6	1	17 %						
Ruisrääkkä (Cre cre)	2016	189	34	18 %	2	1 %				
	2017	103	17	17 %	4	4 %			1	1 %
Satakieli (Lus lus)	2016	60	2	3 %						
	2017	30								
Pensassirkkalintu (Loc nae)	2016	24	4	17 %						
	2017	28	6	21 %						
Viitasirkkalintu (Loc flu)	2016	18	1	6 %						
	2017	5	1	20 %						
Viitakerttunen (Acr dum)	2016	158	5	3 %	1	1 %				
	2017	164	9	5 %	1	1 %				
Luhtakerttunen (Acr ris)	2016	10								
	2017	8	2	25 %						
Rytikerttunen (Acr sci)	2016	0								
	2017	1								
Kaikki lajit	2016	574	47	8 %	3	0,5 %	2	0,3 %	2	0,3 %
Kaikki lajit	2017	421	37	9 %	6	1 %	0	0 %	2	0,5 %

Taulukko 4 (syyskausi). Havaittujen yksilöiden ensihavaintojen jakaantuminen lajeittain kuukausittain.

Vuonna 2017 ensimmäiset saapujat havaittiin seuraavasti: 3.4. Rau, Kattilavirta 1p.; 5.4. Vrk, Ruokojärvi 2p.; 6.4. Lep, Konnus 1Ä ja Lap, Akkalansalmi 1p. Leppävirran havainto on mielenkiintoinen äänihavainto! Heinäkuussa lajista tehtiin kaksi havaintoa, elokuussa kolme havaintoa ja lokakuussa jälleen yksi. Kolme viimeisintä olivat: 22.8. Lap, Nerkoo 1 lask. p; 30.8. Kiu Ryönänjoki 1kiert.; 5.10. Sii, Siltasalmi 1kiert.

Pikkukultarinta.
ILKKA MARKKANEN

Luhtakanan *Rallus aquaticus* ensimmäiset saapujat vuonna 2016 tavattiin seuraavasti: 15.4. Kuo, Riistavesi 1p.; 24.4. Vrk, Ruokojärvi 2p.; 1.5. Kuo, Maa, Lapinjärvi 1Ä ja Patalahti 2Ä. Katsausvuonna laji havaittiin ensimmäistä kertaa Kaavilla: 30.5.–1.6. Ala-Vehkalahti, Asikkalanlahti 1Ä. Kaavi oli maakuntamme 17 kunta, jossa laji on havaittu. Edelliset kuntalisäykset lajilla tapahtui vuonna 2013, kun Keiteleellä ja Pielavedellä havaittiin tämä rantakana. Katsausvuoden viimeiset tavattiin Keiteleellä 7.6. Suvantojärvi 1Ä ja Hetejärvi 1Ä. Suvantojärvellä havaittiin kaksi (2) lintua toukokuussa, joten toinen linnuista saattoi siirtyä kesäkuussa Hetejärvelle? Vuosi oli tälle vähälukuiselle rantakanalle hyvä, sillä lajia on tavattu runsaammin 2000-luvulla ainoastaan kahtena vuotena (-08 / 13y ; -15 / 11y).

Vuoden ensimmäiset ja ainoat toukokuun havainnot vuonna 2017 lajista olivat: 6.5. Lap, Linnansalmi 1Ä, ja 6.5. Vrk, Ruokojärvi 1Ä. Vuoden viimeinen havaittiin 3.7. Kei, Hetejärvi 1ä. Yleisilmeeltään oli vaisu esiintyminen.

Luhtahuitilla *Porzana porzana* havaittiin vuonna 2016 huhtikuun puolella kerran: 30.4. Kuo, Maa, Patalahti 1Ä. Toukokuussa lajista tehtiin havaintoja neljästä (4) yksilöstä, joista kaksi varhaisinta: 9.5. Tuu, Viitamäki, Naavanen 1Ä ja 23.5. Kuo, Ranta-Toivala. Kesäkuussa laji ääniteli vielä kahdeksan (8) yksilön voimin, joista uusia oli seitsemän (7). Vuoden viimeinen havainto tehtiin Sisä-Savossa: 10.7. Suo, Tyyrinmäki, Kaupinlampi. Heikkoa esiintymistä kuvaa sen, että tätä heikom-

min on havaittu lintuja vain neljänä (4) vuotena 2000-luvulla (n=15): -04 / 10y; -07 / 8y ; -09 / 4y ja -10 / 12y. Lisäksi sama tulos on saatu kahtena katsausvuotena (-08 ; -11).

Tästä rantakanasta tehtiin toukokuussa 2017 vain kolme havaintoa: 22.5. Kuo, Maa, Patalahti 1Ä, 25.5. Kei, Hetejärvi 1Ä ja 31.5. Kuo, Maa, Lapinjärvi 1Ä. Kesäkuussa kuultiin vielä neljää (4) lintua, joista kaksi (2) uutta huittailijaa. Vuoden viimeinen tavattiin Siilinjärvellä: 12.–21.7. Sii, Raasio 1Ä.

Ruisrääkkä *Crex crex* yleistyi toukokuussa 2016 lämpimien sääolojen johdosta nopeasti ja ensimmäiset edustajat tulivat muutaman päivän sisällä: 16.5. Tuu, Juurikkamäki 1Ä, 17.5. Kuo, Nil, Palonurmi 1Ä, 19.5. Tuu, Tuusjärvi, Likolampi 1Ä ja Kuo, Rii, Ruunajoki 2Ä. Toukokuun retkeily tuotti pääosan vuoden havainnoista (83y).

Lajista tehtiin loppukesästä hyvin havaintoja, sillä heinäkuussa lajia kuultiin vielä 50 yksilöä, joista uusia 34 yksilöä. Elokuun kertymäkin oli ihan kelpo, sillä 12 yksilöä (Kaavi 10, Jua 1 ja Kuo 1) oli äänessä. Näistä arvioin kahden (2) olleen uusia. Vuoden viimeiset havaittiin 2.8. Kuo, Kortejoki 1Ä ja Kaa, Harjula 1Ä. Vuoden havaintomäärä on 2000-luvun kolmanneksi korkein: vain 2000 (505y) ja 2013 (190y) lajia on havaittu enemmän.

Vuoden 2017 toukokuussa rääkkiä havaittiin vain 6 yksilöä, joista ensimmäiset olivat: 24.5. Iis, Kurenpolvi, Möykkymäki 1Ä, 25.5. Kuo, Jua, Jyrinlahti 1Ä ja Kuo, Jua, Topilanmäki 1Ä. Viileän kevään joh-

dosta kesäkuun retkeilyt tuottivat pääosan havainnoista (75y).

Tämä peltokana tavattiin elokuussa viisi (5) kertaa, joista uusia oli neljä (4). Vuoden viimeiset olivat 3.8. Vie, Malilantie 1Ä, 4.8. Kuo, Nil, Sydänmaa 1Ä sekä ainoa lokakuun havainto, joka on samalla lajin myöhäisin havainto: 6.10. Kuo, Silmäsuo 1p. Aikaisempi oli 5.10. vuodelta 2010.

Heikompi esiintyminen näkyi siinä, että lajia on havaittu vähemmän 2000-luvulla seitsemänä vuonna (03–06 ja 09–11).

Satakielen *Luscinia luscinia* kohdalla vuosi oli kaksijakoinen. Toisaalta laskeva trendi havainnoissa jatkui jo kolmatta vuotta peräkkäin vuonna 2016, mutta laji saapui varhain: 5.5. Jua, Muuruvesi 1Ä, 5.5. Vrk, Lehtoniemi 1Ä ja 6.5. Kuo, Maa, Laurintie 1Ä. Toukokuussa oli tavattu jo 53 laulajaa. Kesäkuun alussa vielä 12 laulajaa oli äänessä ja näistä viisi (5) olivat uusia yksilöitä. Kesäkuun 10. päivän jälkeen enää kolme laulajaa oli äänessä, joista viimeinen 21.6. Parhaat kerääntymät olivat: 4Ä Lap, Mäntylähti ja 4Ä Vrk, Lehtoniemi.

Heinäkuussa tehtiin kaksi pesintään viittaavaa havaintoa: 10.7. Kuo, Nil, Palonurmi 2ad + 1mp sekä vuoden viimeinen 31.7. Kuo, Maa, Halola 1ä (nariseva varoitussääni). Vuoden summa on laskusta huolimatta ihan kelpo lukema, sillä vain viisi (5) parempaa esiintymisvuotta on 2000-luvulla (-00, -03, -13, -14, ja -15).

Tämän rastaiden heimoon kuuluvan lajin esiintyminen jatkoi laskuaan myös vuonna 2017 (60y > 30y) ja täten se oli jo neljäs peräkkäinen laskuvuosi. Vain vuonna 2009 lajia on havaittu vähemmän (29y) koko 2000-luvulla. Vuoden ensimmäiset: 18.5. Vrk, Lehtoniemi 1Ä, 23.5. Sii, Jälä 1Ä ja 25.5. Sii, Siilinpää 1Ä. Poikkeuksellisen suuri kerääntymä havaittiin Varkauden Lehtoniemessä. 18.5.–5.6. välisenä aikana alueella oli vain yksi laulaja, mutta 8.6. alueella tavattiin jo 7 laulajaa. Kesäkuun 10. päivän jälkeen oli vielä 19 laulajaa äänessä. Vuoden viimeiset olivat: 20.6. Sii, Kk, Ahmo 1Ä, 25.6. Kaa, Niemikylä 1Ä ja 3.7. Sii, Jälä 1Ä.

Pensassirkkalinnun *Locustella naevia* havaintomäärät kääntyivät laskuun kolmen nousuvuoden jälkeen vuonna 2016. Lajin esiintymishistoriassa on vain neljä (4) heikompaa esiintymisvuotta 2000-luvulla (-03, -10, -13 ja -14). Vuoden ensimmäiset mahtuivat kahden päivän sisälle: 24.5. Lap, Martikkala 1Ä, Kuo, Nil, Palonurmi 1Ä ja Kuo, Jynkänlahti 1Ä sekä 25.5. Iis, Kihlovirta 1Ä.

Paras kerääntymä havaittiin kesäkuussa: Kuo, Silmäsuo 3Ä. Laji oli aktiivinen vielä

heinäkuussa seitsemän (7) laulajan voimin, joista uusia neljä (4). Vuoden viimeiset havaittiin 24.7. Kaa, Vehkalahti 1Ä ja 28.7. Tuu, Naavanen 1Ä.

Laji palasi takaisin nousukurssille vuonna 2017, ja viimeksi laji on tavattu ensimmäisen vuonna 2012. Laji oli ko. vuonna yksi kolmesta määrästä kasvattaneesta lajista. Vuoden ensimmäiset tavattiin eri puolilla maakuntaa: 26.5. Lap, Lahdenperä 2Ä, Sii, Raasio 1Ä ja 27.5. Rau, Heintaival 1Ä. Parhaat kerääntymät havaittiin kesäkuussa kahdessa paikassa: Kuo, Maa, Patalahti 3Ä ja Sii, Monni, Iso Monninjärvi 3Ä. Heinäkuussa 10 laulajaa oli vielä äänessä, joista kuusi (6) uutta. Vielä elokuussa havaittiin kolme (3) laulajaa: 3.8. Kuo, Maa, Hämeensuo 1Ä ja Sii, Jälä 1Ä sekä 8.8. Kuo, Maa, Patalahti 1Än.

Viitasirkkalinnulla *Locustella fluviatilis* lasku havaintomäärissä jatkui vuonna 2016 jo toisena vuotena perättäin. Tulos oli silti parempi kuin vuosina 2000–2012. Laji on suhteellisen vähä-lukuinen alueellamme kuten luhtakerttunenkin, mutta 2000-luvulla kokonaishavaintomääriltään tätä yleisempi. Etelä-Suomessa luhtakerttunen on taas yleisempi (ALi). Onko lajin itäisempi levinneisyysalue yhtenä syynä tähän asiaan? Vuoden ensimmäiset olivat varhain: 22.5. Kuo, Rii, Keskimäinen 1Ä, 24.5. Lep, Karlvik ja 25.5. Vrk, Kurola. Heinäkuussa laji lauloi vielä kolmen linnun voimin, joista yksi uusi tuttavuus: 7.7. Kuo, Nil, Lastulahti 1Ä, 13.7. Kuo, Nil, Palonurmi ja 15.7. Kaa, Nii-nivaara 1Ä. Kuutena (6) vuotena laji on tavattu tätä myöhemmin 2000-luvulla.

Viiden hyvän vuoden jälkeen lajin esiintyminen suorastaan romahti 2017 ja lajin esiintymishis-toriassa on ollut laihempi tulos viimeksi vuonna 2011. Vuoden ensimmäiset havaittiin Varkaudessa: 10.6. Vrk, Joutenlahti 1Ä, 11.6. Vrk, Luttala 1Ä ja 14.6. Vrk, Joutenlahti +1Ä. Muut havainnot tehtiin Kuopiossa: 17.–20.6. Kuo, Neulalahti 1Ä ja 10.7. Kuo, Ranta-Toivola.

Viitakerkennus *Acrocephalus dumetorum* jäi toisena vuotena peräkkäin lajimäärävertailussa toiselle sijalle ruisrääkän ottaessa ykköspaikan vuonna 2016. Lämmin toukokuu kuitenkin näkyi selvästi lajin esiintymisessä, mutta tulos ei kasvusta huolimatta ollut parhaiden vuosien tasolla, sillä 2000-luvulta löytyy viisi (5) parempaa esiintymisvuotta (-06, -10, -12, -13, -14). Vaikka laji saapuikin ennätysaikaisin (8.5. Tuu, Kumpusaari 1Ä), niin seuraavat linnut havaittiin reilun viikon kuluttua: 16.5. Kaa, Luikonlahti ja 19.5. Kuo, Rahusen-kangas 1Ä. Kaavin lintu tosin sivusi edellistä saapumisennätystä vuodelta 2010.

Vaikka toukokuussa tavattiin jo 99 yksilöä (63% vuoden summasta), niin kesäkuun lukema oli ihan kelpo tulos; 53 yksilöä. Suurin kerääntymä on hyvin retkeilyllä Kuo, Nil, Levämäellä, jossa arvioin 15 laulavaa lintua. Heinäkuussa tavattiin vielä kahdeksan (8) lintua, joista uusia löytöjä oli ainakin viisi (5) lintua. Viimeiset havaittiin heinäkuun loppupuolella ja elokuussa: 15.7. Kaa, Retunen 1Ä, 25.7. Kuo, Rii, Ruunajoki 1 kv ja 14.8. Kuo, Silmäsuu 1p. Ruunajoen nuori lintu viittaa alueella pesinnän onnistumiseen.

Laji paransi ainoana lajina molempina vuosina havaintomääriään. Saapumisen osalta palattiin jo normaalimpaan ajankoh-taan vuonna 2017, sillä ensimmäiset yksilöt tavattiin seuraavasti: 23.5. Kuo, Julkula 1Ä, 25.5. Lap, Väisälänmäki ja 26.5. Kuo, Savisaari 1Ä.

Peräti 83% vuoden havainnoista (143y) tehtiin kesäkuussa. Laulavia lintuja tavattiin heinäkuussa 11.7. asti 18 yksilöä, joista arvioin yhdeksän (9) olleen uusia. Tämän jälkeen ainoa havainto oli rengastettu nuori lintu: 15.8. Rau, Kerkonkoski 1 kv reng.

Luhtakerkennus *Acrocephalus palustris* on vähä-lukuinen laji maakunnassamme ja tätä taitavinta laulajaamme tavattiin vuonna 2016 hyvää edeltävää vuotta vähemmän. Ensimmäiset kaksi saapuivat jo toukokuun puolella Koillis-Savon alueelle: 23.5. Tuu, Viitamäki 1Ä ja 30.5. Kaa, Retunen. Seuraavat tavattiin kesäkuun alussa Sisä-Savon suunnalla: 2.6. Kuo, Kar, Keihänsniemi 1Ä ja Suo, Käpylä 1Ä. Merkinä suhteellisen vaatimattomasta esiintymisestä viimeiset tavattiin kesäkuun puolella: 21.6. Lep, Nikkilänmäki 1Ä ja 25.6. Suo, Kirkkolanniemi 1Ä.

Laji saapui vuonna 2017 myöhään: 10.6. Lep, Renko 1Ä ja Lep, Parkkilahti 1Ä sekä 12.6. Kuo, Neulalahti 1Ä. Vaatimattoman vuoden viimeiset tavattiin juhannuksen jälkeen: 24.6. Kuo, Jynkänniemi 1Ä, 30.6. Kuo, Rii, Savuniemi 1Ä ja 5.7. Lep, Niirala 1Ä.

Rytikerkennus *Acrocephalus scirpaceus* ei havaittu vuonna 2016 ollenkaan! Laji kyllä esiintyy maakunnassamme vuosittain havainnoinnista tai sen puutteesta huolimatta. Laji onnistuttiin havaitsemaan vuonna 2017: 25.5. Kei, Sammalisranta 1p. Laji on havaittu saapumisajankohtaa aiemmin neljänä katsausvuonna 2000-luvulla: -00 / 22.5.; -03 / 17.5.; -07 ja -08 / 20.5.

Havaintojen alueellinen jakautuminen

Katsausvuosina tapahtui yksi kuntamuutos, kun Juankoski liitettiin vuoden 2017 alussa

Kuopioon. Vuonna 2016 maakunnassa oli siis 19 kuntaa ja vuonna 2017 18 kuntaa.

Vuonna 2016 katsauslajeja tavattiin yhdeksän ja siten rytikerkennus jäi havaitsematta. Seuraavana vuonna 2017 laji onnistuttiin havaitsemaan yhdessä kunnassa ja siten kaikki katsauslajit havaittiin ko. vuonna. Molempina vuosina ainakin yksi katsauslajista havaittiin jokaisessa kunnassa. Tosin yhdessä kunnassa ei havaittu kaikkia lajeja. Molempina vuosina tavattiin Suur-Kuopion alueella yhdeksän (9) lajiä ja vuonna 2016 kahdeksan (8) lajin kuntia olivat Kaavi, Tuusniemi ja Varkaus. Vuoden 2017 aikana Kuopion jälkeen ainoastaan Iisalmissa tavattiin seitsemän (7) lajiä ja muissa jäljelle jäävissä vähemmän.

Kirjallisuus

- Kärkkäinen, H.
 - 2015: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2015. – Siivekäs 64/36.vsk: 26–29
 - 2014: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2013 ja 2014. – Siivekäs 63/35.vsk: 34–39
 - 2013: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2012. – Siivekäs 62/34.vsk: 34–37
 - 2012: Yölaulajat 2010 ja 2011. – Siivekäs 61 / 33.vsk: 36–40
 - 2011: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2009. – Siivekäs 60/32.vsk: 34–36
 - 2010: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2008. – Siivekäs 59/31.vsk: 42–44
 - 2010: Yölaulajat 2007 – <http://lintu-yhdistyskuikka.net/julkaisut/katsaukset/>
 - 2007: Yölaulajat 2006. – Siivekäs 56/28.vsk: 28–29
 - 2006: Yölaulajat Pohjois-Savossa 2004–2005. – Siivekäs 55/27.vsk: 13–17
- Parkko, P. & Väänänen, V.-M. & Lammi, E. 2005: Kaulushaikaraseuranta onnistui yli odotusten – Suomessa tuhat reviiriä. – Linnut vuosikirja 2005: 4–8.
- Lahdesmäki, A. 2004: Yölaulajat Pohjois-Savossa 1999–2003. – Siivekäs 53/25.vsk: 16–21
- Rissanen, E. 2001: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1998. – Siivekäs 22: 4–15.
- Ruokolainen, K. & Rissanen, E. 2000: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1997. – Siivekäs 21 (1): 20–31.
- Ruokolainen, K. 1999: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1996. – Siivekäs 20 (1): 8–21.
- Ruokolainen, K. & Kauppinen, J. (toim.) 1999: Kuopion ja Pohjois-Savon linnuston luonnontieteellisen museon julkaisuja 5. 343 s., Lievestuore.
- Ruokolainen, K. & Lindholm, A. 1998: Pohjois-Savon linnuston faunistinen katsaus 1995. – Siivekäs 19: 5–19.

Katsaus vuoden 2017 harvinaisuuksiin

Eelis Rissanen, Marko Kelo & Juha Väätäinen

Peltoppy. ILKKA MARKKANEN

Katsauksessa käsitellään vuoden 2017 harvinaisuudet Pohjois-Savosta. Katsaukseen on periaatteessa valittu vain lajit, joiden vuosittaiset määrät ovat maksimissaan suuruusluokkaa noin 10 yksilöä. Kaikki katsauksessa julkaistavat lajihavainnot ovat Tiira-havaintojärjestelmästä ja julkaisukelpoisuuden on tarkistanut Kuikan alueharvinaisuuskomitea (AHK) tai valtakunnallinen rareteettikomitea (RK). AHK:n koostumus oli vuonna 2017 Marko Kelo (Siilinjärvi), Pertti Renvall (Siilinjärvi), Eelis Rissanen (Siilinjärvi) ja Juha Väätäinen (Kuopio).

Rarivuosi 2017

Vuoden 2017 aloitti Kuopiossa pienessä ruovikossa viihtyneet viiksitimalit, joista on katsauksen yhteydessä oma erillinen juttunsa. Vuoden aikana saatiin ihostella suuria määriä ruostesorsia, jalohaikaroita ja arosuohaukkoja. Muista lajeista yllättivät Pohjois-Savon toiset havainnot mustakaularastaasta ja ruskounilinnusta. Tämän lisäksi lintumaailmaa elävöittivät kolmas pikkukotka, neljäs musta-otsalepinkäinen ja merisirri sekä viides luotokirvinen.

Katsauksen rakenne

Katsaus noudattelee rakenteeltaan aiempien vuosien mallia. Lajikohtaiset kommentit on pyritty pitämään lyhyinä. Jokaisen lajin yhteyteen on kuitenkin pyritty liittämään vähintäänkin lyhyt esiintymistä kuvaava kommentti. Tieteellisen nimen jälkeen on suluissa luku, joka kertoo havaintojen yksilömäärän. Yksittäiset havainnot käsitellään järjestyksessä pvm, paikka, yksilömäärä, mahdolliset sukupuoli- ja ikätarkenteet sekä linnun tila ja havainnoijat. Havainnoijien lukumäärä on rajattu muutamaa poikkeusta lukuun ottamatta neljään ja nimet on kirjoitettu kokonaan. Ensimmäisen tekijän on pyritty laittamaan ensimmäiseksi. Käytetyt lyhenteet ovat standardilyhenteitä.

Katsaus lajeittain

Kyhmyjoutsen *Cygnus olor* (1)

Yksi havainto: 10.–11.4. Kuo Maaninka, Viannankoski 1 ad p (Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen).

Pikkujoutsen *Cygnus columbianus* (11)

Normaali esiintyminen: 1.5. Rau Rastunsuo 1 2kv p nous N (Hannu Kärkkäinen, Jouni Vehviläinen), 29.9. Kaa Niinivaara, Louhilampi 2 ä W-SW (Jukka Laiho), 5.10. Kuo Nilsia, Ahmapuro 1 p (Pertti Hartikainen), 5.10. Kuo Nilsia, Ruukinsalo 1 p (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 7.10. Kuo Puutossalmi 1 m SW (Juha Koponen, Jorma Kelo, Jaakko Kettunen, Asta Lähdesmäki, ym.), 10.10. Kuo Juankoski, Rupsa 1 ad p (Juha Väätäinen), 12.10. Sii Pöljä, Kärängänmäki 1 ad SW (Markku Ukkonen), 15.–16.10. Suo Suontee, Liminka 1 ad p (Pekka Savolainen, Olli Korhonen, Ari Tossavainen), 18.10. Kuo Juankoski, Vuotjärvi 1 p (Juha Väätäinen), 31.10. Sii Vehkamäki 1 ad m SW (Markku Ukkonen).

Lyhytnokkahanhi *Anser brachyrhynchus* (n.10)

Tavanomainen määrä, kaikki keväältä: 11.–12.4. Kuo Maaninka, Hyttälä 1 p (Markku Ukkonen, Tero Pelkonen, Pertti Renvall, Raimo Hämäläinen, Marja Luoma). Perinteiseen aikaan huhti–toukuussa Maaningan Lapinjärvien ympäristössä laidunsi lyhytnokkia 1–4 yksilöä. Runsain kerääntymä 1.5. Kuo Maaninka, Kinnulanlahti, Hakkio 4 p (Markku Ukkonen, Mirja Ukkonen, Leslie Schultz-Suhonen), viimeisin havainto Lapinjärviltä 14.5. Kuo Maaninka, Lapinranta 1 p nous W (Pertti Renvall, Riitta Renvall). Havainnot muualta, 27.–30.4. Suo Jauhoma, Suursuo 1 p (Pekka Savolainen, Hannu Kärkkäinen, Helena Hirvonen, Ari Tossavainen), 3.5. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 1 p (Raimo Hämäläinen), 4.5. Kuo Maaninka, Patajärvi, Patajoki 1 p (Pertti Renvall, Marko Kelo), 6.5. Iis Itikan pellot 1 p (Tarmo Huttunen), 6.5. Son Sauk-

kosuo 1 p (Tarmo Huttunen), 7.–9.5. Kuo Nilsia, Pirttipuro 1 p (Pertti Hartikainen, Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen, Anne Moilanen, Jukka Tuovinen).

Ruostesorsa *Tadorna ferruginea* (9)

Edellisvuoden kaltainen esiintymiskuva kautta Suomen. Pohjois-Savostakin havaintoja jo toisena vuonna peräkkäin. Heinäkuussa havaintoja tehtiin enimmäkseen yhdeksästä yksilöstä, jotka normaaliin tapaan risteilivät Mustin ja Raasion välillä. Kaikki havainnot: 11.7. Sii Raasio 2 p (Markku Ukkonen), 12.7. Sii Raasio 2 lask p nous SE (Juha Koponen, Lauri Havu, Risto Pirkkalainen), 18.–19.7. Sii Raasio 9 p (Hannu Kärkkäinen, ym.), 23.7. Sii Raasio 9 p nous (Seppo Neuvonen).

Mandariinisorsa *Aix galericulata* (2)

Muutaman vuoden tauon jälkeen havaintoja kahdesta yksilöstä. Edellisen kertaan vuonna 2014. Kaikki havainnot: 2.5. Kuo Juankoski, Vuotjärvi 1 k jp p (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen, Pertti Hartikainen, Matti Saarela), 7.5. Kuo Nilsia, Pirttipuro 1 k p (Pertti Hartikainen), 17.5. Kuo Palonurmi, Pölläkkä 1 k p (Juha Hartikainen), 14.6. Lep Konnuksen kanava 1 k vp p, bongattu (Heikki Pentikäinen, Kaj Lång, Pekka Ruotsalainen), 8.8. Lep Konnuskosket 1 k p (Risto Pirkkalainen, Lauri Havu).

Harmaasorsa *Anas strepera* (6)

Viime vuosien tapaan niukahkosti: 7.–25.4. Vrk Ruokojärvi, lintutorni 1 k p (Lauri Havu, Heikki Törrönen), 8.4. Vrk Ruokojärvi, lintutorni 1 kn p (Liisa Tolvanen), 27.4. Lap Linnansalmi, silta 1 kn p (Asta Lähdesmäki, Lassi Lähdesmäki), 21.5. Son Sukeva, Saukkosuo 1 k p (Jouko Pulkka, Kyösti Hujanen), 4.6. Vie Nissilä, Kaatiainen 1 k p (Jarmo Yliluoma).

Allihaahka *Polysticta stelleri* (3)

Edellisvuoden havainnot saivat jatkoa. Yllättäen keväältä: 29.5. Kuo Kallansillat, Tikkalansaari 3 p (2 2kv k + 1 n-puk) (Niklas Åberg, ym.).

Peltopyy *Perdix perdix* (2)

Liekö istutusten jälkimaininkeina: 7.–27.12. Kuo Nilsia, Keskisentie 2 p (Lassi Komppula, Pertti Hartikainen).

Pikku-uikku *Tachybaptus ruficollis* (2)

1.12.2016–3.4.2017 Vrk Ämmäkoski 1 p (Juha Väätäinen, Pertti Hartikainen, ym.), 13.12.– Vrk Ämmäkoski 1 tp p (Heikki Pentikäinen, Pekka Varneslahti, ym.), kyseinen yksilö tavattiin vielä 2018 puolellakin.

Ruostesorsat. ILKKA MARKKANEN

Jalohaikara *Egretta alba* (12)

Edellisvuoden ennätys uusiksi. Realistinen arvio yksilömäärästä, päällekkäisten havaintojen karsimisen jälkeen, on peräti 12 yksilöä. Kaikki havainnot: 7.–8.5. Iis Kihlovirta 1 p (Kai Jäderholm, ym.), 3.–4.6. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 1 p (Marika Häkli), 12.–19.6. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 1 p (Marika Häkli, ym.), 9.–10.8. Kuo Karttula, Kuttaniemi 2 p (Jouko Sarkkinen; valokuva), 9.–13.8. Kuo Maaninka, Tavinsalmi 2 p (Marika Häkli, Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen, Pertti Renvall), 13.8. Kuo Maaninka, Hussolansaari 1 p (Marko Kelo, Eetu Kelo), 16.8. Rau Tyyrinvirta 1 p (Olli Korhonen), 16.–18.8. Kuo Juankoski, Selkälänniemi 3 p (Antti Lammi/työkaveri, Pertti Hartikainen), 22.8. Ves Tiitilänkylä 1 p (valokuva; määr. Kari Soilevaara), 23.8. Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 1 eiip p (Pertti Renvall), 23.8. Kuo Riistavesi, Juhukkala 1 NW (Toni Nevalainen), 26.–27.8. Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 2 p (Kimmo Häkkinen, Kari Hänninen, Kauko Pitkänen), 31.8. Kuo Riistavesi, Kuukka 1 p (Matti Pirskanen), 1.9. Kuo Riistavesi, Laatanaho 1 p (Seppo Sollo), 2.9. Kuo Riistavesi, Keskimmäinen 1 p (Hanna Hippi).

Kattohaikara *Ciconia ciconia* (9)

Tavanomaisesti kaksi havaintoa: 14.–15.5. Kuo Pyöräkkä 8 p (Anne Räsänen, ym.), 12.–13.7. Suo Harjakangas, Metsäpelto 1 p nous N-W (Marika Toivanen, ym.).

Haarahaukka *Milvus migrans* (2)

Hiukan tavanomaista enemmän: 29.4. Kuo Maaninka, Pyssymäki 1 NNW (Markku Ukkonen), 1.5. Kuo Pöksänlampi 1 N (Mikko Pärssinen), 4.5. Kuo Juankoski,

Venäänaho 1 kiert NE (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 5.5. Kuo Maaninka, Patajärvi 1 kiert (Pertti Renvall), 6.5. Kuo Maaninka, Patalahti 1 kiert (Timo Filipoff, Eelis Rissanen, Petri Sallinen), 7.5. Rau Vaajasalmi, Tyyrinvirta 1 (Kari Hänninen, Esko Vesanen, Pekka Savolainen), 9.5. Sii Raasio 1 N (Jarmo Ukkonen), 12.5. Rau Vaajasalmi, Tyyrinvirta 1 kiert (Suoma Virmes, Marjatta Ruutinen), 19.5. Sii Jälä, pellot 1 ad kiert (Ilkka Markkanen), 20.5. Rau Vaajasalmi Tyyrinvirta 1 (Kari Hänninen), 3.8. Kuo Nilsia, Majalahti 1 SE (Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen), 6.8. Lap Lintulahti 1 E (Rauno Leinonen; valokuva määr. Tarmo Huttunen), 14.8. Kuo Litmalahti 1 kv p (Markku Ukkonen).

Arosuohaukka *Circus macrourus* (n.18)

Odotukset ensimmäisen arosuohaukkapesinnän suhteen olivat taas korkealla, sillä edellisvuoden kaltainen ennätysesintyminen jatkui tänäkin vuonna. Pesinnästä ei kuitenkaan tullut ilmoituksia, joten jännitäkäämme taasen tulevaa vuotta. Macroista tehtiin kaikkiaan 37 havaintoa n. 18:sta yksilöstä. Suuri havaintomäärä selitty osin samoilla paikoilla useita päiviä viihtyneistä yksilöistä: 29.4. Kuo Maaninka, Patajärvi, Ukonsuontie 1 +2kv k NNW (Pertti Renvall, Riitta Renvall), 29.4. Iis Sourunsalo 1 +2kv k kiert (Tarmo Huttunen), 30.4. Lap Sulkava, lintutorni 1 ad k NE (Juha Koponen, Riitta Rajala), 1.–7.5. Lap Linnansalmi 1 ad k p (Heikki Saikkonen, ym.), 1.–6.5. Kuo Maaninka, Patajärvi Spää 1 +2kv k kiert (Eelis Rissanen, Juha Väätäinen, ym.), 6.5. Kuo Nilsia, Palonurmi, Pölläkan niitty 2 ad k kiert (Pertti Hartikainen, Juha Väätäinen, Liisa Hartikai-

Pikkukotka.
Kehvo, Siilinjärvi 4.6.2017.
MARKKU UKKONEN

nen, Erkki Voutilainen), 8.5. Lap Karsanlahti, Siikakoski 1 kiert (Anne Moilanen, Jukka Tuovinen), 8.5. Tuu Turulanranta, pellot 1 k SE (Seppo Neuvonen), 10.–31.5. Kuo Nilsia, Palonurmi, Pölläkän niitty 1 k kiert (Pertti Hartikainen, Anne Moilanen, Jukka Tuovinen), 11.5. Kuo Maaninka Honkarannantie 1 ad k SE (Pentti Runko), 13.5. Kuo Nilsia, Pirttipuro 1 k (Pertti Hartikainen), 14.5. Kuo Maaninka, Lapinranta 1 2kv n E,SE (Juha Koponen, Jaakko Kettunen, Ilkka Markkanen), 14.5. Rau Palvalahti 1 k kiert (Risto Pirkkalainen), 14.5. Sii Kasurila 1 ad k SW (Juhani Rissanen), 16.5. Kuo Nilsia, Palonurmi 1 n-puk kiert (Pertti Hartikainen), 31.5. Kuo Nilsia, Palonurmi, Esala 1 k p (Pertti Hartikainen), 1.6. Kuo Nilsia, Palonurmi, Ala-Itälampi 1 ad k kiert (Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen), 25.7. Iis Itikan pellot 1 k kiert (Tarmo Huttunen).

Aro/niittysuohaukka

Circus macrourus/pygarcus (3)

Lajilleen määrittämättömiä sirosuohaukkoja nähtiin kolme yksilöä: 14.5. Kuo Nilsia Palonurmi 1 n-puk (Pertti Hartikainen), 16.5. Kuo Keskimäinen 1 n m (Jaakko Kettunen, Tapio Rytkönen) ja 20.5. Kuo Puutossalmi 1 n kiert (Hannu Kärkkäinen, Niklas Åberg).

Pikkukotka *Aquila pennata* (1)

Pohjois-Savon kolmas havainto, edellinen on vuodelta 2007: 4.6. Sii Kehvo, Kehvonlahti 1 p (Markku Ukkonen).

Kiljukotka *Aquila clanga* (1)

Havaintoja on tullut tasaisesti viime vuosina, nytkin yksi havainto. Kyseessä oli vaaleamman värimuodon lintu: 21.8. Kuo Riistavesi 1 (*fulvenscens*) (Tuula Antikainen).

Liejukana *Gallinula chloropus* (1)

4.5. Sii Siilinjoki, matonpesupaikka 1 p (Antti Kanerva, Siilinlahden koulun oppilaita).

Keräkurmitsa

Charadrius morinellus (26)

Kaksi havaintoa hiukan myöhempään kesäkuun alusta: 3.6. Sii Mikka 8 p (Markku Ukkonen, ym.), 4.6. Sii Koivusaari, Hakapello 18 p (Markku Ukkonen, ym.).

Merisirri *Calidris maritima* (1)

Pohjois-Savon neljäs havainto, edellinen havaittiin vuonna 2004: 27.12. Vrk Ämmäkoski 1 p (Antti Rantanen).

Rantakurvi *Xenus cinereus* (1)

Yksi havainto: 20.5. Kuo Nilsia, Palonurmi, Laurilanniemi 1 p (Pertti Hartikainen).

Lampiviklo *Tringa stagnatilis* (1)

Yksi havainto: 4.6. Sii Raasio, länsiliete 1 jp p reng nous NE-E (Hannu Kärkkäinen).

Heinäkurppa *Gallinago media* (4)

Normaalisti: 11.9. Sii Jälä, pellot 1 p (Markku Ukkonen), 14.9. Sii Aappola, Vironniemi 2 p nous (Markku Ukkonen), 28.9.–2.10. Sii Jälä, pellot 1 p (Ilkka Markkanen, Niklas Åberg, Pertti Renvall, Kari Savolainen).

Merikihu *Stercorarius parasiticus* (4)

Viime vuosina havaittu lähes vuosittain: 20.9. Kuo Puutossalmi, länsipuoli 4 ad va SSW (Markku Ukkonen, Pertti Renvall).

Mustatiira *Chlidonias niger* (1)

Parin vuoden tauon jälkeen: 21.–22.5. Kuo Maaninka Patalahti 1 ad p (Juha Poutanen, Juha Vauhkonen, ym.), sekä oletetusti saman yksilön koukkaus Viannankoskella

22.5. Kuo Maaninka, Viannankoski 1 p (Pertti Renvall, Riitta Renvall).

Räyskä *Hydroprogne caspia* (1)

Tyypillisesti elokuulta: 14.8. Iis Koljonvirta, leirintäalue 1 ad än S (Christer Casagrande).

Lapintiira *Sterna paradisaea* (5)

Hiukan normaalia runsaammin: 21.5. Rau Tyyrinvirta 1 p (Merja Värtö-Niemi), 23.5. Vie Rahajärvi 3 S (Markku Haataja), 27.5. Kuo Maaninka, Hussolansaari 1 p (Pertti Renvall, Riitta Renvall).

Isolokki *Larus hyperboreus* (2)

Kaksi havaintoa: 10.5. Kuo Heinälammrinne 1 p (Pertti Hartikainen, ym.), 25.–29.5. Kuo Nilsia, Palonurmi, Laurilanniemi 1 2kv p (Pertti Hartikainen, ym.).

Turturikyhyhy *Streptopelia turtur* (1)

Parin vuoden tauon jälkeen: 1.10. Suo Nuutila 1 p (Kirsi Nuutinen, Olli Korhonen).

Kehrääjä *Caprimulgus europaeus* (3)

Samalta paikalta, kuin parina aiempanakin vuonna: 24.5. Suo Kapeensalo 1 Än p (Hannu Kärkkäinen, Jouni Vehviläinen), 10.–11.6. Suo Kapeensalo 3 k Än rev (Hannu Kärkkäinen, Jouni Vehviläinen, Antti Vehviläinen).

Kangaskiuru *Lullula arborea* (n.10)

Muutaman vuoden hiljaiselon jälkeen hieunan piristystä Lullula-rintamalla. 6.4. Kuo Silmäsuu (Jarmo Ukkonen), 6.4. Sii Vehkamäki 1 N (Markku Ukkonen), 2.–14.5. Suo Käpylä Pieni Palolampi 1 kn Än p (Ari Tossavainen, Pekka Savolainen, Helena Hirvonen, Hannu Kärkkäinen), 6.5. Vrk Ruokojärvi, lintutorni 1 än (Liisa Tolvanen, Timo Immonen, Heikki Pentikäinen, Hannu Räsänen), 31.5.–6.6. Suo Lintharju, Palolammen sorakuoppa 1 Än p (Ari Tossavainen, Mika-Petri Harju), 14.7. Suo Metsäntutkimuslaitos, Juntintie 1 ad p (Olli Korhonen), 27.8. Suo Metsäntutkimuslaitos 4 p (Pekka Savolainen), 17.9. Suo Metsäntutkimuslaitos, Juntintie 2 p (Olli Korhonen).

Luotokirvinen *Anthus petrosus* (1)

Pohjois-Savon viides havainto ja samalla eka syyshavainto: 11.10. Kuo Puutossalmi, länsipuoli 1 p nous S (Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen, Tapio Rytkönen, Niklas Åberg).

Virtavästäräkki *Motacilla cinerea* (2)

Kaksi havaintoa: 4.6. Rva Pumpulikirkko 1 k p (Juha Koponen, Riitta Rajala), 7.9. Sii

Raasio, koillisliete 1 n-puk p (Mikko Pärsinen).

Sinipyrstö *Tarsiger cyanurus* (3)

Vakioesiintyminen viime vuosien tapaan:
16.5. Kuo Maaninka, Lapinjärvi 1 n-puk p (Elmo Miettinen, Sari Holopainen), 27.5.–16.6. Rva Pumpulikirkko 1 2kv k Än pys-rev p, ensihavainto 27.5. (Harri Hölttä, Tommi Koskela, Mikko Vahteristo, Riitta Valjakka-Koskela, Anna-Maija Hyttinen) ja viimeinen havainto Pumpulikirkon alueelta 16.6. (Ilkka Markkanen, Matti Pirskanen), 29.6. Kuo Nilsia, Tahkomäki 1 2kv k Än p (Markku Ukkonen).

Mustaleppälintu *Phoenicurus ochruros* (2)

Kahden vuoden tauon jälkeen: 21.5. Kuo Itkonniemi, tehdasalue 2 p (1 2kv k p Ä + 1 p) (Niklas Åberg, Matti Pirskanen, Jouko Kitunen).

Sepelrastas *Turdus torquatus* (12)

Hiukan keskimääräistä parempi vuosi:
28.4. Sii Toivalannotko 1 k p (Markku Ukkonen), 30.4. Suo Pappilampelto 1 k ad p (Pekka Savolainen, ym.), 1.5. Kuo Muuruvesi, Alatalo 1 n p (Toni Nevalainen, Niina Laitinen), 5.–6.5. Suo Raatmaa, Pekkala 1 2kv k p (Olli Korhonen, ym.), 8.–13.5. Kuo Nilsia, Palonurmi 1 k p (Pertti Hartikainen, Juha Väätäinen, Asta Hakkarainen-Väätäinen, Liisa Hartikainen), 9.–13.5. Kuo Nilsia, Keyritty 1 k p (Pertti Hartikainen, Seppo Kuosmanen), 10.–11.5. Tuu Kankaalan pellot 1 k p (Seppo Sollo, ym.), 11.5. Kuo Nilsia, Ahmapuro 1 p (Pertti Hartikainen), 12.5. Vrk Savonmäki, Yrjöntie 1 n kiert (Pekka Varneslahti), 15.5. Lap Pitkämäentie 1 k p (Katriina Korhonen, Päivi Lahdenmäki), 15.5. Kuo Tuovilanlahti 1 k p (Joeliina Juslin), sekä ainoana syksyn havaintona 12.11. Kaa Kirkonkylä, Kirkkoharju 1 1kv k p (Seppo Räsänen).

Mustakaularastas *Turdus atrogularis* (1)

Pohjois-Savon toinen havainto lajista, edellinen on peräti vuodelta 1959: 3.–4.4. Rau Maukosvuori, Jyrkkäpuro 1 +2kv k p (Jouko Korhonen, Olli Korhonen, Hannu Kärkkäinen, Esko Vesänen).

Rytikerttunen *Acrocephalus scirpaceus* (1)

Lajin havainnot ovat huvenneet viime vuosina vähiin, edellinen havainto on vuodelta 2015: 25.5. Kei Sammalisranta 1 p (Perttu Puranen)

Taigauunilintu *Phylloscopus inornatus* (4)

Normaali määrä viime vuosiin nähden:
17.9. Vrk Itsenäisyydenpuisto 1 kiert ä (Heikki Pentikäinen), 24.9. Kuo Neulalah-ti, puutarha 1 p (Ilkka Markkanen, Juha

Mustaotsalepinkäinen.
JUKKA TUOVINEN

Koponen, Riitta Rajala), 24.9. Kuo Juankoski, Pisankoski, Likolahti 1 än p (Juha Väätäinen, Pertti Hartikainen), 25.9. Kuo Silmäsuo 1 p (Ilkka Markkanen, Jaakko Kettunen).

Ruskouunilintu *Phylloscopus fuscatus* (1)

Yllättäen jo toinen havainto Pohjois-Savosta, edellinen oli vuodelta 2015: 28.9. Vrk Tyyskänhovin ruovikko 1 än p (Heikki Pentikäinen, Lauri Havu, Jorma Holopainen, Timo Immonen, ym.).

Viiksitimali *Panurus biarmicus* (2)

Kerrassaan upea havainto kuvauksellisesta pariskunnasta suhteellisen pienialaisessa ruovikossa.

26.2.–28.3. Kuo Vasikkasaari 2 (1k 1n) p (Niko Puumalainen, ym.).

Mustaotsalepinkäinen *Lanius minor* (1)

Havaittiin neljättä kertaa Pohjois-Savossa: 31.5.–8.6. Kuo Nilsia, Pirttipuro 1 ad k Än p (Pertti Hartikainen, ym.).

Vuorihemppe *Carduelis flavirostris* (10)

Kolme havaintoa keväältä ja yksi syksyltä:
9.4. Rau Rastunsuo 6 p (Kari Hänninen), 10.4. Rau Rastunsuo, Tervalammin pellot 3 Än p (Hannu Kärkkäinen), 20.4. Kuo Siikaniemi 1 ä m (Niklas Åberg), 19.10. Kuo Rautaniemi, entinen maankaatopaikka 3 (1a) p (Niklas Åberg, Ilkka Markkanen).

Raasion rengastus- vuosi 2017

Markku Ukkonen

Tiltalti.
KARI HÄNNINEN

Raasion useimmista aiemmista rengastuskausista poiketen tarkasteltava rengastusvuosi käynnistyi jo kevätkuukaudella. Ensimmäinen katiskasetti juntattiin pyyntiin 22.5. ja viimeinen kevätpyynti tehtiin 5.6. Tuolle aikavälille kahlaajien katiskapyyntipäiviä kertyi kaikkiaan 13 (touko 9, kesä 4). Verkkoja roikotettiin vain kahtena päivänä.

Syyskauden katiskapyyntejä oli yhteensä 43 päivänä (heinä 14, elo 21, syys 5, loka 3) aikavälillä 13.7–21.10. ja vastaavasti verkkoja viriteltiin pyyntiin 30 päivänä (heinä 8, elo 11, syys 7, loka 4) ajalla 15.7–24.10. Kaikkiaan syyspyyntipäiviä kertyi 48. Entiseen tapaan asemalla yövyttäessä katiskapyyntiä oli läpi vuorokauden ja verkkopyynti keskeytettiin auringon laskun ja aamuvanhaen väliseksi ajaksi. Länsilietteellä katiskoita oli pyynnissä yleensä koko katiska-arsenaali, 15 katiskaa. Verkkolinjat olivat rannan pensaikko- ja ruoikkovyöhykkeessä sekä lietealueen metsänreunoissa. Verkkopyyntipäivinä – heinäkuuta lukuun ottamatta – pyrittiin pitämään pyynnissä 5 vakioverkkolinjaa

(yhteensä 55 verkkometriä) ja vaihteleva määrä lisäverkkoja. Kaikkiaan pyynnissä olevien verkkojen määrä ja siten verkkopyynnin tehokkuus kuitenkin vaihteli pyyntipäivien välillä enemmän kuin aiempina rengastuskausina. Heinäkuun pyynneissä verkkoja oli pyyntipäivittäin 21–33 verkkometriä, elokuussa vastaavasti 21–123 verkkometriä ja syys-lokakuussa 42–120 verkkometriä. Joten katiskapyyntiurakointia oli hieman enemmän kuin monina aiempina lähivuosina ja verkkometrimääräisesti mitattuna verkkopyyntiä selvästi enemmän kuin koskaan aiemmin Raasiossa.

Raasion altaan vedenpinta pysytteli läpi vuoden keskimääräistä alempana. Niinpä tarkasteltavanakin vuotena hehtaarien laajuinen koillisliete imaisi lepäileviä kahlaajia tehokkaasti puoleensa, vaikka heinittyikin kauttaaltaan syksyyn mennessä. Erityisesti koillislietteen läpi virtaava matala vesiuoma jumitti kahlaajat äärelleen ja länsiliete kahlaajakatiskoineen jäi kahlaajien silmissä aivan statistiksi, vaikka liete lanattiin laajalti kasvittomaksi edellisenä syksy-

nä. Kahlaajamagneetiksi kuviteltu lanausliete ei osoittautunutkaan kuvitellun kaltaiseksi. Niinpä kahlaajapyyynneissä ei pystynyt välttymään turhautuneisuuden tuntemuksilta, kun kahlaajat mesoivat koillislietteellä pyyntilieteen huokuessa tyhjiyttään. Myös västäräkit priorisoivat koillislietteen selkeästi parhaaksi ruokailumestakseen. Sentään kevätkuukaudella ja heinä-elokuun vaihteeseen osuneen liromuuton aikana kahlaajia piipahteli myös länsilietteellä katiskoiden äärellä ja katiskoihin päätyen. Kahlaajapyyntiin nollapäiviä (ei yhtään kahlaajarengastusta tai -kontrollia) kertyi kaikkiaan peräti 17 (191 pyyntituntia)! Parhaana päivänä katiskoista kerättiin 40 kahlaajaa. Ajoittaisista altaan kahlaajaruuhkapaivista huolimatta tyhjistä ei voinut nyhjäistä, kun kahlurit häärilivät itsepintaisesti ”väärällä” rannalla. Länsilietteen rantakasvillisuus pidettiin kurissa ja matalana niittämällä ja ruohonleikkurikäsitteilyllä.

Edellisen vuoden tavoin myös nyt vesilinnut olivat hyvin vähissä Raasiossa. Vain taveja tavattiin jonkin verran, mutta menneiden kesien ja syksyjen satojen lintujen vesiaismäärästä sai nytkin vain uneksia. Ehkä altaan pohjaeliöstössä ja muussakin selkärangattomassa eliöstössä on tapahtunut muutoksia mahdollisesti alhaisen vedenpinnantason seurauksena. Toisaalta maailmalta on raportoitu myös yleisemmästäkin hyönteiskadosta. Mahdollinen ravinnon väheneminen voi ilmentyä myös altaalla lepäilevien kahlaajien, ja ehkäpä myös altaalla viihtyvien varpuslintujen määrissä.

Aktiivinen rengastuspyyntitirustus ei realisoitunut rengastusmäärissä. Vuonna 2017 Raasiossa rengastettiin yhteensä 1240 lintua (v. 2013–16 vastaavasti 1265 r, 1347 r, 1017 r ja 1222 r), joista kevätkuukaudella rengastettiin 103 lintua. Linturyhmittäin rengastusjakauma oli seuraava: kahlaajat 385 r (v. 2013–16 vastaavasti 383 r,

Jänkäsirriäinen.
MARKKU UKKONEN

laji	v. 2017	v. 1987–2017	laji	v. 2017	v. 1987–2017	laji	v. 2017	v. 1987–2017
pikkutylili	7	884	metsäviklo	1	167	mustapääkerttu	1	
tylli	23	607	liro	217	5247	lehtokerttu	12	
kapustarinta	-	17	rantakurvi	-	5	hernekerttu	36	
tundrakurmitsa	-	11	rantasipi	22	1290	pensaskerttu	1	
töyhtöhyppä	-	61	karikukko	-	2	idänuunilintu	1	
isosirri	-	5	vesipääsky	4	46	tiltalti	85	
pulmussirri	-	6	tuulihaukka	1		pajulintu	179	
pikkusirri	3	2691	tavi	9		hippiäinen	11	
lapinsirri	37	1197	käpytikka	1		harmaasieppo	1	
palsasirri	-	1	pikkutikka	2		kirjosieppo	6	
kuovisirri	-	319	törmäpääsky	55		pyrstötiainen	2	
suosirri	24	2472	metsäkirvinen	4		hömötiainen	13	
jänkäsirriäinen	13	87	niittykirvinen	16		sinitäinen	99	
suokukko	9	1444	västaräkki	25		talitiainen	60	
jänkäkurppa	1	79	peukaloinen	1		puukiipijä	3	
taivaanvuohi	5	338	rautiainen	23		peippo	46	
heinäkurppa	-	1	punarinta	63		järripeippo	16	
lehtokurppa	-	5	sinirinta	6		vihervarpunen	4	
kuovi	-	5	leppälintu	10		urpiainen	7	
pikkukuovi	-	1	mustarastas	4		urpiainen (cabaret)	2	
mustaviklo	-	86	räkättirastas	2		keltasirkku	7	
punajalkaviklo	5	83	laulurastas	5		pohjansirkku	1	
lampiviklo	1	2	punakylkirastas	8		pajusirkku	25	
valkoviklo	13	611	ruokokerttunen	2		yhteensä	1240	17770

Taulukko 1. Raasion rengastukset v. 2017 ja kahlaajarengastukset v. 1987–2017

406 r, 267 r ja 309 r), vesilinnut (= tavi) 9 r ja muut lajit 846 r (ks. taulukko 1). Luku-
renkaita laitettiin kolmelle tyllille. Raasios-
sa v. 1987–2017 rengastettujen lintujen
summa on nyt 32590 r, joista kahlaajia
17770 r.

Ylivuorokautisia kontrolleja kertyi yh-
teensä 126 linnusta. Erikoisimpia kontrol-
leja oli Tillasen Anun Inarissa 25.6.2016
rengastama tylliintuvikko, jonka hän itse
kontrolloi 29.5. Raasiossa, sekä 31.5. kont-
rolloitu lapinsirri, joka oli rengastettu
17.5.2016 Valko-Venäjällä. Muut kontrollit
koskivat Raasiossa v. 2017 tai aiempina
vuosina rengastettuja varpuslintuja.

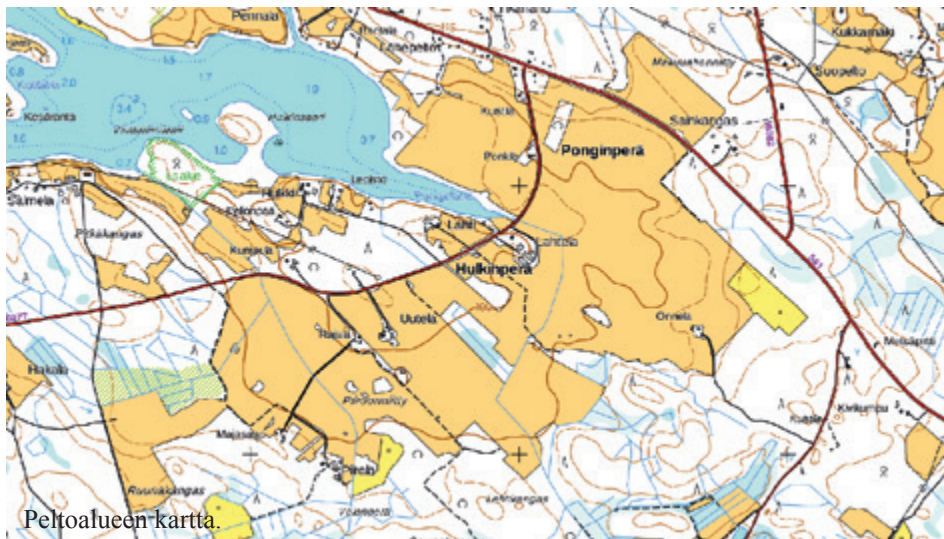
Kuten todettua rengastuspyyntiin satsat-
tiin tänäkin vuonna hyvällä aktiivisuudella,
joskaan esimerkiksi 1990-luvun eräiden
vuosien ääriponnistuksiin ei yletty nyt-
kään. Katiskasaalis jäi pyyntiaktiivisuuteen
nähdessä – ja edellä mainituista kahlaajien
ruokailupaikkamieltyksistä johtuen –
perin vaisuksi. Pikkutyllejä ja tylläjä ajau-
tui katiskoihin viimeisimpien edelliskausi-
en tahtiin ja sirrejä saatiin kevätpyyntien
johdosta hieman viime vuosia enemmän
renkasiin. Aiemmin jänkäsirriäisiä on saa-
tu renkasiin enemmän vain yhtenä vuote-
na (v. 1993 62 r). Suokukon ja kurppien
rengastusmäärät jäivät katiskoiden ma-
kuuttamistunteihin nähden todella mitättö-

miksi. Liro oli tänäkin vuonna rengastetu-
in kahlaaja ja ylsi rengastusmäärässä 2000-
luvun keskiarvon paremmalle puolelle. Li-
roista 85 % saatiin renkasiin yhden viikon
aikana heinä-elokuun vaihteessa. Muiden
viklolajien osalta rengastusmäärät jäivät
alakanttiin. Raasion toinen lampivikloren-
gastus ja neljä vesipääskyrengastusta olivat
mukavia bonuksia. Poikkeuksellista katis-
kasaaliissa oli västaräkkien kato (vain 23
katiskarengastusta). Väiskejä altaalla oles-
keli parhaimpina päivinä yli sadan linnun
laumana, mutta jostakin syystä pitkäpyrstöt
karttelivat silmiinpistävän tiukasti katiska-
lietteen rantoja. Keltavästaräkin osalta teh-
ttiin Raasion rengastushistoriaa – ensim-
mäinen vuosi ilman lajin rengastuksia, niin
vähin on laji jo käynyt!

Vesilintuja ei ollut juurikaan tarjolla ja
tavirengastuksetkin jäivät vähiin (9 r).
Verkkosaaliissa oli aistittavissa viileän
kesän ja monien varpuslintujen ilmeisen
huonon pesimätuloksen vaikutus. Rengas-
tetuimman verkkolajin, pajulinnun rengas-
tusmäärä jäi verkkomäärän lisäyksestä
huolimatta alle 200 rengastuksen. Lähilaji
tiltaltin osalta syksyn rengastussumma sen
sijaan oli paras altaan verkotushistoriassa.
Liekö tiltalttiporukkaa muuttanut esimer-
kiksi enemmän idänkantilta, jossa pesimä-
kausi on saattanut olla mm. säiden osalta

suotuisampi. Punarinnan, rautiaisen ja
kerttujen rengastus- ja kontrollimäärät ei-
vät kasvaneet edellisvuosiin nähden pyyn-
tiaktiivisuuden lisääntymisen suhteessa.
Samoin tiaisten rengastusmäärien olisi
olettanut suuremmiksi verkkomäärän sel-
vän lisäyksen seurauksena. Törmäpääskyn
rengastukset saatiin teemapyyntineillä länsi-
lietteen pesätörmältä. Ruokokerttuset tun-
tuvat lähes hävinneen altaan loppukesän
linnustosta (vain 2 r) ja myös pajusirkun
alho näyttää jatkuvan, kun verrataan tar-
kasteluvuoden rengastusmäärää (vain 25 r)
edellisvuosien vastaavaan ja samalla muis-
taen tämän vuotisen suuremman verkko-
määrän. Jatkossa onkin syytä vertailla eri
vuosien laji-indeksejä, jotka on saatu las-
kemalla lajin rengastusmäärä suhteutettuna
pyynnin verkkometreihin tai tarkemmin
verkkometritunteihin. Raasion uusiksi ren-
gastuslajeiksi saatiin käpy- ja pikkutikka.
Myös tuulihaukka, idänuunilintu, musta-
pääkerttu, pohjansirkku, kuusi sinirintaa ja
kaksi ruskourpiaista olivat verkkorengas-
tuksen piristyskiä.

*Raasion rengastuksista vastasivat Jussi
Aalto, Hannu Kärkkäinen, Klaus Salo, Anu
Tillanen ja Markku Ukkonen. Marjatta
Seppänen ahkeroi tänäkin vuonna Anun
rengastusapulaisena.*

Kiuruveden Ponginperä

Jarmo Yliluoma

Ponginperän peltoaukeama sijaitsee Kiuruveden keskustasta kaakkoon, Pielavedentien varressa. Matkaa kaupungista kertyy n. 8 km. Paikalla on laaja, hiukan kumpuileva peltoaukeama, jonka maantie nro 561 halkoo osaksi kahtia. Peltorajoittuu loivarantaan lännessä Hautajärven Ponginlahteen. Järvi on kooltaan yli 200 ha. Vesi on tummaa, humuspitoista ja laadultaan välttävä tai tyydyttävä. Järvi on säännöstelty; sen vedenpinta laskettiin vuonna 1937. Tämä tuo oman lisänsä alueen linnustoon.

Idässä ja pohjoisessa on eri-ikäistä metsää. Etelään alue jatkuu hienona maaseutumaaisena kulttuurimaisemana. Peltoalueen koko on n. 190 ha, mikäli siihen lasketaan eteläisin peltoalue, Hukinperä. Alue kuuluu maisemallisesti Pohjois-Savon järvisuuhun. Pysyvämpää asutusta siellä on ollut jo 1500-luvulta lähtien.

Peltoaukeama on erityisen tärkeä linnuille muutonaikaisena levähdys- ja ruokailupaikana niin keväisin kuin syksyisin.

Etenkin syksyllä pelloilla tavataan runsaasti laulujoutsenia ja hanhia. Parhaina muuttoaikoina siellä on tavattu ruokailemasta 772 laulujoutsenta. Hanhien muuttoreitti kulkee peltojen kautta, esim. vuosina 2014 ja 2017 lintuja havaittiin useita tuhansia muuttamassa alueen yli. Joka syksy niitä jää myös tankkaamaan peltoaukeamalle.

Myös peipot ja järripeipot kokoontuvat isoiksi parviksi syömään. Suurimmat keltasirkuparvet ovat olleet n. 200. Haarapääskyjä tapaa pelloilla alkusyksystä muutaman sadan linnun parvina tankkaamassa hyönteisiä ennen rasittavaa muuttoa etelään. Paikalliset naakat ovat myös oppineet hyödyntämään pellon antimia; esim. syksyllä 2017 alueella havaittiin 1500 lintua.

Keväällä peltoaukeamalla on kuultu tai nähty seuraavia pölyjä: helmipöllö, huuhkaja, viirupöllö, varpuspöllö, sarvi- ja suopöllö. Pulmuset ovat jokakeväisiä vieraita. Kahlaajat kokoontuvat tulvavesilampareisiin ja etenkin Ponginlahden rantaan. Vesi nousee Hautajärvestä esteettä pellolle, jolloin alueelta on helppo havaita mm. kapustarintoja, suokukkoja, kuoveja ja useita satoja lokkeja. Keväisin myös rastaat viihtyvät märillä pelloilla. Suohaukat ovat yleinen näky peltojen päällä saalista etsimässä.

Haminalahden veljekset ja linnut

Aarne Hagman

Kävin Ateneumissa katsomassa näyttelyn ”Veljekset von Wright”. Se on nähtävissä Kuopion taidemuseossa 24.3.–2.9.2018. Tämä juttu on syntynyt sen innoittamana.

Tässä kerron veljeksistä lintutaiteilijoina ja tutkijoina. Paljonkin heidän elämänsä tästäkin puolesta jää käsittelemättä, ja muun taiteellisen tuotannon ohitan kokonaan, mutta toivottavasti saat tästä virikkeitä heidän elämänuransa ja tuotantonsa tarkempaan tutkimiseen.

Ferdinandin taistelevat metsot ja huuhkajat

Ferdinand von Wrightin maalaus ”Taistelevat metsot” on saavuttanut ikonisen aseman ja on yksi kansallisen taiteen avainteoksia. Onhan se erilaisina kopioina ja versioina levinnyt kaikkialle Suomeen ja vaikka minkämoiseen käyttöön.

Ferdinand maalasi tämän taulun vuonna 1886 kotonaan Haminalahden kartanossa. Alueella retkeilevät voivat arvailla, löytyykö maalauksen kaltainen maisema jostain ja missä on paikkoja, joissa kyseinen kohaus on mahdollinen.

Ferdinand oli veljeksistä nuorin ja asui pääosan elämästään naimattomana Haminalahdessa. Vuosina 1837–1844 ja 1860–1852 hän oleskeli Wilhelm-veljensä luona Ruotsissa ja avusti tätä tieteellisissä kuvitustöissä sekä opiskeli Tukholman taideakatemiassa.

Hänen varhaistuotantonsa Suomessa 1840-luvulla käsitti lintumaalauksia, muotokuvia, asetelmia, maisemia sekä kansanelämää. Toisella kaudellaan Ruotsissa Bohusin läänissä Orustin saarella, maan länsirannikolla, hän perehtyi maisemamaalaukseen, ja palattuaan Suomeen maalasi mm. teoksen ”Näköala Haminalahdelta”.

Vuonna 1858 Ferdinand lähti opintomatkalle Dresdeniin ja keskittyi sieltä palattuaan lintumaalaukseen.

Näistä suurista lintumaalauksista otan tässä metsojen ohella esille teokset ”Huuhkaja iskee jänikseen” ja ”Huuhkaja hyökkää jäniksen kimppuun”: edellinen on Ateneumissa ja jälkimmäinen Lahden taidemuseossa. Molemmat on tehty vuonna 1860 ja ilman lähempää tarkastelua ne näyttävät täysin identtisiltä. Taiteen tutkijat

ovat analysoineet niiden pohjakangasta sekä käytettyjä värejä nykytekniikan keinoin ja eroja niissä on löytynyt. Taulujen katsojalle nämä erot eivät näy ja teoksia pitää tutkia vertaillen todella tarkkaan, jotta pienet erot maalatuissa varvuissa, heinissä ja kallion muodoissa löytyvät. Huuhkajista en eroja löytänyt, mikä sinänsä on hämmästyttävää.

Lintututkimus ja linnut malleina

Molemmissa näissä maalauksissa ja muisakin Ferdinandin lintukuvissa hämmästyttää niiden täydellinen luonnonmukaisuus, värit ja tarkkuus pieniä höyheniä myöten.

Tämä edellyttää kuvattavien lintujen erinomaista tuntemusta. Veljekset olivat jo nuorena todella aktiivisia kotiseutunsa lintujen seuraajia, oppivat tunnistamaan mit-tavan määrän uusia lajeja ja tekivät havainnoistaan muistiinpanoja. He mm. kirjäsivat päiväkirjoihinsa lintujen keväisiä saapumisaikoja ja julkaisivat niistä tiedonantoja eri paikkakunnilta: Magnus ja Ferdinand Haminalahden lisäksi mm. Turusta ja Helsingistä, Julius mm. Rautalammit ja Lappeenrannan seudulta.

Veljekset aloittivat Suomen paikallista faunojen laatimisen. Magnus julkaisi 1848 artikkelin ”Helsingin seudun linnusto”. Julius julkaisi katsauksen 1857 Kuopion seudun linnustosta ja Wilhelm Ruotsin Bohus-läänin saariston linnustosta.

Veljekset olivat omana aikanaan Suomen lintutieteen, ornitologian, uran-uurtajia.

Heillä ei ollut käytössään kaukoputkia tai kameraa pitkine putkineen. Niinpä ainoa keino lintujen käyttämiseen malleina, niiden tarkempaan tutkimiseen ja joskus myös lajin määrittämiseen oli kuolleiden lintujen käyttäminen: käytännössä siis ampu-minen tai täytettyjen lintujen käyttö. Veljeksistä Wilhelm lienee ollut suorastaan mestariampuja. Eräs tarina kertoo, että hän – luoteja säästääkseen – pystyi pudottamaan kaksi sorsaa yhdellä laukauksella.

Ammuttuja lintuja veljekset käyttivät maalausten ja piirrosten malleina mahdollisimman tuoreina. He nimittäin olivat ha-

Aarne Hagman 2017; Taistelevat metsot; Lyijykynäpiirros mallina valokuva Ferdinand von Wrightin taulusta

Ferdinand von Wright; Huuhkaja hyökkää jäniksen kimppuun 1860; Lahden taidemuseo; Valokuva: Aarne Hagman; Ateneumin näyttelyssä 25.11.2017

vainneet, että nokan ja jalkojen väri muuttuu kuoleman jälkeen varsin äkkiä.

Veljekset tutkivat maalauksiaan varten Helsingin, Tukholman ja Pietarin luonnontieteellisten museoiden lintukokoelmia. He myös ostivat täytettyjä lintuja mm. sata-mista.

Ammutut tai muuten hankitut linnut mitattiin huolellisesti, niistä tehtiin tarkkoja väripiirroksia ja niitä myös täytettiin. Magnus teki muiden tieteellisten kuvitustöiden lisäksi myös piirroksia lintujen anatomia tieteellisiin julkaisuihin. Veljekset tutkivat erityisesti vesi- ja kanalintujen sekä lokiin höyhenpukujen vaihtelua eri elinvaiheissa. Tätä varten he kasvattivat vesilintujen poikasia. Haminalahden kartanossa oli myös kyyhkyslakka.

Veljesten ja etenkin Wilhelmin säntillisuus ammuttujen lintujen määrittämisessä kävi ilmi hänen ollessaan Ruotsissa. Nimitettiin 1800-luvun johtavien eläintieteilijöiden mielestä Pohjolassa eli merikotka ja isomerikotka. Wilhelm osoitti, että isomerikotka on nuoruuspukuinen merikotka. Hän todisti asian mittaamalla ja tutkimalla huolellisesti Ruotsin Bohus-läänissä ampu-mansa merikotkat.

Tarkka dokumentointi sai konkreettisen muodon Magnus von Wrightin tieteellises-sä teoksessa ”Suomen linnut, pääasiallises-ti pukujensa mukaan kuvattuina” (1859). Sen toinen nide ilmestyi 1873 varustettuna lisäotsikolla ”Johan Axel Palménin tekijän

kuoleman jälkeen toimittamana ja erityi-sesti lajien levinneisyyttä silmällä pitäen”.

Magnus von Wright konservattorina ja lintukokoelmien kartuttajana

Magnus täytti lintuja jo nuorena kotonaan Haminalahdessa. Hän jatkoi tämän alan opiskelua ylioppilasvuosinaan Turussa 1820-luvun alussa ja sen jälkeen Tukholmassa ja sen ympäristössä.

Hän asettui asumaan pysyvästi Helsinkiin vuonna 1831. Hän kävi senkin jälkeen Tukholman luonnontieteellisessä museossa (Naturhistoriska Riksmuseet) ja Pietarissa pe-rehtymässä uusimpiin lintujen ja nisäkkäiden konservointi- ja täyttämistekniikoihin.

Ammuttujen lintujen värien ja ulkonäön sekä näiden muuttumisen tarkasta dokumentoinnista ja mittaustuloksista oli konservoinnissa Magnukselle suurta hyötyä, kun hän halusi täyttää linnut mahdollisimman oikean näköisiksi. Lintujen tarkkailu luonnossa ja esteettinen silmä taas auttoivat lintujen asennon ja asettelun toteuttamisessa mahdollisimman luonnollisesti ja lajille ominaisesti.

Luonnontieteellisen keskusmuseon ko-koelmissa on ainakin 239 Magnus von Wrightin täyttämää kotimaista lintua. Niitä saattaa olla enemmänkin. On vielä tarkem-min selvittämättä, kuinka moni ulkomaisis-ta linnuista on Magnuksen täyttämä. Se tiedetään, että kotimaisista linnuista aina-

kin 17 on Ferdinandin konservoimia ja Wilhelmin ja Juliuksen täyttämiä on molemmilta yksi lintu.

Svenska foglar

Ruotsalaisen kreivin ja ornitologin Nils Bonden aloitteesta ja kustannuksella Magnus ryhtyi vuonna 1828 valmistamaan suurta kuvateosta ”Svenska Foglar”. Tämä on sen alkuperäinen kirjoitusasu. Sen pi-tempi nimi on ”Svenska fåglar efter natu-ren och på sten ritade af M. och W. von Wright”. Teoksen tekemisessä häntä avusti nuorempi veli Wilhelm. Se ilmestyi vihko-sina ja siinä on 182 väritettyä kivipiirrosta eli litografiaa. Linnut on niissä kuvattu tie-teellisen tarkasti ja erittäin yksityiskohtai-sesti.

Lintujen ryhmittely ei teoksessa noudata nykyistä tieteellistä taksonomiaa, vaan pe-rusteena on käytetty mm. nokan muotoa. Lintujen tieteelliset (laji-)nimet ovat usei-den lintujen kohdalla erilaisia kuin nykyi-sin kuten myös näistä esimerkkikuvista huomaat.

Olen oheen valikoinut muutamia kuvia teoksen eri vihkoista.

- Nettilähteet löytyvät Google Drivestä: <http://bit.ly/2EUuWeJ>
- Kirjallinen lähde: Veljekset von Wright; Taide, tiede ja elämä; Toim. Erkki Ant-tonen ja Anne-Maria Pennanen; Kansal-lisgalleria, Ateneum

Nuolihaukka; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Laulurastas; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Niittykirvinen; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Tylli; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Kaakkuri (nuori)i; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Tundrahanhi; Svenska fåglar efter naturen och på sten ritade af M. och W. von Wright; (1828); Kuvakaappaus teoksesta; Public Domain CCO

Lumen kiikarointia

Piia Ratava

Varpushaukka.
ILKKA MARKKANEN

”Millon me tarvitaan näitä kiikareita?”
”Joko mennään kiikaroimaan?” kuului useita kertoja, kun lintuyhdistys vieraili Länsi-Puijon päiväkodin yhteydessä toimivassa metsäeskeri Kotalassa, pihabongausviikolla tammikuun lopulla. Aluksi nimittäin opeteltiin tavallisimpien talvilintujen nimiä kuvakorttien ja leikkien avulla, mutta innokkaimmat, omat kiikarit mukaan ottaneet, olisivat lähteneet tiirailemaan saman tien. Vierailu ei ollut ensimmäinen laatuaan, sillä Kuikka ja Klyy ovat käyneet Metsäeskarissa aiemminkin, mm. pönttöjä tekemässä.

Kotalassa on liki kaksikymmentä innokasta pientä ulkoilijaa, jotka olivat opettelu- ja muistileikeissä reippaina mukana. Lapset kertoivat nähneensä lähipuissa puukiipijänkin perustinttien lisäksi ja korpit kuulemma raakkuvat useinkin metsän yllä. Kodan lähistöllä on myös ruokintapaikka, johon Kuikka sponsoroi evästä. Välillä tuuli pudotteli puista pakkaslunta meidän niskaamme, joten kiikarit saatiin hyvin lumettua jo ennen h-hetkeä.

Leikkien jälkeen puolet porukasta lähti kiikaripuuhiin ja puolet jäi vielä muistelemaan lintujen nimiä. Muutama sini- ja tali-tiainen tulikin lähipuihin keikkumaan ja onneksi näimme ne kiikarointivuoroa odotellessa hyvin ilman apuvälineitäkin. Jostain syystä välillä linnut ja kaveritkin tuntuivat olevan kiikareilla katsottuna kovin

JARNO RUUSKANEN

kaukana, ja pitkän tunnelin päässä... Kiikareilla osa löysi myös tuttuja kasvoja päiväkodin pihalta puuhailemasta – linnut nimittäin lähtivät ohi ajaneen aura-auton jälkeen muihin maisemiin, joten hyvä, että oli jotain muitakin liikkuvia kohteita, mihin harjoitella tarkentamista.

Lopuksi leikittiin ravintoketjuhippaa, jossa suosituin rooli oli tietenkin varpushaukka. Kiitokseksi reippaasta osallistumisesta eskarilaiset saivat Kuikan huivit ulkoilullisia päiviä lämmittämään.

Alkuvuonna 2018 Kuikka teki pikkuvierailuja myös Klyy:n sponsoroimiin luontokerhoihin Pyörölle ja Särkiniemeen. Leikeissä petolinnut ja pikkutirpat esittäytyivät sulassa sovussa toisilleen, ja tavallisia lintujen ääniä opeteltiin myös. Lintukorttien avulla muistipeliä pelatessa todettiin taas kuinka hyvämuistisia lapset ovat – täytynee laminoida lisää kortteja.

Taestot ja talvipinnaralli

Keväällä kävimme perinteisen **Taeston** Tornien Taiston yhteydessä 6.5.2017. Mukana oli 11 joukkuetta. Lintutorneissa eri puolilla Pohjois-Savoa vieraili 68 henkilöä.

Keväisen kisan aikana nähtiin mm. muuttohaukka Riistavedellä, arosuohaukka Maaningalla ja Nilsissä, haarahaukka Rautalammilla. Kisan voitto meni tällä kertaa Riistavedellä kisanneelle joukkueelle.

	Tulos
1 Kuopio Riistavesi, Keskimmäinen: Marko Kelo, Riitta Renvall, Pertti Renvall	81
2 Maaninka Patalahti länsitorni: Timo Filipoff, Eelis Rissanen, Petri Sallinen	80
3 Varkaus Ruokojärvi: Timo Immonen, Heikki Pentikäinen, Hannu Räsänen, Liisa Tolvanen	79
3 Rautalampi Vaajasalmi, Tyyrinvirta torni: Esko Vesanen, Risto Kannisto	79
5 Lapinlahti Linnasalmi torni: Juha Koponen, Asta Lähdesmäki Lassi Lähdesmäki	75
6 Maaninka Patalahti itätorni: Ilkka Markkanen, Jaakko Kettunen, Matti Pirskanen, Patrick Hublin, Jyrki Uotila	73
7 Rautalampi Heintaival: Tarja Jetsonen, Olavi Jetsonen, Veijo Pakarinen, Tanja Huuskonen, Sirpa Roponen	67
8 Nilsä Palonurmi Kannas: Pertti Hartikainen, Juha Väättäin	66
9 Suonenjoki, Jauholahti Joukkoväentö: Helena Hirvonen, Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen, Ari Tossavainen	65
10 Raasion lintutorni: Juhani Rissanen, Marko Hartikainen, Markku Ukkonen	63
10 Iisalmi, Iso-Lappi: Jouko Pulkka, Kyösti Hujanen, Jarmo Yliluoma	63
10 Iisalmi, Keskimmäinen: Aaro Väänänen, Kari Bovellan, Kai Jäderholm, Anna-Maija Toppinen	63
13 Kaavi Luikonniemi Kuminlahti: Eini Räsänen, Pertti Räsänen	52
14 Tervo Mäkien Tallarit: Tuula Vanamo, Virpi Vanamo	34

Metsähänhia. KAARINA HEISKANEN

Syksyllä kisasimme historian ensimmäisen **SyysTaeston**. Tapahutumaan osallistui 10 joukkuetta 27 kisailijan voimin. Vaikka ajankohta oli aika myöhäinen (7.10.) saatiin hyviä havaintoja ja kisa oli tasainen. Kokemukset kisasta olivat varsin myönteiset – toivotaan tästä syntyvän uusi vuosittainen tapahtuma.

	Tulos
1 Varkaus, Lehtoniemi: Varkauden luonnonystävät Timo Immonen, Heikki Pentikäinen, Liisa Tolvanen, Pekka Ruotsalainen, Kai Long	41
2 Kuopio Puutossalmi: Aallonmurtaja Riitta Rajala, Juha Koponen, Ilkka Markkanen, Jaakko Kettunen, Jarmo Ukkonen	38
3 Riistavesi, Keskimmäinen: Great Tit Watchers Timo Filipoff, Eelis Rissanen, Petri Sallinen	37
4 Siilinjärvi Siltasalmi: Ruokoukko Markku Ukkonen, Kalle Ruokolainen	34
5 Kuopio Palonurmi Pertti Hartikainen, Juha Väättäin	34
6 Siilinjärvi, Vehkamäki: Melaniitta Fuscaa Pertti Renvall, Marko Kelo	33
7 Suonenjoki, Jauholahti: Joukkoväentö minimum Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen, Ari Tossavainen	32
8 Kuopio, Haminalahti: Verkonkokijat Eeva ja Jyrki Uotila	32
9 Kaavi, Kuminlahti Eini ja Pertti Räsänen	29
10 Tervo pihamaa: Toiveikkaat Tuula Vanamo, Virpi Vanamo	22

Talvipinnaralli pidettiin 2.12.2017 ja kisaan osallistui 11 joukkuetta, ekosarjassa 6 joukkuetta ja 11 kisaajaa ja perussarjassa 5 joukkuetta 15 kisaajan voimin. Kisassa havaittiin 54 lajia.

EKOSARJA	Tulos
Siilin Salama: Markku Ukkonen ja Kalle Ruokolainen	31
Yksinyrittäjä: Jarkko Koskela	27
Melanitta fuscaa: Marko Kelo ja Pertti Renvall	24
Tuusniemen Tumpelot: Juhani Rissanen ja Seppo Neuvonen	20
Toiveikkaat: Tuula Vanamo ja Virpi Vanamo	14
Maatiaisat: Liisa Tolvanen ja Hannu Rahikainen	11

PERUSSARJA	
Eno-Elmeri, Ransu ja Riku: Pertti Hartikainen, Eelis Rissanen, Juha Väättäin	39
Papat ja poika: Timo Immonen, Allan Nyssönen, Heikki Pentikäinen	34
Erä-Jormat: Timo Filipoff, Harri Hölttä, Juha Koponen ja Lassi Lähdesmäki	34
Naisenergiatta: Hannu Kärkkäinen, Pekka Savolainen, Ari Tossavainen	32
Lumessa kahlaajat: Seija ja Kimmo Laitinen	26

Yksi kesäinen lintupäivä

Markku Ukkonen

”Ihan hullun hommaa”. Erään lintulaskijakonkarin tokaisu häivähtää mieleeni autoa startatessani. Diginäytössä 01.20 ja 10.6. Auringon nousuun on aikaa reilu puolitoista tuntia ja määränpäini vielä kaukana. Ei tosiaan niitä järkevimpiä liikkeellelähdon vuorokausiajankohtia. Hirvien ja muiden hämäreliikkujen kuvittelu pitää hyvin heireillä. Ensimmäinen välipysähdys kartan nimistön mukaan Lohilahdessa. Yölaulajia ei kuulu. Seuraava välipysähdys Väättä-länkylällä; nykyinen Kuopio ulottaa alue-lonkeroitaan tännekin. Rääkän narsutus kuuluu tienlaidan pellolta. Viereinen Velli-järvi muistuttaa toukokuusta 1978, jolloin lampareen rannalla tuli nukuttua yksi kylmä telttayö vesilintulaskentojen lomassa. Kylmän muistan hyvin.

Yöllisessä Rautavaarassa huokuu muuttotappiokunnan olemus. Kirkonkyläkin ohittuu ilman ihmishavaintoa. Koukkaisu monumenttisen Talvivaaran suuntaan, mutta jo kauan ennen sitä ratin vääntöä oikealle. Kolme kilometriä kivien ja vanhan metsä-autotien päälle kaartuvien pajujen väistelyä ja sitten perillä kääntöpaikalla. Ulkona odottaa puolipilvinen taivas, +5 asteen aamulämpö, pirityyni metsänlaita, ihmislähtöisten äänien täydellinen poissaolo – ja itikoiden poissaolo. Ei tämä enää niin hullulta hommalta tunnu, ja usein mielekkyys tai mielettömyys on kiinni siitä, miten asiaa itse katsoo.

Aloitustoteemi on 300 metrin päässä, varusteiden keruu mukaan ja sitten askelusta suon laidan suuntaan. Liikkumiskieltoalueen rajan tuntumasta löytyy tuttu risumerkki GPS-laitteen näyttäessä sen sijaintia muutaman metrin pieleen. Tälle alue-tunkeutumiselle on nyt lupa ja jalansijat aloitusmerkin vieressä ovat tutut. Ensimmäisen kerran seisoin paikalla 8.6.2009 pakkaskuuran peittämässä maisemassa. Hiljaista oli silloinkin ja hiljaiselta kuulostaa ympärillä oleva suolakeus myös nyt.

Klo 03.15 aloitusmerkinnät lomakkeelle, gepsiin painallukset kääntöpistemerkin-nän kohdalta ja suunta suoraan kohti poh-

joista. Vakiolinjan no. 322 seitsemäs laskentakerta alkakoon. Valkoviklon soidinlentoääni vasemmalla, kapustarinnan soidintelut ja kurjen töräyttely oikealla sivustalla kertovat heti aloituksessa olostaidon suomalaisen keskellä. Kansallispuiston nevapinta upottaa kumisaapasta sammalikkoon, silti kulku on helppoa siellä täällä sojottavien miehenkorkeisten kitumäntien lomitse. Aamukylmyys estää verenimijöiden lennon, gepsin näyttö ohjaa pysymään reitillä, kuuluvuus on optimaalinen ja vaatimaton lintutiheys on helppo ja nopeaa hallita lomakkeelle. Tuskinpaa tätä aurin-gonnousuista kesäaamutunnelmaa avosoiden piirityksessä olisi älynnyt lähteä kokemaan ilman laskentatavoitetta. Laskijakollegan muinoin heittämiä sloganeja ei nyt nappaa ollenkaan.

Yllättävän monet äänet ovat juuttuneet vanhoille paikoilleen. Teeret mekastivat tuossa suunnassa viimeksikin ja leppälintu lauloi edelliskerrallakin tuossa männikkösaarekkeessa. Käki kukkuu kuin itsestäänselvyytenä leppälinnun naapurissa. Peipot hallitsevat varhaisaamun harvalukuista laulukoroa samoissa metsänlaidoissa kuin viimekin kesänä.

Ensimmäisen kilometrin viimeisillä sadoilla metreillä edessä avautuu laajan Naarvansuon avoin ja vetäjä suolappi. Tällaisessa maisemassa odotuksena on kahlaajien kirjaamista. Toiveet tahtovat toteutua, mutta eivät läheskään aina toivon haluamalla tavalla. Vakiokapustarinnat eivät piippaa – eivät olleet enää suolla viimekään suvena – eikä viklon vikloa eikä liioin keltavästäräkkejäkään, pienimpiä ”kahlaajiamme”. Hiljaisuus suorastaan sattu korvaan. Nykyään monella kahlaajalla ei mene maailman melskeissä kovinkaan ruusuisesti – liekö tämäkin kahlaajatyhjyys heijastumaa tilanteesta. Keskellä suota käänös kohti itää, uudet käänöspiste-koordinaatit gepsin työstettäväksi ja sitten saapastelua eteenpäin. Lopulta kaukaa apusaralta kuuluu sentään yksittäinen keltaväiskin tervehdys. Tällä paikalla kulkijan on nostettava hattua kelopuulle; auringon punertamia harmaakylkiä seisoo suon poh-

Taivaanvuohi. ANNE MOILANEN

joislaidalla näyttävä rykelmä. Upottavaa suopintaa portakatsessa alkaa selkä kostua.

Onkohan lähestyvän mäntyniemekkeen riekko viime kesän tapaan paikalla? Ehkä on, muttei ilmaise itseään. Iso pikkukäpylintuparvi paahtaa suon yllä luoteeseen. Toinen Loxia-parvi seuraa kohta samaa reittiä. Niitä on nyt liikkeellä.

Kaksi kilometriä ja tunti kaksikymmentä minuuttia. Hidaskin eteneminen helpossa ja niukkalinnustoisessa maastossa tahtaa matkaa. Vasta kahden kilometrin kohdalla olevan reittikäännöksen tuolla puolen hyrisee retken ensimmäinen jännepiippo. Luulisi näitä jääneen kylmän kevään tiimoilta enemmänkin Ylä-Savon maisemiin. Silti lähilaji peipon dominanssi jyrää tylästi tänäkin suvena alueen lintukerhossa. Ensimmäinen kulorastaskin tulee listoille vasta järin naapurista. Vähissä tuntuvat olevan tänä vuonna nämä erä(jorma)rastaat.

Hienon metsätaipaleen jälkeen sukellus Rantasuon avomaisemaan, jonka takana pilkottaa Tiilikajärven ulappa. Kelotarrin nokassa töröttävä tilhi vihjaa, ettei kulkija tarvo nyt kulttuuriympäristössä. Järven ansiosta isokoskelo ja joutsen ilmiantavat itsensä laskentalomakemerkinnöiksi. Valkoviklon varoitusjankutus kuuluu rannan suunnalta. Muuten lomakkeelle kertyy lisää vakio-merkintöjä – Fc, At, Pt, Ccano...

Tässä ehtii räpsä muutaman suokuvan lakankukkamättäikköineen. Nyt vasta iskee ensimmäinen aamukylmän selättänyt itikka eikä niitä montaa inistele häiriköimässä koko retken aikana. Offit jäävät reissulla vain repun lisäpainoksi. Liekö menossa itikkarintamallakin hyönteiskato, jollaisesta uutisoitiin Keski-Euroopan suunnalta? Vai liekö vain kevätkylmät myöhästyttämässä aikuistumista?

Matala männikkö ilmestyy ympärilleni 300 metrin suotaipaleen päätteeksi. Kahden vuoden takaisessa laskennassa lähietäisyydeltä lentoon rymähtänyt ukkometso ja riekko palautuvat mieleen tämän metsän lintutapaamisista. Nyt korvaajana on teerikoiras, joka ojentelee kaukaansa kelon oksalla tarpoessani linjalla uudestaan Rantasuolle. Vetiempi suonosa heittää kimppuuni kaksi hermostuneena pörräävää keltäväiskikoirasta ja soidinlennosta lähes jalkoihini pudottautuvan taivaanvuohen kurkierakon hermoillessa lähituntumassa. Missäs ovat reitin pikkukuovut?

Suolta reitti käy taas kantavalle kangasmaalle. Hamusenlehto on laskentalinjan kohdalla puolen kilometrin mittainen sekametsä tarjoten metsälajeja. Reittirari varis ilmoittaa olemassaolostaan, samoin palokärki rummutussooloillaan. Teerinaaras säikäyttää lähistartilla. Kuuluuhan se pikkukuovi lopulta jostakin Itkonsuon suunnalta. Leppälintuja tuntuu olevan äänessä enemmän kuin aiemmillä laskentakerroilla.

Neljän kilsan kohdalla reittikäännös klo 06.05. Aikataulussa sujuu. Kurkipari kiljuu kurkku suorana parin sadan metrin päässä ilmeisesti protestoiden aamupalastelunsa häirintää. Valkoviklo hyklyttelee apusaralla. Täälläkään mären avosuon ylityksessä ei ole muuta suolinustoa näytillä eikä äänessä, vaikka sielunsa silmin kuvittelee taivaalle metsähanhea, maakotkaa tai paremman puutteessa edes liroa. Outoa tyhjyyttä. Avonevan reuna-

metsästä kuuluva titityy kuulostaa vieraalta ääneltä tässä maisemassa. Leveä rämereunus tarjoaa sekain vain normilajeja. Aurinko kuumottaa selkämystä jo oikein urakalla.

Seuraava puolen kilometrin osuus on jo kansallispuiston ulkopuolelle sijoittuvaa metsämaata, jossa on aluksi tuulenkaatorunkoja hidastuttamassa etenemistä. Kynä piirtää edelleen vain perusmerkintöjä ja niitäkin harvakseltaan: Fc, Er, Pt, Cspi, ...

Yllätyslajit taitavat jäädä kokematta tällä kertaa. Ronkaisenahon louhikkonyppylällä myös kyyt pysyvät nyt näkymättömissä – ehkä aamu ei ole vielä lämmennyt niille riittävästi. Viimeisellä puolikilometrisellä linja etenee metsän ja suon reunoja seurailleen tuottaen lomakkeelle vain yhdeksän lintupariksi tulkittavaa merkintää. Kello 07.40 seison taas aloitusmerkillä kuuden kilsan taipaleen tarponeena. Aamukahvin aika siis.

Tiilikajärven kansallispuiston kaltainen erämaaympäristö tarjoaa silmän, korvan ja sielun lepoa lintulaskennoissakin. Useimmat vakiolinjareittimme kulkevat ”normaalissa” savolaismaisemassa, ja kulkulinja voi syöksähtää välillä hakkuuryteikköihin, taimikoihin ja suo-ojikoille luonnonmukaisempien maastokuvien jäädessä vähemmistöön, mutta niiltäkin reiteiltä löytyy kuljettavaa maastoa ja mielenkiintoistakin lintunähtävää ja -kuultavaa. Ei vakiolinjojen laskenta ole välttämättä hullun hommaa noissa normimaastoissakaan. Tosin joidenkin reittipätkien läpikäyminen voi vaatia pientä jukuripäämentäiteetia.

Aamureippailu vaatii veronsa ja raukea olo iskee armottomasti auton lämmössä. Rautavaaran lentokentän kupeessa on pakko keskeyttää kotimatka, laittaa auto parkkiin pientareelle ja ottaa nokoset. Vartin päästä herrään kohdalleni hidastaneen pakettiauton ääneen. Kuskin ilme kertoo auton kuskiosastoon kohdistuvasta uteliaisuudesta. Moikkaan kädenheilautuksella ja auto kaasuttelee eteenpäin. Ehkä arveli jonkun rattijuopon uupuneen ratin taakse. Taustapeilissä pälyilevä sotkutukkainen parstärähjä vihjaa, etteikö ohikulkijan moisille ajatuksille olisi ihan perusteita. Nokosten antama virkistymisbuusti kestää kotipihaan saakka. Kotona odottaa vielä laskennan jälkityö, laskentatietojen naputtelu vakioreittiohjelmaan.

Linjan parimäärä kilometriä kohden laskettuna jäi selvästi alle keskimääräisen, kun verrataan sitä valtakunnan laskentoihin ja otetaan huomioon reitin leveyspiirisijainti. Tämän huomasi kyllä jo laskennan aikana maastossa, kun havaintoja kertyi nihkeästi. Reitin havainnot muuntuivat yhteensä 130 pariksi. Eniten havaintoja kertyi peiposta (28 paria), metsäkirvisestä (17), leppälinnusta (10), pajulinnusta (9) ja käestä (9). Laskennan tulos oli pieni palapelin osan aineistossa, jonka avulla Suomessa vuosittain seurataan pesimälinnustomme tilaa ja mahdollisia muutoksia. Pohjois-Savon 31 vakiolinjasta laskettiin kesällä 2017 yhteensä 22 vakiolinjaa, 71 % linjoistamme, mikä on hyvä prosentti verrattessa kesän linjalaskentaaktiivisuutta muiden paikallisyhdistysten vastaavaan. Edellä kerrottuna aamuna en ollut yksin maakuntamme vakiolinjoilla, sillä samanaikaisesti kompattiin Kuopion Vanuvuoren, Kuopion Lastulahden, Kuopion Västinnien ja Sonkajärven Kokkokankaan vakiolinjat.

Punasotkat pulassa

Eelis Rissanen

Punasotka on valittu Birdlife Suomen toimesta vuoden 2018 linnuksi. Se on hyvä laji seurantaan, koska kanta on viime vuosina melkoisesti vähentynyt. Sama koskee toki monia muitakin kosteikkolintuja. Itä-Suomi on ollut punasotkan vahvaa aluetta. Pohjois-Savossa yksi merkittävämpi esiintymisalueita ovat olleet entisen Maaningan lintujärvet.

Lintutietokanta Tiiran mukaan havaintomäärät ovat olleet laskussa. Kahdelta edelliseltä vuodelta ovat havainto- ja yksilömäärät olleet seuraavanlaisia; vuonna 2017 havaintoja oli 30 yhteensä 59 yksilöstä ja vuonna 2016 havaintoja oli 18 yhteensä 34 yksilöstä. Tämäkin kertoo

karua totuuttaan, sillä havaintojen perusteella kyseessä on ollut keskimäärin noin kahden yksilön havaintoja. Reilu kymmenen vuotta sitten havaintomäärät eivät olleet merkittävästi suurempia, mutta silloin yksilömäärät olivat suurempia ja jonkun verran havaittiin myös parvia.

Punasotkien parvet ovat sotkien tapaan koirasvoittoisia, edellyttäen, että parven onnistuu näkemään. Parasta havainnointiaikaa on kevät. Syksyhavaintoja on perinteisesti ollut vähän. Toivottavaa olisi, että lajin ollessa erityis-seurannassa, kaikki lajin havainnot merkittäisiin Tiiraan. Muutenkin vesilintuparvia kannattaa katsella tarkasti, sieltä saattaa löytyä myös muita mielenkiintoisia lajeja.

LIITY JÄSENEKSI

Verkossa: www.lintuyhdistyskuikka.net, jasensihteeri@lintuyhdistyskuikka.net

Postitse: Lintuyhdistys Kuikka /co Kuopion Museo, Kauppakatu 23, 70100 Kuopio

Puhelimitse: 09 4135 3300 (BirdLife Suomi, ark. klo 10–15)

KUIKKA toimii Pohjois-Savossa ja on Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen lintujaosto sekä BirdLife Suomen jäsenyhdistys. Liittyessäsi Kuikkaan liityt samalla myös niiden jäseneksi. Jäsenmaksut 2018: varsinainen jäsen 26 €, alle 18-vuotiaat 13 €, perhejäsen 5 €, kannattajajäsen 120 € (esim. yhteisöt ja yritykset).

Kuikka tarjoaa jäsenilleen

- Yhdistyksen oman Siivekäs-lehden kerran vuodessa
- Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistyksen (KLYY) tiedotteen
- Valtakunnallisen Tiira-lehden neljästi vuodessa
- Jäsenoikeudet Tiira-lintutietopalveluun osoitteessa www.tiira.fi
- Uusille jäsenille liittymislahjana lintuharrastusoppaan

Retkiä, julkaisuja, lintuiltoja, uusia ystäviä – luontoelämyksiä ympäri vuoden

Täydennys Siivekäs nro 65 (2016) kuvatekstiin sivulle 18–19. Kuvassa on tyllien ja suosirrien lisäksi myös jänkäsirriäisiä.

LINTUYHDISTYS KUIKKA

c/o Kuopion museo
Kauppakatu 23
70100 KUOPIO
kotisivut: www.lintuyhdistyskuikka.net
e-mail: hallitus@lintuyhdistyskuikka.net
Perustettu 1974, toimii Kuopion Luonnon
Ystävien Yhdistyksen (KLYY ry) lintujaostona.
Toimialue Pohjois-Savo.

TOIMIHENKILÖT 2018

PUHEENJOHTAJA	Liisa Tolvanen (Varkaus), 050 406 8866, liisa.tolvanen@kolumbus.fi
VARAPUHEENJOHTAJA	Eelis Rissanen (Siilinjärvi), 050 569 9091, eelisri67@gmail.com
SIHTEERI	Jussi Koponen (Kuopio), 045 676 5354, kopjus@gmail.com
MUUT JÄSENET	Mikko Pärssinen (Kuopio), 040 9674 0086, mikko.parssinen123@gmail.com Piia Ratava (Kuopio), 040 573 8205, piiaratava@hotmail.com Jyrki Uotila (Kuopio), 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com Jarmo Yliluoma (Iisalmi), 040 721 2618, jyliluoma@gmail.com
VARAJÄSEN	Asta Lähdesmäki (Kuopio), 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com
ALUEVASTAAVA	Jyrki Uotila, 0400 712 264, jyrkiuotila@luukku.com
AHK	Yhteyshenkilö Pertti Renvall
TIEDOTTAJA	Asta Lähdesmäki, 050 562 3935, astalahdesmaki@gmail.com
TALoudenHOITAJA	Timo Filipoff, 040 553 1682, timo.filipoff@dnainternet.net
TILINTARKASTAJAT	Jaakko Kettunen, 0400 674 176 Raimo Hämäläinen, 0400 374 909
RETKIKUMMIT 2017	Kuopio: Asta Lähdesmäki, astalahdesmaki@gmail.com , 050 562 3935 Ilkka Markkanen, ilkka.t.markkanen@gmail.com , 044 728 4506 Mikko Pärssinen, mikko.parssinen123@gmail.com , 050 348 6137 Riitta Rajala, liisa.riitta@gmail.com , 050 376 3758 Jyrki Uotila, jyrkiuotila@luukku.com , 0400 712 264 Eelis Rissanen, Sii_eelisri67@gmail.com , 050 569 9091 Jarmo Yliluoma, Iis_jyliluoma@gmail.com , 040 721 2618 Timo Immonen, Vrk_timo.immonen@pp7.inet.fi , 0400 371 736 Liisa Tolvanen, Vrk_liisa.tolvanen@kolumbus.fi , 050 406 8866

LIITY JÄSENEKSI:

Jäsenmaksut 2018: varsinaiset jäsenet 26 €, lapset ja nuoret alle 18-v. 13 € ja perhejäsenet (ei lehtiä) 5 €.
Uusille jäsenille liittymislahjana Rissa kiikarissa -lintuharrastusopas. Liittymiset kotisivujen lomakkeella tai
JÄSENSIHTEERI Sanna Norojärvelle, 040 706 7009, jasesihteri@lintuyhdistyskuikka.net

SIIVEKÄS JULKAISIJA PÄÄTOIMITTAJA AVUSTAJAT

Nro 66 – 2017 – 38. vsk
Lintuyhdistys Kuikka
Piia Ratava, 040 573 8205, piiaratava@hotmail.com
Eelis Rissanen, 050 569 9091, eelisri67@gmail.com
Asta Lähdesmäki, 050 562 3935
Tero Pelkonen, teropelkonen1@gmail.com
Seuraavaan numeroon tulevat jutut lähetetään päätoimittajalle.

KANNEN GRAAFINEN SUUNNITTELU TAITTO TILAAMINEN JA JAKELU

Juha Koponen
Kirjapaino Arsmat Oy, Kuopio
Jaetaan Kuikan jäsenille. Tilaushinta muille 15 €.
Lehteä ilmestyy yksi numero vuodessa.
Tilaukset Sanna Norojärvi, 040 706 7009, s.norjarvi@gmail.com
Pekka Tenhunen, p. 017 631 203, 044 289 2220, klyy.tenhunen@mbnet.fi

OSOITTEENMUUTOKSET

ILMOITUSHINNAT (½:n tai kokosivun mainokseen sisältyy banneri etusivullemme vuodeksi)

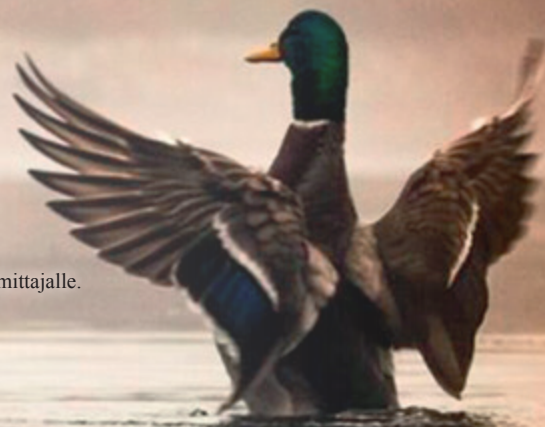
koko takasivu A4	300 €
½ takasivua	150 €
Sisäsivut:	
koko sivu A4	280 €
½ sivua 210 x 148,5	140 €
¼ sivua 105 x 148,5	100 €

PAINOS

650 kpl

PAINOAIKKA ISSN 0780-7066

Kirjapaino Arsmat Oy, Kuopio

**Kiikareiden ja kaukoputkien
palveleva
erikoismyymälä.**

**Pop Up
Kuopiossa
12.6.**

FOTO FENNICA

Foto Fennica Oy
Itämerenkatu 16
00180 Helsinki
Puhelin 09 - 6859 0800